

ČESKÁ DIVOČINA

Analýza podmínek na území ČR
z hlediska biodiverzity a vhodnosti
pro ponechání samovolnému vývoji

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY

eea
grants

Metodiku analýzy podmínek na území ČR z hlediska biodiverzity a vhodnosti pro ponechání samovolnému vývoji pro Hnutí DUHA zpracovala společnost DHP Conservation s.r.o. v roce 2016. Data byla získána a analyzována na základě licenční smlouvy s AOPK ČR.

Dokument Česká divočina: Analýza podmínek na území ČR z hlediska biodiverzity a vhodnosti pro ponechání samovolnému vývoji pro Hnutí DUHA na základě metodiky zpracovala společnost DHP Conservation s. r. o. v roce 2016.

Tato studie je rozpracováním základního konceptu ochrany samovolných procesů v České republice vydaného Hnutím DUHA pod názvem Okna do divočiny v české krajině (dotisk květen 2016, dostupné na www.ceskadivocina.cz).

Autoři metodiky a analýzy:
DHP Conservation s.r.o.
(Jan Dušek, Michael Hošek)

Editace: Eliška Vozníková, Vratislav Vozník

Korektury: Lucie Krejčí

Autor titulní fotografie: Martin Janča

Grafická úprava a sazba dokumentu: Pavel Richter

Autor kapitoly „Místní divočina: Národní park v blízkosti hlavního města Oslo?“: Sigmund Hågvar

Autorka překladu kapitoly „Místní divočina: Národní park v blízkosti hlavního města Oslo?“: Anna Ješetová

Vydalo Hnutí DUHA v červnu 2016, Brno.

ISBN: 978-80-86834-59-7

Zpracování obsahu a vydání této publikace bylo podpořeno z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.
www.eeagrants.cz

A › Údolní 33, 602 00 Brno
T › 545 214 431
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Přidejte se – zažijte divočinu na vlastní kůži nebo se staňte jejím patronem!
www.ceskadivocina.cz

Česká divočina je projekt Hnutí DUHA.

Další úspěch může být náš společný

V naší práci dosahujeme úspěchů i díky pomoci lidí, jako jste vy. Zkuste to ještě dnes zde: darce.hnutiduha.cz. Děkujeme!

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhýbat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem.

ČESKÁ DIVOČINA

Analýza podmínek na území ČR z hlediska biodiverzity
a vhodnosti pro ponechání samovolnému vývoji

SEZNAM ZKRATEK	6
AUTOŘI METODIKY A ANALÝZY	7
PŘEDMLUVA	9
METODIKA	11
1 BESKYDY – MAKYTA	21
2 CHŘIBY – SALAŠ	29
3 KRUŠNÉ HORY – JEZEŘÍ	39
4 LIBAVÁ – PEKLO	49
5 LITOVELSKÉ POMORAVÍ – LITOVELSKÉ LUHY	55
6 MÍSTNÍ DIVOČINA – NÁRODNÍ PARK V BLÍZKOSTI HLAVNÍHO MĚSTA OSLO?	67
PŘÍLOHY	71

SEZNAM ZKRATEK

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
BD I a BD II	Přílohy Směrnice 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků (směrnice „o ptácích“)
CR	Kriticky ohrožený druh (kategorie ohrožení, Červený seznam ČR)
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČÚZK	Český ústav zeměměřičský a katastrální
DD	Chybějící údaje o ohrožení druhu (kategorie ohrožení, Červený seznam ČR)
DMK	Dálkový migrační koridor pro velké savce
EEC	Evropský hospodářský prostor
EN	Silně ohrožený druh (kategorie ohrožení, Červený seznam ČR)
EVL	Evropsky významná lokalita
HD II a HD IV	Přílohy Směrnice Rady č. 92/43/EHS Směrnice o stanovištích
HPJ	Hlavní půdní jednotky
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHOPAV	Chráněné oblasti přirozené akumulace vod
IUCN	International Union for Conservation of Nature (Mezinárodní svaz ochrany přírody)
KO	Kriticky ohrožený druh (kategorie ochrany dle vyhlášky č. 395/92 Sb.)
LČR	Lesy České republiky
LHC	Lesní hospodářský celek
MVE	Malá vodní elektrárna
MVÚ	Migračně významné území pro velké savce
NDOP	Nálezová databáze ochrany přírody (AOPK ČR)
NPR	Národní přírodní rezervace
NRBC	Nadregionální biocentrum (ÚSES)
NRBK	Nadregionální biokoridor (ÚSES)
NS	Naučná stezka
NT	Druh vyžadující pozornost (kategorie ohrožení, Červený seznam ČR)
O	Ohrožený druh (kategorie ochrany dle vyhlášky č. 395/92 Sb.)
OP	Orgán ochrany přírody
PO	Ptačí oblast
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
RBC	Regionální biocentrum (ÚSES)
ŘSL	Ředitelství státních lesů
SO	Silně ohrožený druh (kategorie ochrany dle vyhlášky č. 395/92 Sb.)
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VKP	Významný krajinný prvek
VU	Zranitelný druh (kategorie ohrožení, Červený seznam ČR)
VVP	Vojenský výcvikový prostor
ZCHD	Zvláště chráněný druh
ZCHÚ	Zvláště chráněné území

JAN DUŠEK

Po celou svou profesionální dráhu se věnuje ochraně přírody. V Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR pracoval od roku 2002 do roku 2005. Spoluzaložil a vedl odbor monitoringu, pracoval v rámci vědecké pracovní skupiny Výboru pro stanoviště Evropské komise (do roku 2007) a podílel se rovněž na přípravě zásad managementu v územích Natura 2000 pro ryby a mlhulovce. Poté byl ředitelem DAPHNE ČR – Institutu aplikované ekologie. Aktuálně se věnuje zejména aktivitám v neziskových organizacích zaměřených na odbornou ochranu přírody (Beleco, Fórum ochrany přírody, Česká společnost pro ekologii) a ve vlastní firmě (DHP Conservation s.r.o.). Spoluzakládal Fórum ochrany přírody, jehož aktivity dnes tvoří obecně uznávanou platformu pro sdílení názorů a komunikaci v české ochraně přírody. Je také konzultantem zejména v oblasti implementace směrnice o stanovištích v evropských zemích. Zabývá se především ekologií vodních toků, odbornými studiiemi a průzkumy (např. studie monitoringu agroenvironmentálních opatření a okrajových metod managementu, hodnocení rybích společenstev, příprava programů aktivní ochrany a návrhy revitalizací vodních toků). Dále se věnuje komunikaci a implementaci evropské legislativy. Usiluje o propojení vědeckých poznatků, praktické ochrany přírody a zájmů hospodařících subjektů.

MICHAEL HOŠEK

Pracoval více než deset let v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, kde byl odpovědný především za praktickou implementaci evropské legislativy a dokumentaci ochrany přírody včetně sledování jejího stavu (monitoringu). Působil i na Ministerstvu životního prostředí. V současné době je koordinátorem sekce federace EUROPARC „Central and Eastern Europe“ a zároveň koordinátorem mezinárodní spolupráce Krkonošského národního parku. Je radním a viceprezidentem EUROPARC Federation a členem Rady Mezinárodní unie ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature – IUCN). Spoluzakládal Fórum ochrany přírody, jehož aktivity dnes tvoří obecně uznávanou platformu pro sdílení názorů a komunikaci v české ochraně přírody. Vedle toho se podílí na mezinárodních projektech zvláště s ohledem na implementaci Natury 2000 v kandidátských zemích EU, a to jak pod společností DHP Conservation s.r.o., tak i jako nezávislý expert.

Mezi jeho publikační počiny patří především Zpráva o stavu přírody a krajiny ČR 2009 a odborné články v časopisech Ochrana přírody a Fórum ochrany přírody.

Děkujeme tímto spolupracovníkům a místním znalcům za zpracování textů k následujícím lokalitám:

Beskydy – Jiřímu Pavelkovi, Chříby – Jaroslavu Hrabcovi, Krušné hory – Vladimíru Melicharovi a Tereze Chmelíkové. Zvláštní poděkování patří rovněž Vlastimilu Bogdanovi za finální úpravu textů jak po formální a jazykové, tak i po odborné stránce.

„Divočinu nelze ex definitione vytvořit, lze ji pouze připustit.“

Igor Míchal (2002)

Nenašli bychom asi nikoho, kdo by řekl, že je česká krajina nespoutanou divočinou. Existuje skupina vědců, kteří s trochou nadsázky tvrdí, že jakmile člověk pustil do lesa ochočené zvíře, aby se napáslo, vznikla kulturní krajina. Je i další skupina odborníků, kteří prohlašují, že člověk do ekosystému planety zasáhl už natolik, že o původní, divoké podstatě může být jen těžko řeč. A zaslechnout můžeme i názor, že cokoli člověk udělá, je naprosto přirozené, protože i on je součástí přírody.

Účelem této studie není najít toho, kdo má pravdu. Cílem dokonce není ani definovat, co je „původní příroda“, a najít ji v naší zemi. Jsme ale přesvědčeni, že i v české krajině prostor pro divokou, nespoutanou přírodu je. A proto se snažíme tato místa najít a chránit jejich přírodní vývoj – umožnit samovolné procesy a cíleně je neovlivňovat.

Dle celoevropsky přijímané koncepce ochrany biodiverzity je ochrana přírodních procesů spolu s ochranou biotopů a druhů třetím pilířem ochrany biodiverzity.

Lesy ponechané samovolnému vývoji mají pro poznání přírodních procesů zásadní význam. Vedle sebe se mohou uplatnit různá lesní stadia (stadium růstu, zralosti i rozpadu). Pralesní formace lesa s dostatkem mrtvého dřeva jsou důležité pro ptáky hnízdící v dutinách či saproxylické druhy brouků, dále pro různé druhy hub, a především půdních organismů, jejichž početnost i rozmanitost mnohonásobně převyšuje nadzemní části ekosystémů. Například průzkum vzorků půdy odebraných v šumavských pralesovitých zbytcích zjistil 50 dosud nepopsaných druhů půdních živočichů, kteří se v okolních, člověkem ovlivněných porostech nevyškytovali.

Velké oblasti přímo neovlivňované člověkem jsou jedinými místy, kde může dále probíhat přirozená evoluce. Významné jsou také jakožto srovnávací vzorky s hospodářskou krajinou. Informace zde získané jsou nezbytné pro správné nastavení způsobů hospodaření v ostatní krajině. Dostatečně velké plochy lesních segmentů ponechaných samovolnému vývoji nám mohou ukázat, co se děje v přírodě právě teď, a to za stávajících podmínek prostředí, a objasnit, proč se to děje. Je to jediná možnost pro pochopení toho, jak se prostředí mění a pravděpodobně měnit

bude. V neposlední řadě jsou tyto oblasti významné i pro propojování krajiny (tzv. zelená infrastruktura, jež je pro některé druhy nezbytná, např. pro velké šelmy, které se k nám vracejí).

Ostrov divočiny také představují jednu z mála příležitostí, jak v České republice na větších plochách obnovit přírodní dynamiku řek a potoků. Projektů obnovy přirozených říčních niv bude patrně přibývat. Pomáhají vytvořit plochy, kam se může bezpečně rozlít voda, čímž chrání města a obce po proudu před záplavami. Rovněž v období sucha jsou tato území velmi významná, protože zadržují vodu a pomáhají udržet dostatečné vodní stavy toků, které jsou dále po proudu využívané při lidské činnosti.

Kromě uvedených přínosů nelze opomenout ani fakt, že jsme národem výletníků a turistů. Na výlety do české krajiny každý týden chodí na čtyři miliony lidí. Turistika je důležitým faktorem hospodářského rozvoje České republiky a v některých venkovských oblastech největší ekonomickou příležitostí. Právě území ponechaná přírodě (která umožňují vstup ohleduplným návštěvníkům) přinášejí novou nabídku udržitelného cestovního ruchu.

Hnutí DUHA nechalo zpracovat tuto studii s názvem Česká divočina: Analýza podmínek na území ČR z hlediska biodiverzity a vhodnosti pro ponechání samovolnému vývoji. Navazuje na schválený vládní dokument Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016–2025, jehož cílem je mimo jiné zajistit ochranu přírodních procesů. Vybrané reprezentativní vzorky naší přírody ponechané samovolnému vývoji by umožnily nejen účinnou ochranu vzácných druhů, ale rovněž zachování informace, jak přírodní ekosystémy vypadají a jak se mění v závislosti na změnách prostředí. Vytvoření soustavy těchto území se proto může stát také konkrétním opatřením připravovaného Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, který navazuje na schválenou tzv. Adaptační strategii ČR.

Tuto analýzu pro Hnutí DUHA zpracovala společnost DHP Conservation s.r.o. v roce 2016. Data byla získána a analyzována na základě licenční smlouvy s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Cílem bylo stanovit území s dostatečně zachovalými lesními přírodními stanovišti pro

PŘEDMLUVA

---

možné budoucí ponechání samovolnému vývoji a širších oblastí s potenciálem jejich rozvoje.

Analýza je založena na operacích v GIS a pracuje s následujícími datovými zdroji poskytnutými AOPK ČR: Vrstva mapování biotopů, Konsolidovaná vrstva ekosystémů ČR, Nálezová databáze ochrany přírody, Migračně významná území, Mokřady mezinárodního významu, Biosférické rezervace, Lokality se smluvní ochranou bezzásahovostí na základě smlouvy mezi AOPK ČR a Lesy ČR, Zvláště chráněná území, Natura 2000, Územní systém ekologické stability (nadregionální centra).

Polygony vrstev mapování biotopů autoři roztřídili podle typu na biotopy, které jsou v souladu s bezzásahovostí (přírodní lesy, přirozené bezlesí, přírodní křoviny, přírodě blízké toky), v nesouladu s bezzásahovostí (závislé na hospodaření) a ostatní. Území ČR pak rozdělili sítí čtverců o rozměrech 250 x 250 metrů. Pro každý čtverec vypočetli zastoupení biotopů v souladu s bezzásahovostí. Následně vybrali čtverce, kde byl tento poměr >75%. V této fázi nešlo o konkrétní lokality, ale o území s významnou přírodní kvalitou (přibližně 5,3% čtverců na území ČR). Z těchto čtverců se zastoupením biotopů v souladu s bezzásahovostí >75% vytvořili komplexy s mezerou maximálně jednoho čtverce, navíc s podmínkou minimální rozlohy 500 ha (celkem 270 komplexů/shluků). Při výběru potenciálních lokalit vyloučili území národních parků. Cílem národních parků je

totiž ochrana přírodních procesů na převažující části území, jsou tedy součástí celkového potenciálu divočiny v České republice. Tato práce se však zaměřuje na vyhledávání dalších vhodných míst pro ochranu divočiny.

Shluky v takto vzniklé množině pak autoři kategorizovali a vybrali lokality větší než 1 000 hektarů. Na této detailnější úrovni pak v konkrétních lokalitách vyloučili zástavbu, silnice (mimo lesní cestní síť), a pokud to bylo možné, byly vyloučeny i biotopy v nesouladu s bezzásahovostí. V úvahu přitom brali všechny výše popsané zdrojové vrstvy. Na základě expertních konzultací bylo vybráno 5 lokalit, u nichž byly následně upřesněny hranice jádrových oblastí nad 1 000 hektarů (hranice především dle komunikací a hranic přírodních biotopů), přibližných hranic potenciálu nad 3 000 hektarů a byl vytvořen detailní popis dané lokality dle jednotné osnovy.

Přesná metodika analýzy s jednotlivými kroky a použitými mapovými podklady je popsána samostatně. Navazuje na ni popis vybraných pěti lokalit jako ukázky možného potenciálu divočiny v České republice.

Analýza, kterou Hnutí DUHA předkládá, umožňuje verifikaci a aktualizaci popsaného postupu. Na základě změny vstupních parametrů na některé z úrovní metodiky je možné dojít k jiným výsledkům. Je tedy třeba zdůraznit, že vybrané lokality, které v této publikaci najdete, jsou pouze možnými novými ostrovy divočiny v České republice a jejím hlavním cílem je odstartovat seriózní diskuzi.

Jiří Koželouh
programový ředitel
Hnutí DUHA

METODIKA ANALÝZY PODMÍNEK NA ÚZEMÍ ČR Z HLEDISKA BIODIVERZITY A VHODNOSTI PRO PONECHÁNÍ SAMOVOLNÉMU VÝVOJI

Metodiku analýzy podmínek na území ČR z hlediska biodiverzity a vhodnosti pro ponechání samovolnému vývoji pro Hnutí DUHA zpracovala společnost DHP Conservation s.r.o. v roce 2016. Data byla získána a analyzována na základě licenční smlouvy s AOPK ČR.

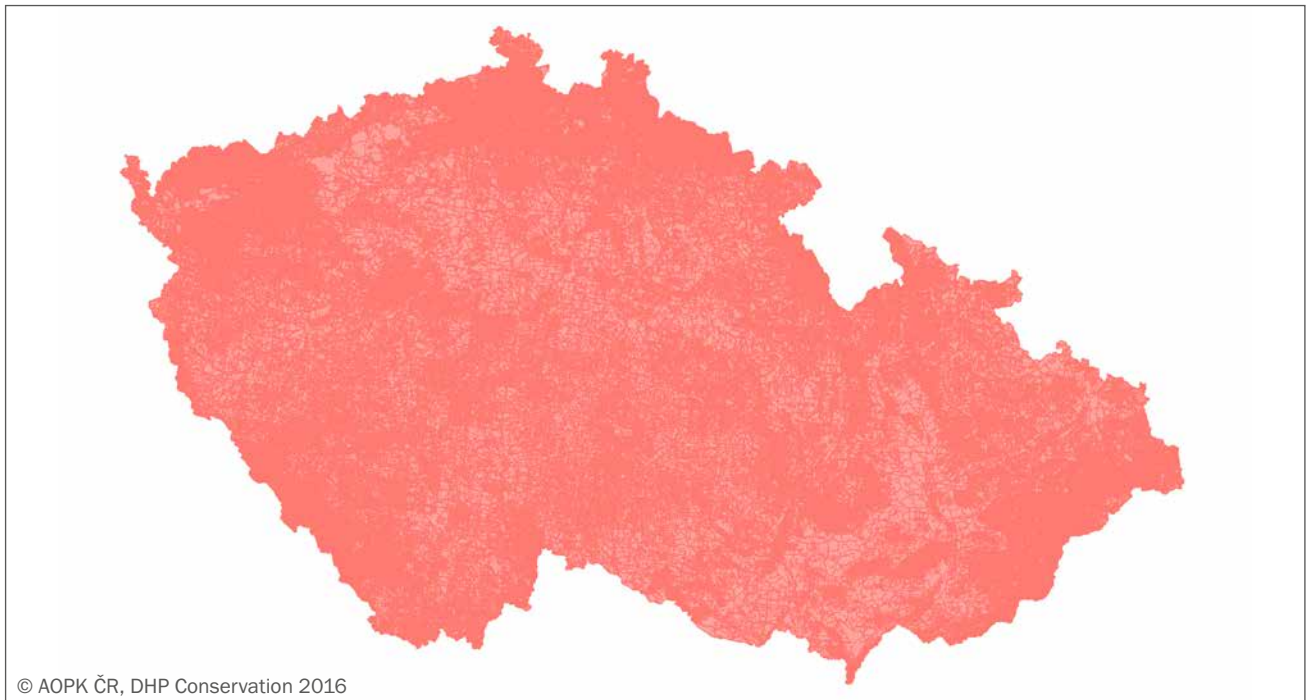
Cílem metodiky je stanovení území s dostatečně zachovalými lesními přírodními stanovišti pro možné budoucí ponechání samovolnému vývoji a širších oblastí s potenciálem jejich rozvoje.

Jedná se o jedno z možných řešení, které bylo vybráno na základě dohody se zadavatelem. Výhodou postupu je postižení

oblastí, které jsou v odpovídající kvalitě a u nichž se výsledky bez-zásahového režimu projeví v průběhu přírodních procesů v blízkém časovém horizontu. Omezením této metody je naopak očekávaný střet se zájmy ochrany přírody, která se snaží ochránit a zlepšit stávající strukturu biotopů a případně také vlastníků lesa.

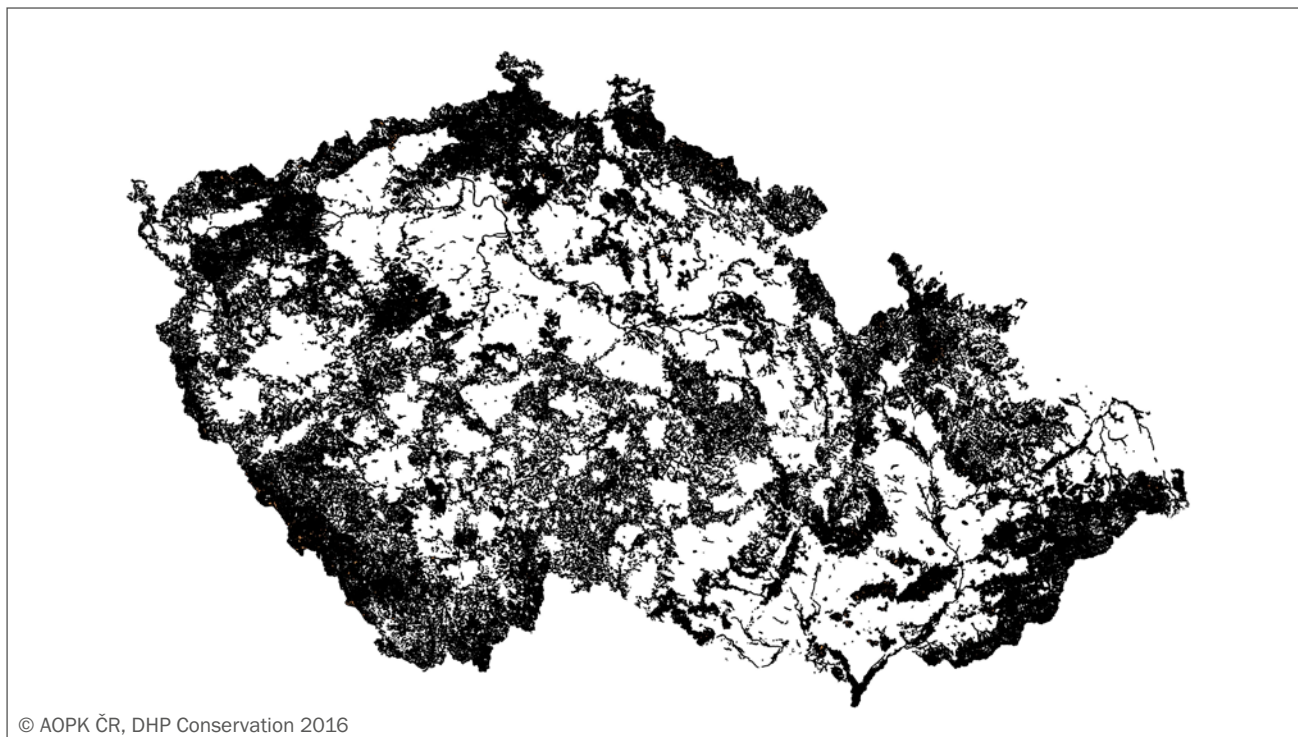
Tato metodika umožňuje verifikaci a aktualizaci popsaného postupu. Je možné dále ji využívat i pozměňovat, ovšem vždy s odvoláním na tuto původní verzi.

1. Analýza je založena na operacích v GIS a pracuje s následujícími datovými zdroji (poskytnuto AOPK ČR, 2015):

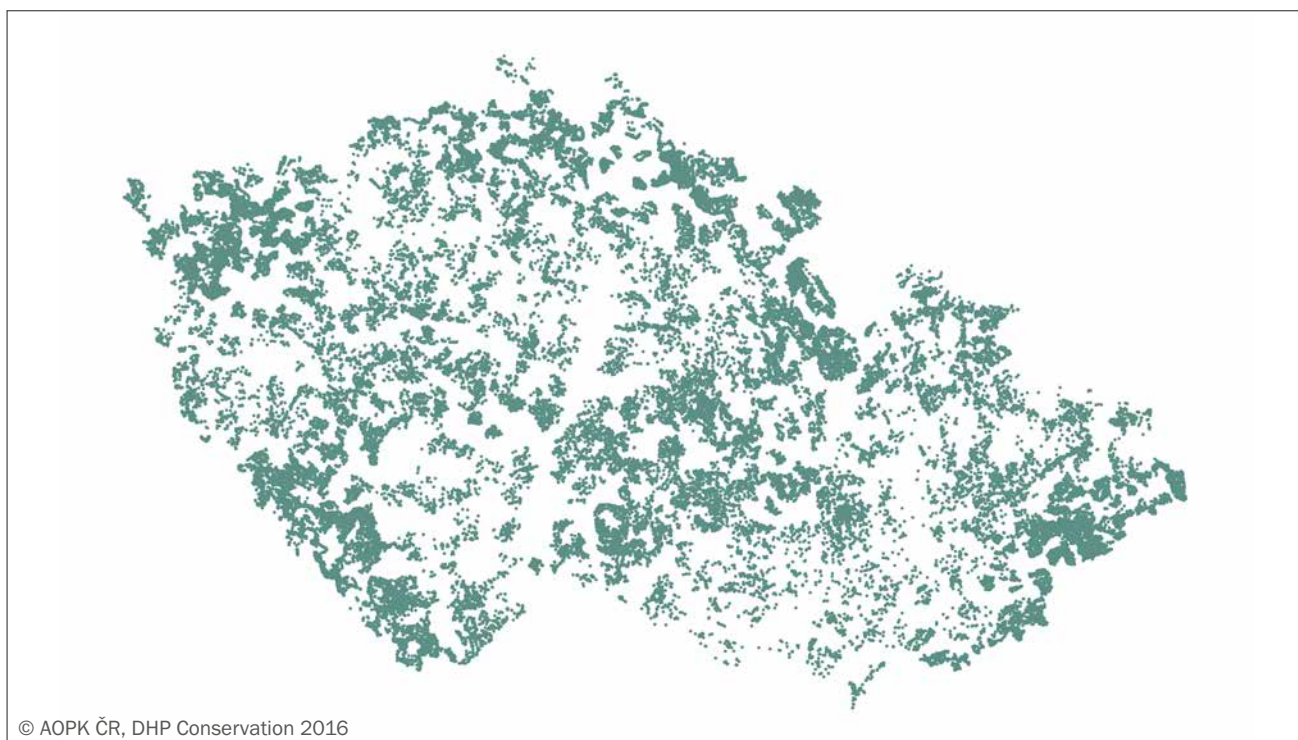

© AOPK ČR, DHP Conservation 2016

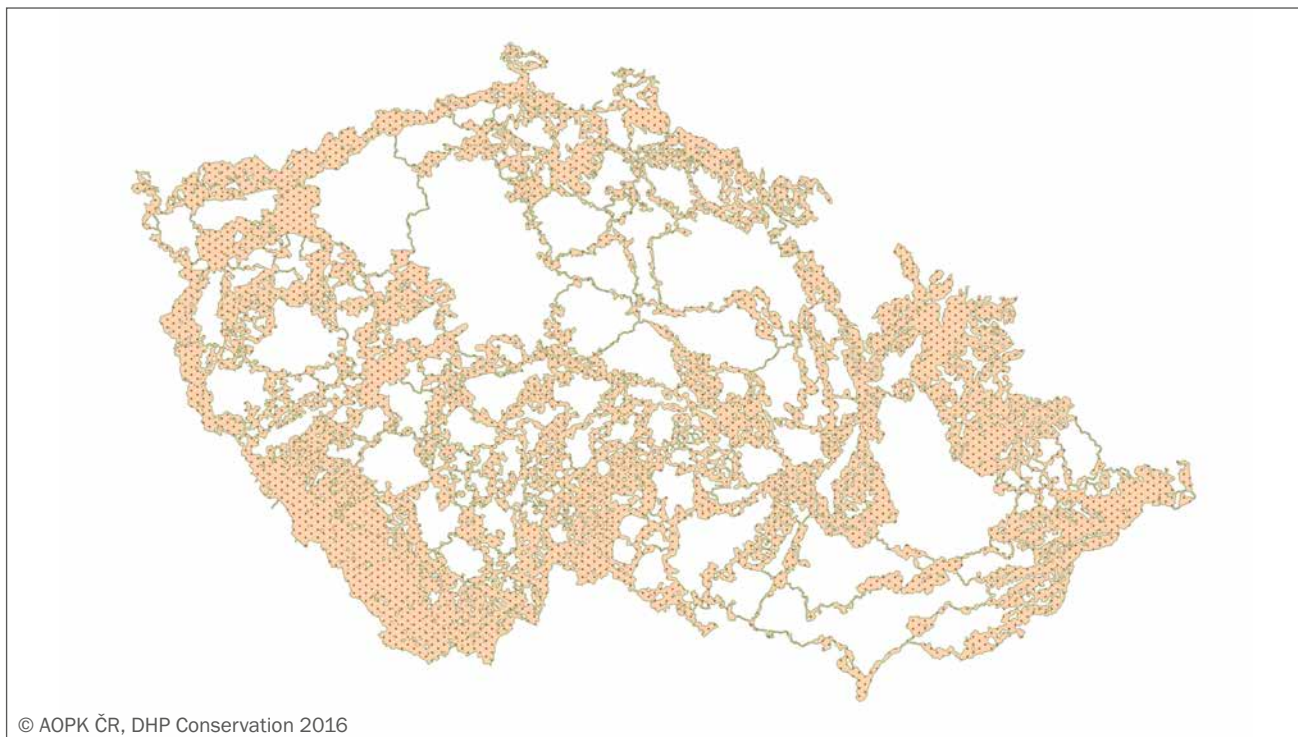
1.1 Vrstva mapování biotopů je výsledkem mapování biotopů ČR (VMB) a přináší výchozí celoplošnou informaci o výskytu a stavu přírodních biotopů na území ČR. Hranice segmentů se zakreslují do Základní mapy ČR v měřítku 1 : 10 000. Aktualizovaná VMB je významným zdrojem údajů o aktuální vegetaci.

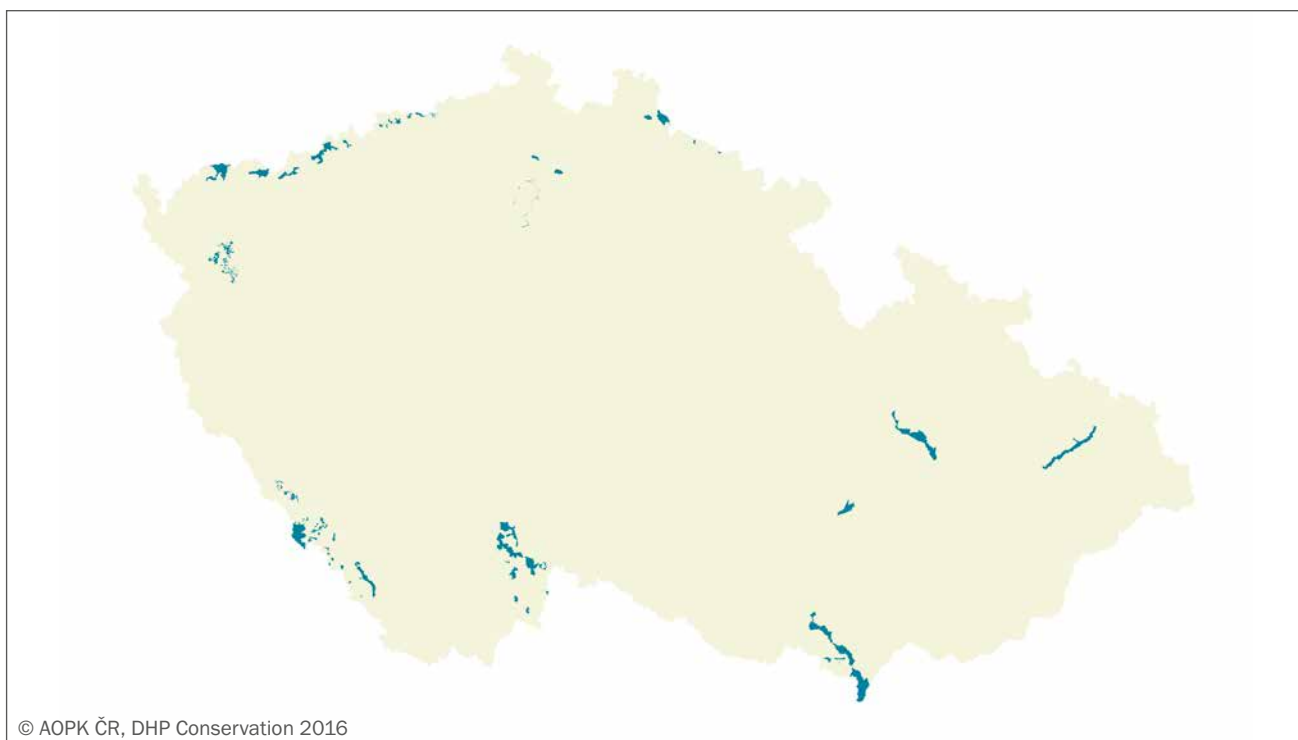
1.2 Konsolidovaná vrstva ekosystémů ČR (KVES) je mapový podklad založený na kombinaci vrstvy mapování biotopů s ostatními datovými zdroji o území v ČR, zejména ZABAGED, DIBAVOD, UrbanAtlas, LPIS a CORINE Land Cover. KVES tak umožňuje rozlišení přírodních biotopů od antropogenních (umělých) typů ekosystémů v rozlišení vhodném pro hodnocení ekosystémových služeb.

1.3 Nálezová databáze ochrany přírody (NDOP) je aplikace určená k zadávání a editaci dat o výskytu druhů rostlin a živočichů již od roku 2008. Vybráno bylo jen několik vlajkových druhů: rys ostrovid (*Lynx lynx*), tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*), čáp černý (*Ciconia nigra*), datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*), lejsek malý (*Ficedula parva*) a pušтік bělavý (*Strix uralensis*).

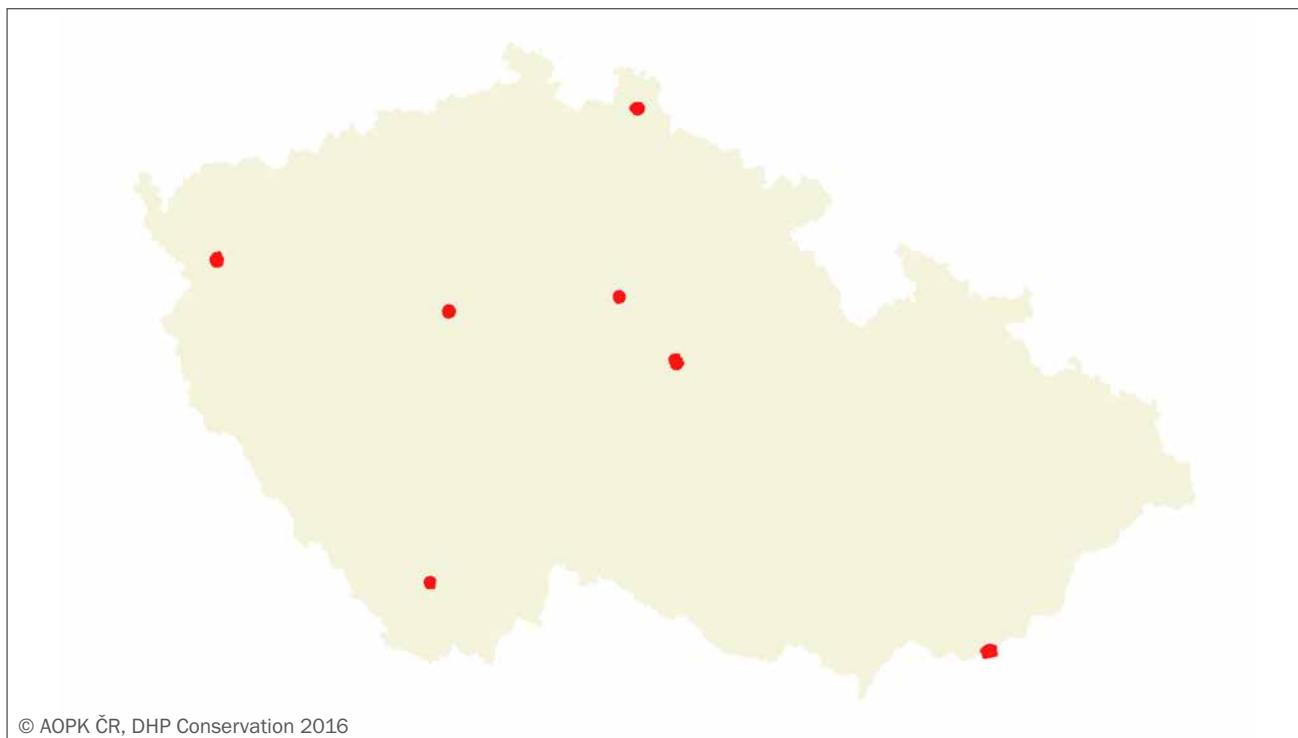
1.4 Migračně významná území (MVÚ) představují území zvýšené hodnoty jak pro trvalý výskyt, tak pro migraci lesních druhů. V jejich rámci je třeba zajistit ochranu migrační propustnosti krajiny v rámci širšího kontextu krajiny. Základní pracovní měřítko vrstvy je 1 : 100 000.

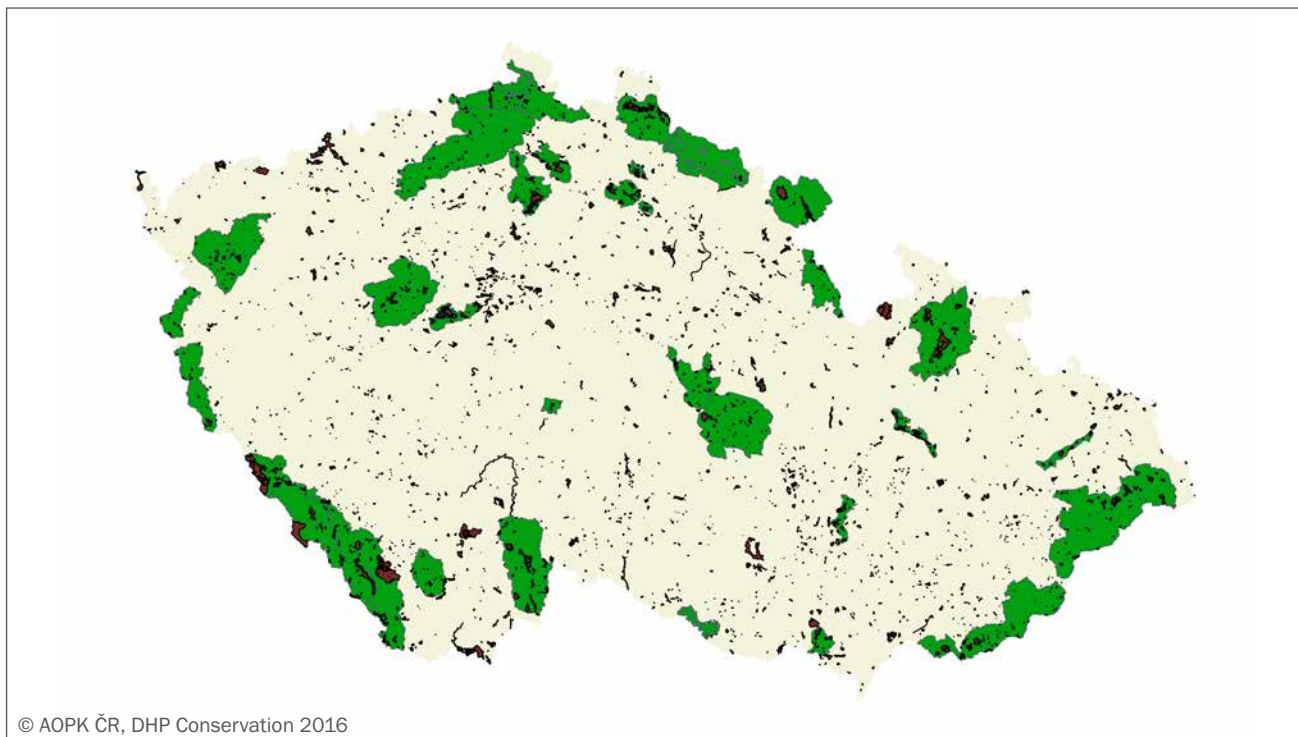
1.5 Mokřady mezinárodního významu neboli ramsarské lokality chrání takzvaná Ramsarská úmluva (Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva).

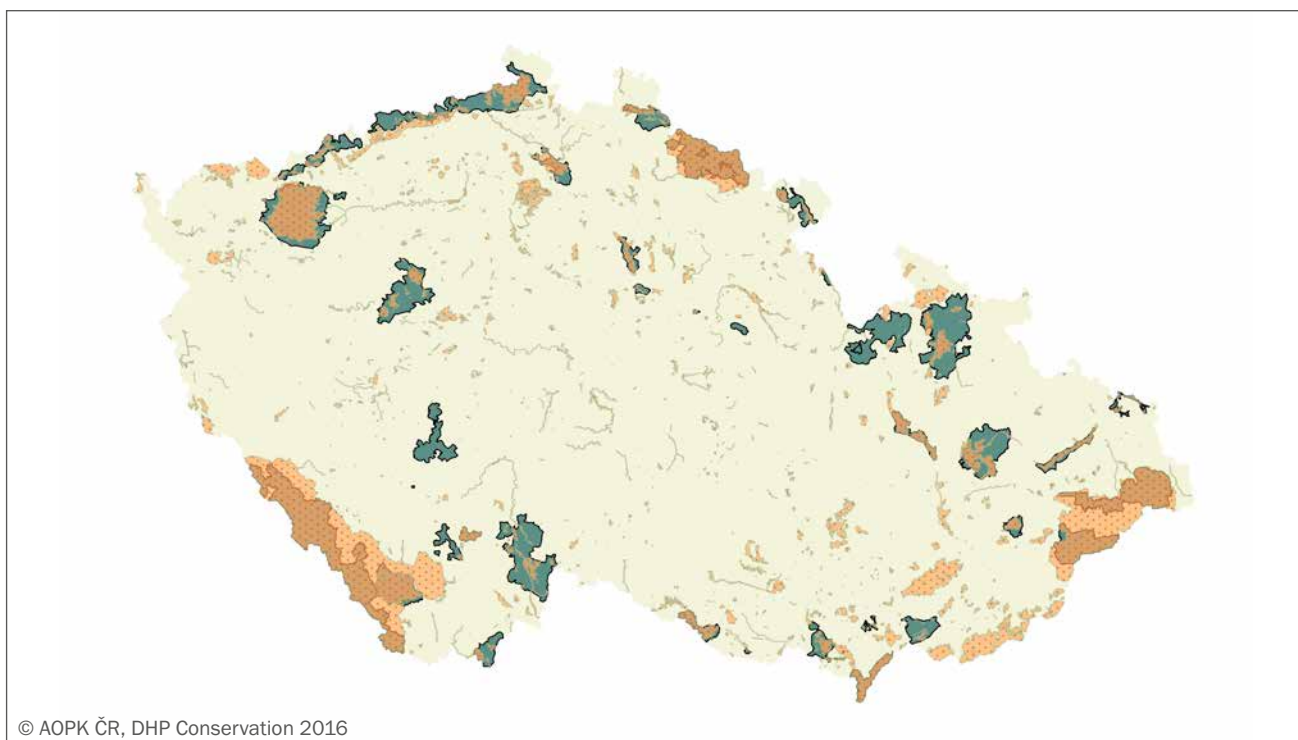
1.6 Biosférické rezervace jsou velkoplošná území vyhlášená v rámci mezinárodního programu UNESCO Člověk a biosféra. Tato území představují reprezentativní ukázky kulturních i přírodních krajín, ve kterých zároveň hraje důležitou roli člověk a jeho aktivity.

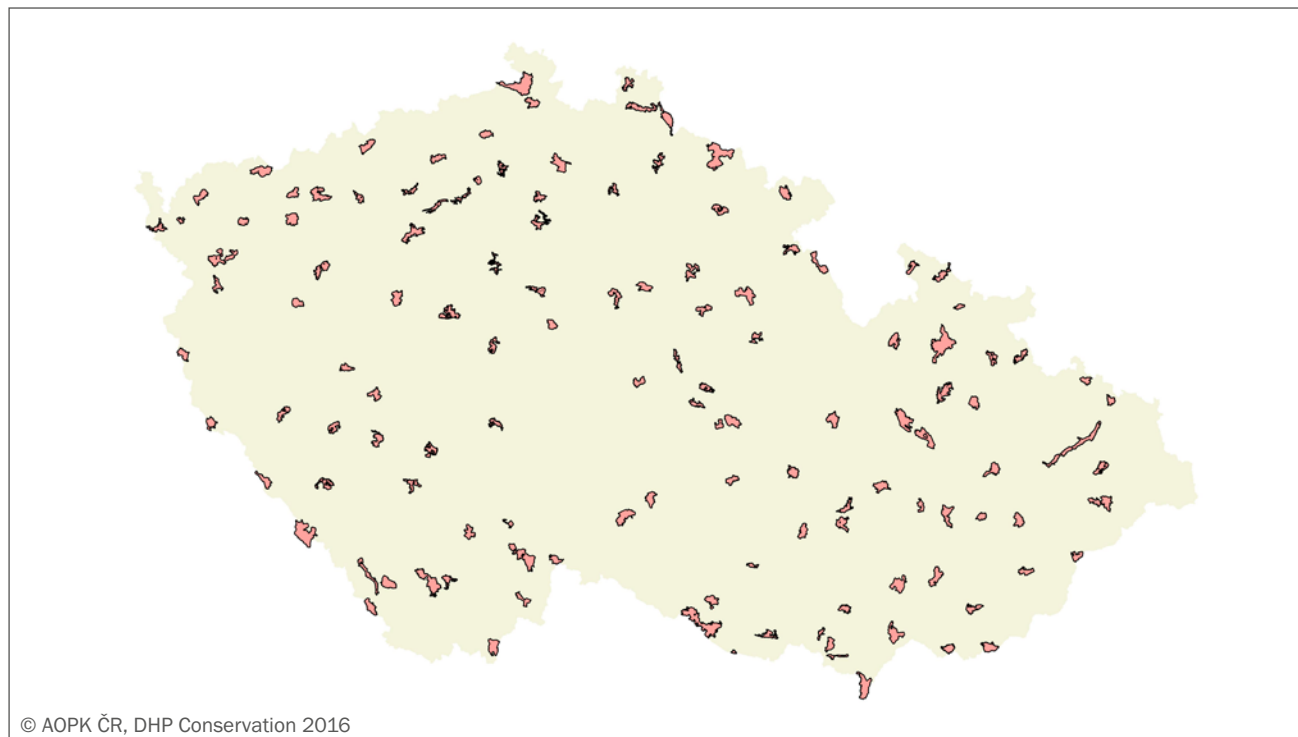
1.7 Lokality se smluvní ochranou bezzásahovosti na základě smlouvy mezi AOPK ČR a Lesy ČR představují bezzásahová území o předpokládané velikosti zpravidla 25 až 100 ha vyhlášená přednostně na území 1. zón chráněných krajinných oblastí a území maloplošných chráněných území v celkové rozloze až 5 000 ha na pozemcích s právem hospodaření LČR.

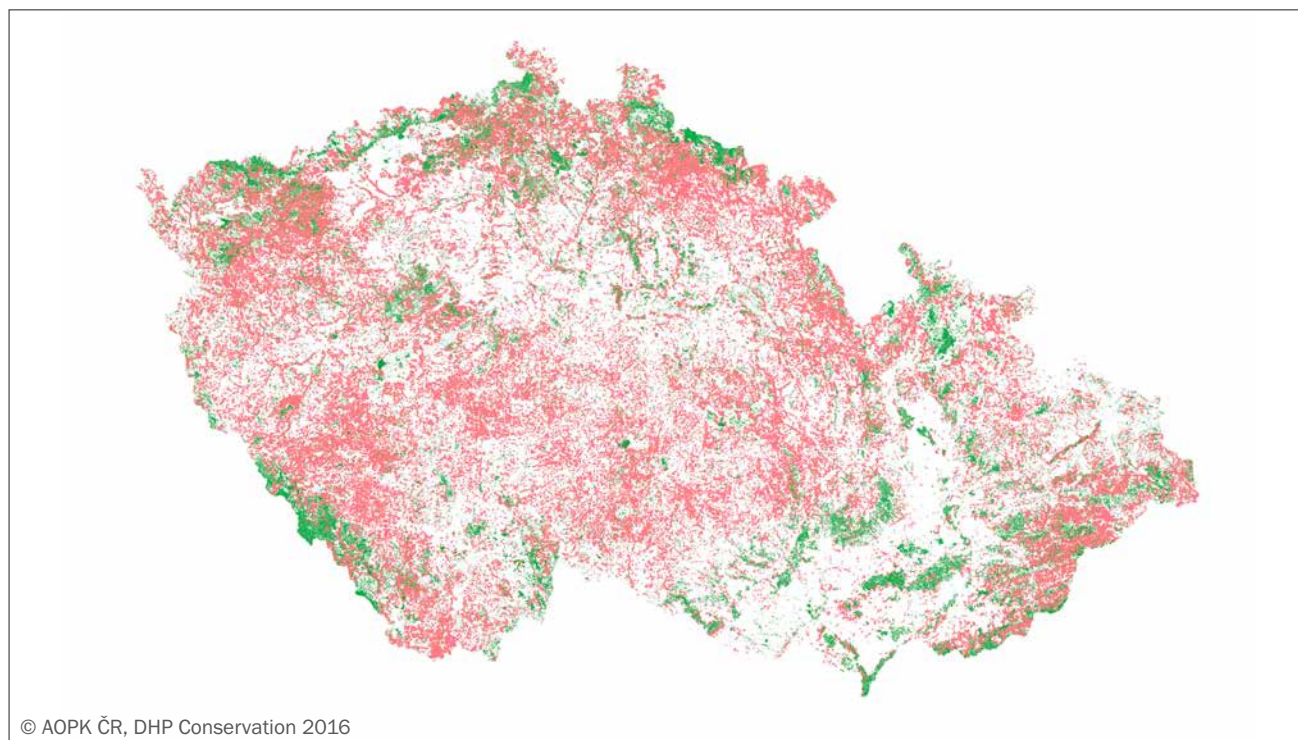
1.8 Zvláště chráněná území jsou národní parky a chráněné krajinné oblasti (vč. zonace), (národní) přírodní rezervace a (národní) přírodní památky (vč. ochranných pásem).

1.9 Evropsky významné lokality a ptačí oblasti představují území tvořící soustavu **Natura 2000**, kterou společně vytvářejí členské státy EU.

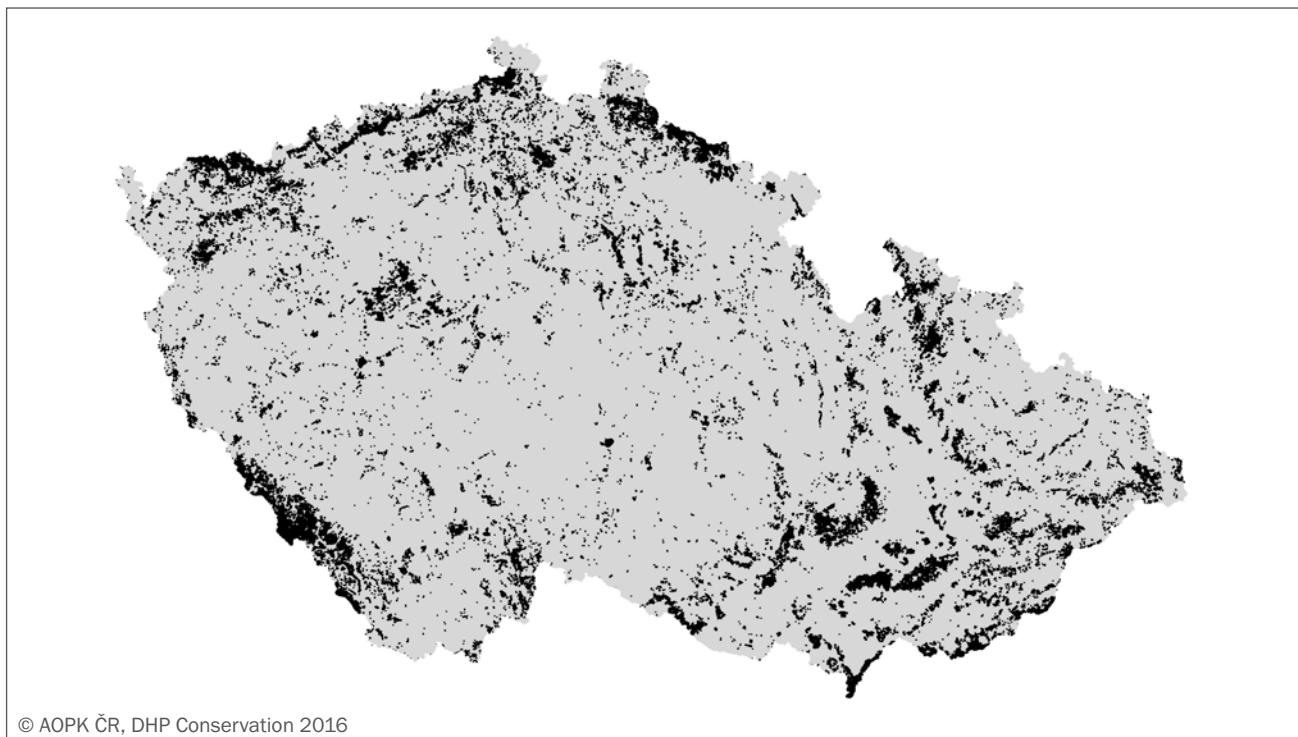
1.10 Územní systém ekologické stability – jedinou využitelnou digitalizovanou vrstvou představují nadregionální centra.

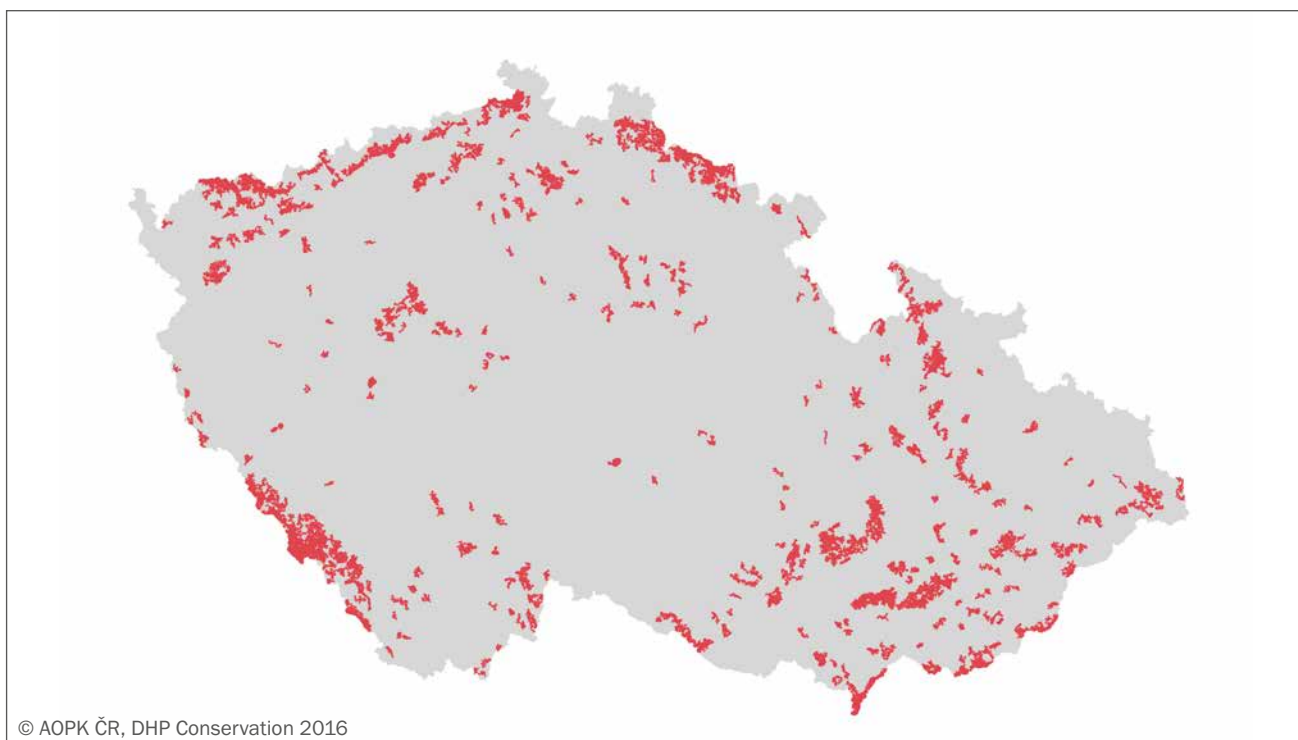
2. Polygony vrstev mapování biotopů (VMB) byly rozříděny podle typu na biotopy (viz příloha na konci kapitoly):

- v souladu s bezzásahovostí (přírodní lesy, přirozené bezlesí, přírodní křoviny, přírodě blízké toky)
- v nesouladu s bezzásahovostí (závislé na hospodaření)
- ostatní

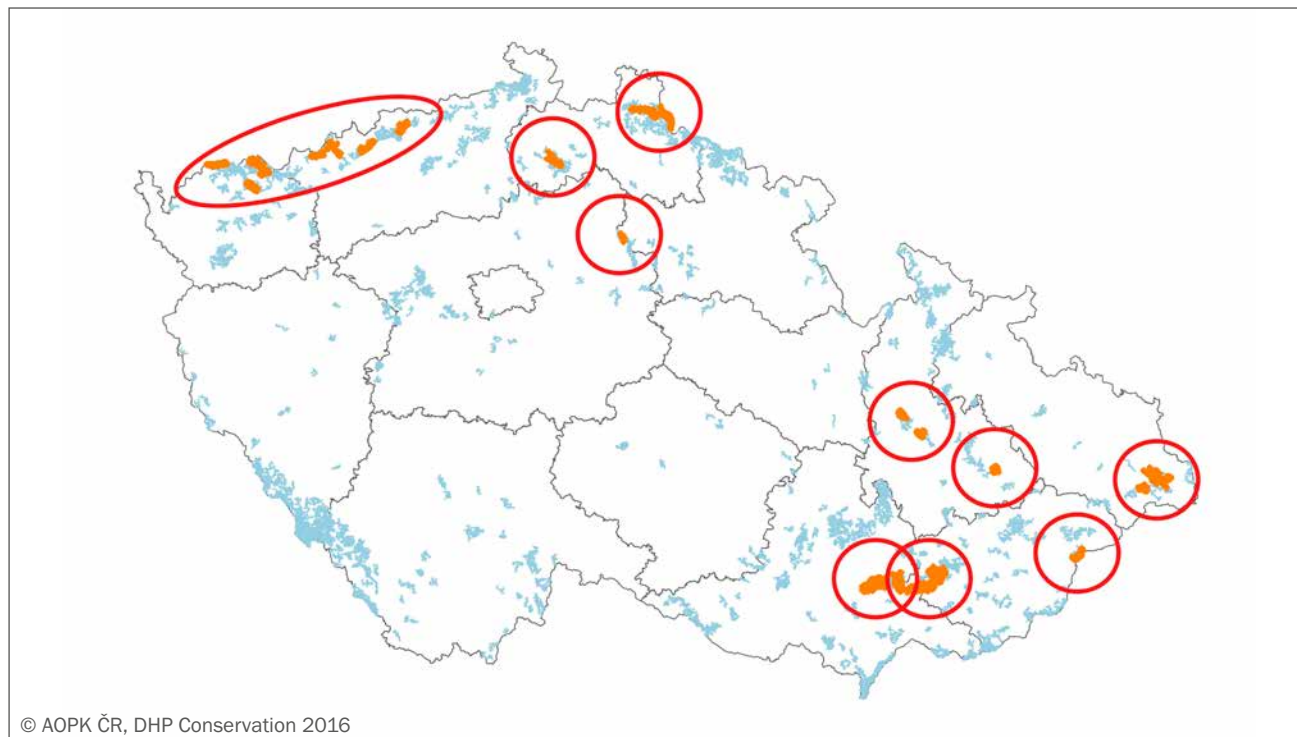

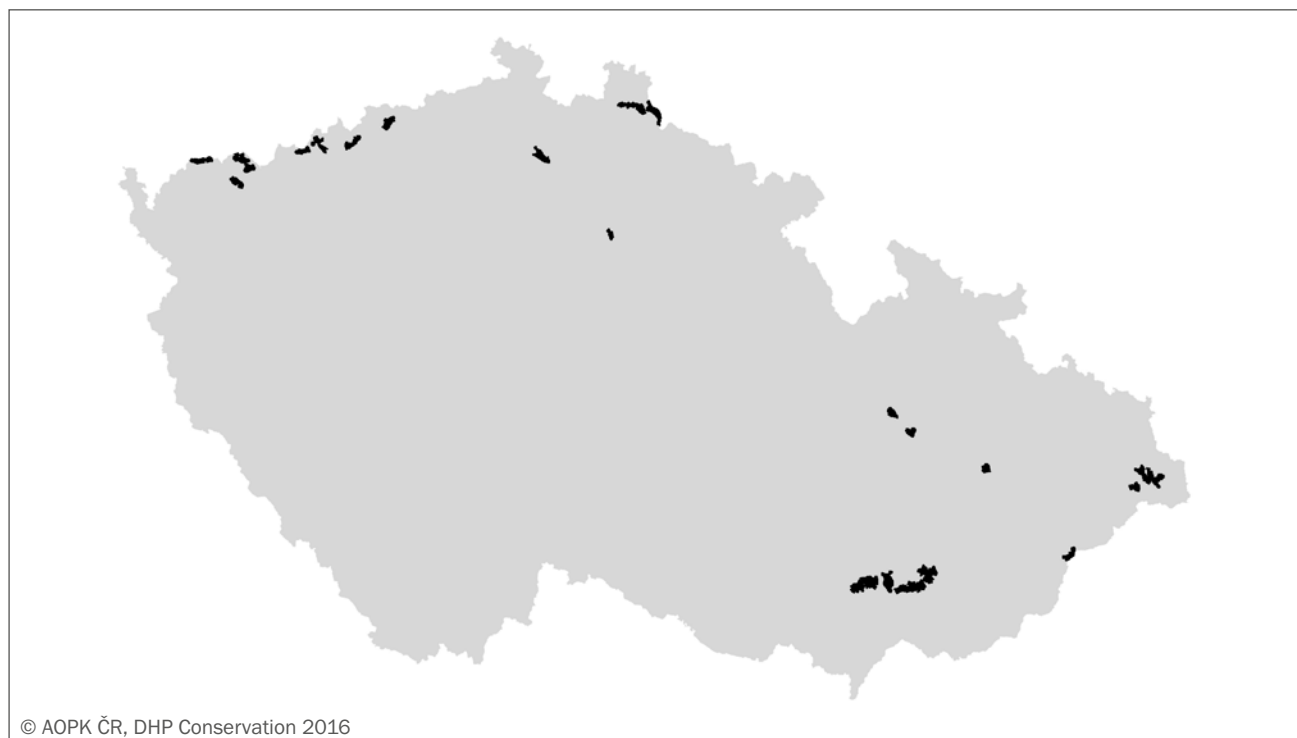
3. Území ČR bylo rozděleno sítí čtverců o rozměrech 250 × 250 metrů. Pro každý čtverec byl proveden výpočet zastoupení biotopů v souladu s bezzásahovostí. Vybrány byly čtverce, u nichž byl tento poměr >75 %. V této fázi nebyly vybrány konkrétní lokality, ale území s významnou přírodní kvalitou (přibližně 5,3 % čtverců na území ČR).

4. Z těchto čtverců se zastoupením biotopů v souladu s bezzásahovostí >75 % byly vytvořeny komplexy s mezerou max. 1 čtverce s podmínkou minimální rozlohy 500 ha (celkem 270 komplexů/shluků).

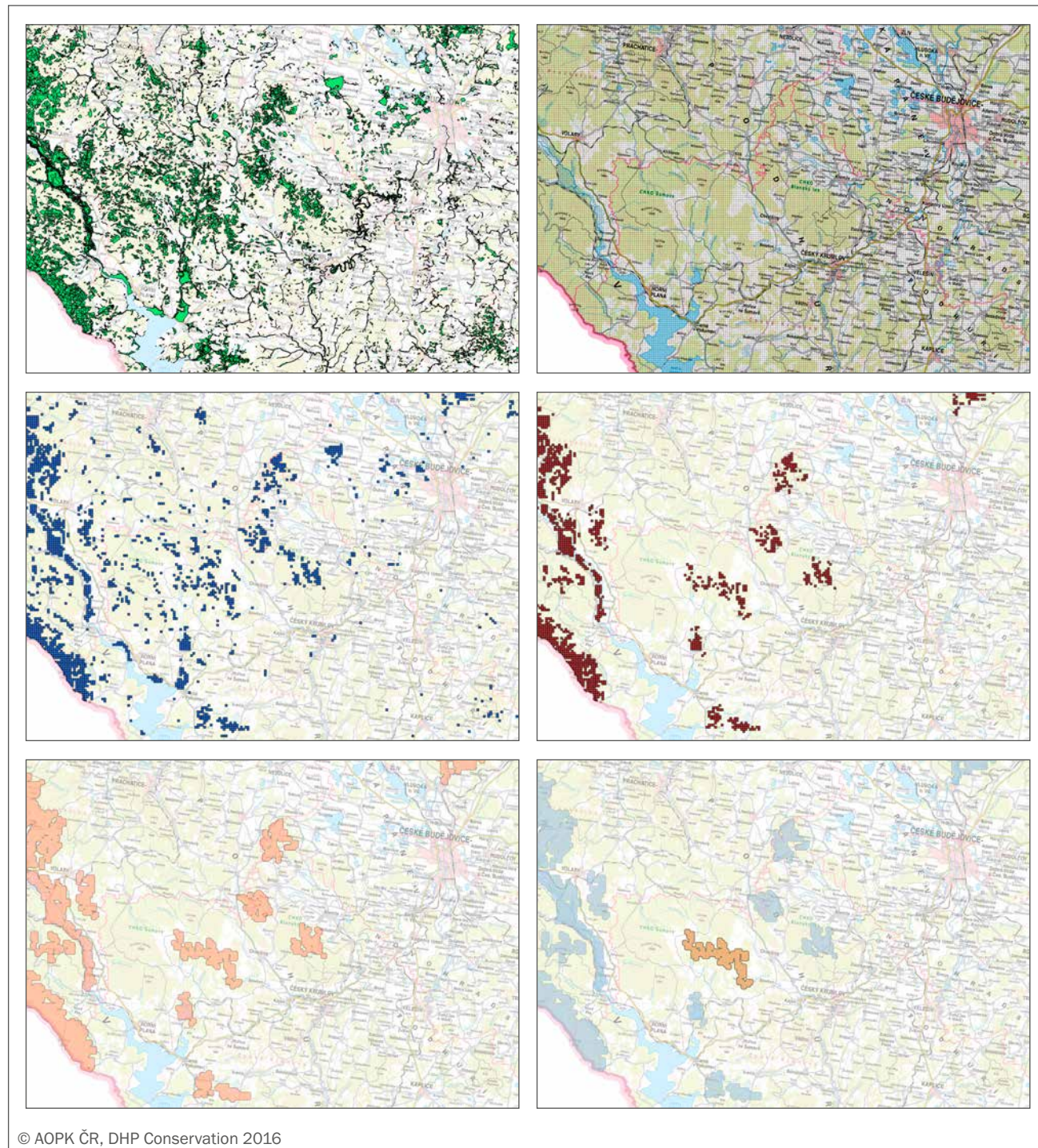

5. Při výběru potenciálních území byla vyloučena území národních parků, území/shluky byly kategorizovány – proběhl expertní výběr 10 nejperspektivnějších oblastí (možno uvažovat i o oblasti Křivoklátska a Českého krasu).

6. Byl proveden výběr potenciálních lokalit větších než 1 000 ha na úrovni čtverců 250 × 250 metrů. Vyloučena byla zástavba, silnice (mimo lesní cestní síť), a pokud to bylo možné, byly vyloučeny biotopy v nesouladu s bezzásahovostí, obecně bezlesí a frekventované turistické (zejména zpevněné) cesty. V úvahu byly brány všechny zdrojové vrstvy dle bodu 0. Bylo získáno 25 reprezentativních lokalit v 9 územích.

Příklad kroků 1–4:

Konsolidovaná vrstva ekosystémů ČR (KVES) je mapový podklad založený na kombinaci vrstvy mapování biotopů s ostatními datovými zdroji o území v ČR, zejména ZABAGED, DIBAVOD, UrbanAtlas, LPIS a CORINE Land Cover. KVES tak

umožňuje rozlišení přírodních biotopů od antropogenních (umělých) typů ekosystémů v rozlišení vhodném pro hodnocení ekosystémových služeb.

Vrstvy mapování biotopů

Biotopy v souladu s bezzásahovostí	
V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod
V2	Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod
V3	Makrofytní vegetace oligotrofních jezírek a tůní
V4	Makrofytní vegetace vodních toků
V5	Vegetace parožnatek
V6	Vegetace šídlatek (Isoetes)
M1	Rákosiny a vegetace vysokých ostřic
M3	Vegetace vytrvalých obojživelných bylin
M4	Štěrkové říční náplavy
M5	Devěsilové lemy horských potoků
M6	Bahnité říční náplavy
M7	Bylinné lemy nížinných řek
R1	Prameniště
R2	Slatinná a přechodová rašeliniště
R3	Vrchoviště
S1	Skály a droliny
S2	Pohyblivé sutě
S3	Jeskyně
A1	Alpínské trávníky
A2	Alpínská a subalpínská keříčková vegetace
A3	Sněhová vyležiska
A4	Subalpínská vysokobylinná vegetace
A5	Skalní vegetace sudetských karů
A6	Acidofilní vegetace alpínských skal a drolin
A7	Kosodřevina
A8	Subalpínské listnaté křoviny
T6	Vegetace efemér a sukulentů
T8	Nížinná až horská vřesoviště
K1	Mokřadní vrbiny
K2	Vrbové křoviny podél vodních toků
K4	Nízké xerofilní křoviny
L1	Mokřadní olšiny
L2	Lužní lesy
L3	Dubohabřiny
L4	Suťové lesy
L5	Bučiny
L6	Teplomilné doubravy
L7	Acidofilní doubravy
L8	Suché bory
L9	Smrčiny
L10	Rašelinné lesy
Biotopy v nesouladu s bezzásahovostí	
M2	Vegetace jednoletých vlhkomilných bylin
T1	Louky a pastviny
T2	Smilkové trávníky
T3	Suché trávníky
T5	Trávníky písčin a mělkých půd
T7	Slaniska
Ostatní biotopy	
T4	Lesní lemy
K3	Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny

1

BESKYDY MAKYTA

Kvalita lokality

Zájmová lokalita Beskydy – Makyta představuje v rámci CHKO Beskydy nadprůměrně zachovalý krajinný segment s převládajícími lesními ekosystémy. Vezmeme-li v úvahu pouze jihozápadní část CHKO nazývanou Horní Vsacko, jedná se z pohledu rozsahu, celistvosti a kvality lesních porostů o část zřejmě vůbec nejzachovalejší.

Nejkvalitnější jádro oblasti představuje PR Makyta s některými okolními porosty, dále větší komplexy lesů v horních partiích údolí Břežitá a Provazný a také v okolí vrchu Čerňanská Kyčera. Ve jmenovaných lokalitách převládají přírodě blízké lesní porosty s dominancí buku lesního, místy je významná příměs jedle bělokoré. V místech výskytu suťových půd, nejlépe vyvinutých pod vrcholem Makyty a v pramenném amfiteátru Provazného potoka, se ve větším zastoupení vyskytují další druhy dřevin, především javor klen a v malé míře jasan ztepilý, jilm horský a třešeň ptačí. Význam těchto porostů umocňuje místy značný podíl narušeného a mrtvého dřeva a rozmanitější prostorová struktura. V této části zájmové lokality se díky zachovalosti prostředí vyskytují také nejsilnější dílčí populace vzácných a ohrožených druhů organismů. Z rostlin jsou to zvláště druhy suťových půd, jako měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), česnek medvědí (*Allium ursinum*), kyčelnice žlaznatá (*Dentaria glandulosa*) a zapallice žluťuchovitá (*Isopyrum thalictroides*), z bezobratlých živočichů některé druhy vázané na narušené dřevo, např. roháček jedlový (*Ceruchus chrysomelinus*), tesařík *Pogonocherus ovatus* a plž vřetenatka šedavá (*Bulgarica cana*). V okolí potoků a mokřin lze potkat střevlíka hrbolatého (*Carabus variolosus*), jehož výskyt je v ČR v současnosti znám pouze z moravských Karpat a oblasti Jeseníků. Z dalších živočichů preferují nejzachovalejší lesní porosty některé druhy ptáků, např. strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*) a lejsek malý (*Ficedula parva*), a v celém území nelze opomenout výskyt

všech tří našich velkých šelem, přičemž výskyt rysa ostrovida (*Lynx lynx*) je zde trvalý.

Zbývající část zájmové lokality pokrývá mozaika bukových a smrkových porostů, z velké části se však jedná o hospodářské porosty se všemi negativními průvodními znaky, jako jsou stejnověkost, chybějící prostorová rozmanitost, nedostatek mrtvého dřeva a minimální zastoupení dalších druhů dřevin kromě dominantního smrku a buku.

Vymezené území je prakticky neobydleno. Sportovní aktivity a turistický ruch jsou zde v porovnání s některými dalšími oblastmi CHKO málo významné, zejména z důvodu chybějícího zázemí (sjezdovky, turistické chaty ap.). Rušivý prvek pro některé druhy vázané na nejzachovalejší porosty představuje hospodaření v lesích, a to jak přímo během probíhajících prací, tak nepřímo vytvářením nevhodných biotopů vlivem aplikace intenzivních hospodářských metod.

Velkým pozitivem celé zájmové lokality je její přímá návaznost na slovenskou část pohoří Javorníků, resp. další karpatské pohoří na území SR. Tato návaznost má velký význam pro usnadnění migrací řady druhů organismů, především těch, jejichž početnost je na moravské straně Karpat nízká a jejichž úspěšné přežívání je do značné míry závislé na komunikaci s mnohem početnějšími populacemi obývajících východně ležící horské celky. Učebnicovým příkladem mohou být právě velké šelmy.

Rozloha

Rozloha lokality je 1 186 ha.

Území lze potenciálně rozšířit na 3 469 ha.

Nadmořská výška

Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 550–923 m n. m.

Katastrální území

Lokalita zasahuje do následujících katastrálních území: k. ú. Valašská Senice (776297), k. ú. Zděchov (792225), k. ú. Huslenky (649767) a k. ú. Halenkov (636878).

Popis

Zájmová lokalita se nachází v geomorfologickém celku Javorníky, při hranici se SR, nedaleko jižního okraje CHKO Beskydy. Hranice se Slovenskem kopíruje hlavní javornický hřeben. Svahy pohoří jsou na území zájmové lokality rozčleněny hlubokými údolními říčky Senice a potoků Uherský, Kychová, Černý, Provazný a Břežitá, které společně s množstvím drobných přítoků vytvářejí značně členitý reliéf s poměrně velkými výškovými rozdíly mezi dny údolí a hřebenovými polohami. Nejvyšším bodem území je vrchol Makyty ležící na hraničním hřebenu (923 m n. m.). Další významnější vrchy jsou Krkostěna (872 m n. m.) a Čerňanská Kyčera (885 m n. m.), ležící na rozsoše vyběhající západně z hlavního hřebene. Celé území je téměř souvisle zalesněno, avšak značná část lesních porostů tvoří hospodářské lesy, z nichž část je zalesněna stanovištně nepůvodními smrkovými monokulturami. S intenzivním lesnickým hospodařením také souvisí průběžná přítomnost většího počtu čerstvě odlesněných ploch. Celkový charakter oblasti předurčuje její využití především druhy horských a podhorských lesů a jen sporadickým výskytem druhů teplomilnějších a druhů bezlesých ploch.

Geomorfologie

Geomorfologicky zájmová lokalita náleží do provincie Západní Karpaty, subprovincie Vnější západní Karpaty, oblasti Slovensko-Moravské Karpaty, celku Javorníky, podcelku Pulčinská hornatina a okrsku Makytská hornatina.

Geologie

Tak jako většinu území moravských Karpat tvoří i zájmovou lokalitu geologická jednotka flyšové pásmo Západních Karpat, jehož název je odvozen od termínu flyš. Takto je označován poměrně nesourodý typ usazených hornin, charakteristický střídáním vrstev pískovců, jílovců, prachovců, slínovců a vzácně dalších složek. Na území dnešní CHKO Beskydy byly flyšové horniny během třetihorního alpínského vrásnění nasunuty z oblastí svého usazení na dně moří v podobě několika příkrovových šupin, přičemž zájmové území je tvořeno magurským flyšovým pásmem (magurským příkrovem) a jeho račanskou jednotkou. Tyto jednotky se dle charakteru

hornin ještě dále člení na vrstvy, z nichž do zájmové lokality zasahují převažující vsetínské vrstvy a v jihozápadní části území vrstvy újezdské a luhačovické. Jmenované vrstvy jsou součástí zlínského souvrství, tvořícího převážnou část račanské jednotky.

Ačkoli jsou mezi jednotlivými typy flyšových hornin rozdíly, jejich společnými vlastnostmi jsou poměrně malá odolnost a s tím související snadná eroze (důsledkem je např. fenomén karpatských štěrkonosných toků a hluboce zařezaná údolí) a vrstvitě uspořádání hornin různých vlastností, čehož projevem jsou časté sesuvy a vytváření podzemních prostor (pseudokrasové jevy).

Půdní poměry

Prakticky celé území pokrývají hnědé půdy (kambizemě), které jsou v oblasti Beskyd plošně nejrozšířenějším půdním typem. Jedná se o půdy hlinité až jílovhlinité, s nadmořskou výškou se poněkud mění jejich charakter. V místech vysokého obsahu silikátového skeletu přecházejí do typu ranker, na nichž se vyskytují společenstva suťových lesů. Jen ve zcela nepatrné míře v širších nivách potoků je možno nalézt půdy charakteru nivních hlín.

Hydrologie

Území je odvodňováno toky 4. řádu – řekou Senicí a potoky Kychová, Černý, Provazný, Břežitá; a toky 5. řádu – potok Uherská (dle Graveliovy klasifikace). Tyto toky odvádějí vodu do povodí Dunaje, tj. úmoří Černého moře. Stejně jako všechny ostatní beskydské toky mají i výše jmenované během roku značně rozkolísané průtoky v závislosti na množství srážek, resp. sněhu v zimním období. Během suchých period si však po dlouhou dobu uchovávají minimální průtok, což signalizuje poměrně značnou schopnost krajiny dlouhodobě zadržovat a postupně, prostřednictvím mnoha pramenišť, uvolňovat menší objemy podzemních vod. V území se nenachází žádná vodní nádrž a celé leží v chráněné oblasti přirozené akumulace vod.

Klimatické poměry

Převážná část území spadá do chladné oblasti CH6 a menší část do chladné oblasti CH7 (Quitt 1971). Celkově se jedná o oblast s poměrně drsným horským klimatem, dlouhou studenou zimou s dlouho přetrvávající sněhovou pokrývkou, krátkým letním obdobím a množstvím srážek přesahujícím roční úhrn 1 000 mm.

Biota

Rostliny

V zájmovém území zcela převažují lesní společenstva, a proto i rostlinná složka obsahuje téměř výhradně lesní druhy. Pouze na několika nepatrných plochách trvalejšího bezlesí, jako jsou lemy podél širších lesních cest a na několika drobných loučkách, se vyskytují i druhy bezlesých ploch, nejedná se však o ochranně významné lokality vyžadující cílenou péči. Podél potoků a na podmáčených místech jejich niv lze nalézt několik druhů, které jsou vázány na tento typ biotopu.

Živočichové

Také společenstva živočichů zastupují především druhy středoevropských opadavých lesů, ke kterým můžeme zařadit např. plže modranku karpatskou (*Bielzia coerulans*), mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*) nebo žlunu šedou (*Picus canus*). Přítomny jsou také některé výrazně horské prvky,

jako je čolek karpatský (*Lissotriton montandoni*), kos horský (*Turdus torquatus*) a datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*). Tepломilné prvky zřejmě zcela chybí. Z živočichů vyskytujících se na specifických stanovištích lze očekávat druhy vázané na sutě, prameniště a pramenité stružky, horské potoky a jejich lemy, případně na plochy se skalními výchozy, bude se však jednat především o zástupce bezobratlých živočichů.

Vegetace

Přirozenou vegetaci celé oblasti představuje dle mapy potenciální přirozené vegetace (Neuhäuslová et al. 1998) bučina s kyčelnicí devítilistou (*Dentario enneaphylli-Fagetum*), která je řazena do skupiny květnatých bučin (*Eu-Fagenion*) (katalog biotopů L5.1). I když je zřejmé, že se v území vyskytují i jiné typy potenc. přirozené vegetace, především suťové a roklinové lesy (*Tilio-Acerion*) (L4), zřejmě kvůli malé rozloze nejsou v měřítku mapy potenciální přirozené vegetace zachyceny.

Tabulka 1. Přehled významných druhů rostlin vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Cephalanthera damasonium</i>	okrotice bílá	0	-	-	0
<i>Cephalanthera longifolia</i>	okrotice dlouholistá	0	-	VU	0
<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	prstnatec Fuchsův	0	-	-	0
<i>Dactylorhiza sambucina</i>	prstnatec bezový	S0	-	EN	+
<i>Galanthus nivalis</i>	sněženka podsněžník	0	HD V	VU	0
<i>Gladiolus imbricatus</i>	mečík obecný				
<i>Lunaria rediviva</i>	měsíčnice vytrvalá	0	-	NT	0
<i>Lycopodium annotinum</i>	plavuň pučivá	0	-	VU	0
<i>Orchis mascula</i>	vstavač mužský	S0	-	EN	+

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 2. Přehled významných druhů bezobratlých vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
brouci	<i>Carabus variolosus</i>	střevlík hrbolatý	S0	HD II, IV	VU	0
motýli	<i>Apatura ilia</i>	batolec červený	0	-	-	0
motýli	<i>Apatura iris</i>	batolec duhový	0	-	-	0
motýli	<i>Iphiclides podalirius</i>	otakárek ovocný	0	-	VU	+
motýli	<i>Papilio machaon</i>	otakárek fenyklový	0	-	-	+
motýli	<i>Parnassius mnemosyne</i>	jasoň dymnivkový	KO	HD IV	CR	+
motýli	<i>Phengaris arion</i>	modrásek černoskvřinný	KO	HD IV	CR	+

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 3. Přehled významných druhů obratlovců vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
obojživelníci	<i>Bombina variegata</i>	kuňka žltobřichá	SO	HD II, IV	CR	+
obojživelníci	<i>Salamandra salamandra</i>	mlok skvrnitý	SO	-	VU	0
obojživelníci	<i>Triturus alpestris</i>	čolek horský	SO	-	NT	+
ptáci	<i>Accipiter gentilis</i>	jestřáb lesní	O	-	VU	0
ptáci	<i>Aegolius funereus</i>	sýc rousný	SO	BD I	VU	0
ptáci	<i>Bonasa bonasia</i>	jeřábek lesní	SO	BD I	LC	0
ptáci	<i>Ciconia ciconia</i>	čáp bílý	O	BD I	NT	+
ptáci	<i>Ciconia nigra</i>	čáp černý	SO	BD I	VU	0
ptáci	<i>Columba oenas</i>	holub doupeňák	SO	-	VU	0
ptáci	<i>Corvus corax</i>	krkavec velký	O	-	VU	0
ptáci	<i>Dendrocopos leucotos</i>	strakapoud bělohřbetý	SO	BD I	LC	0
ptáci	<i>Ficedula parva</i>	lejsk malý	SO	BD I	VU	0
ptáci	<i>Glaucidium passerinum</i>	kulišek nejmenší	SO	BD I	VU	0
ptáci	<i>Lanius collurio</i>	ťuhýk obecný	O	BD I	NT	+
ptáci	<i>Picoides tridactylus</i>	datlík tříprstý	SO	BD I	EN	0
ptáci	<i>Scolopax rusticola</i>	sluka lesní	O	-	VU	0
ptáci	<i>Strix uralensis</i>	puštík bělavý	KO	BD I	CR	0
savci	<i>Canis lupus</i>	vlk obecný	KO	HD IV	CR	0
savci	<i>Felis silvestris</i>	kočka divoká	KO	HD IV	DD	0
savci	<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	SO	HD II, IV	EN	0
savci	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký	KO	HD II, IV	VU	0
savci	<i>Ursus arctos</i>	medvěd hnědý	KO	HD II, IV	CR	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 4. Seznam přírodních a polopřírodních biotopů v zájmové lokalitě s vyznačením pro bezzásahovost cílových biotopů dle vrstvy mapování biotopů (Vrstva mapování biotopů, AOPK ČR 2016).

Kód biotopu	Název	Plocha (m ²)	Zastoupení (%)	Management (potenciální bezzásahovost)
M1.5	Pobřežní vegetace potoků	110	0,00	bez managementu
M5	Devětsilové lemy horských potoků	198	0,00	bez managementu
R1.4	Lesní prameniště bez tvorby pěnovců	2 055	0,02	bez managementu
L2.1	Horské olšiny s olší šedou	25	0,00	bez managementu
L2.2	Údolní jasanovoolšové luhy	6 484	0,05	bez managementu
L4	Suťové lesy	600 883	5,07	bez managementu
L5.1	Květnaté bučiny	6 653 418	56,10	výhledově bez managementu
Přírodní a polopřírodní biotopy celkem		7 263 174	61,24	

Vzhledem k tomu, že se tento typ lesů naštěstí zachoval v přírodě blízké podobě, lze jejich výskyt s jistotou potvrdit, mimo jiné i typickou kombinací druhů bylinného patra (především

časné jarního aspektu), výskytem diagnostických druhů měsíčnice vytrvalé (*Lunaria rediviva*) a kapradiny laločnaté (*Polystichum aculeatum*) a v rámci stromového patra především

javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*). Rovněž bylinné patro květnatých bučin je na řadě ploch pěkně vyvinuto a lze v něm nalézt diagnostické druhy, jako jsou kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphylos*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*), ječmenka evropská (*Hordelymus europaeus*), věsenka nachová (*Prenanthes purpurea*) a violka lesní (*Viola reichenbachiana*). Zbývající typy biotopů jsou zastoupeny na plošně nepatrných rozlohách, přesto jsou vazbou na zcela specifické biotopy v terénu dobře identifikovatelné a vyskytují se v nich charakteristické druhy rostlin. V případě lesních pramenišť bez tvorby pěnoveců (R1.4) se jedná např. o řeřišnici hořkou (*Cardamine amara*), mokřýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*) a rozrazil horský (*Veronica montana*). Biotopy L2.1 a L2.2 (viz tabulka 4) jsou na první pohled charakteristické výskytem olší (*Alnus* sp.) ve stromovém patře, pokud nebyla v rámci lesnického hospodaření jejich stanoviště zalesněna jinými (nevhodnými) druhy dřevin.

Využití území

Zákonná ochrana

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Beskydy

CHKO Beskydy byla vyhlášena pro ochranu přírodních hodnot nejvyšších a nejrozsáhlejších karpatských pohoří na území ČR. Hlavními přírodními fenomény CHKO jsou rozlehlé lesy se zbytky pralesovitých porostů a pestrá zemědělská krajina s květnatými pastvinami a loukami. Tyto dva základní typy prostředí vytvářejí ve vzájemné kombinaci neopakovatelný krajinný ráz. Plošně nevelké, avšak unikátní jsou karpatské štěrkonosné toky a podzemní pseudokrasové jevy. Území je také domovem celé řady vzácných a ohrožených druhů živočichů a rostlin i ohrožených typů biotopů.

Natura 2000

Zájmová lokalita je součástí ptačí oblasti Horní Vsacko, vyhlášené pro celkem 7 druhů z přílohy 1 směrnice o ptácích. V zájmové lokalitě byli zaznamenáni (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016): čáp černý, jeřábek lesní, strakapoud

bělohřbetý, datlík tříprstý, lejsek malý a ťuhýk obecný. Prvních pět jmenovaných druhů je vázáno na lesní prostředí, poslední na zemědělskou krajinu.

V rámci směrnice o stanovištích bylo území celé CHKO Beskydy vyhlášeno jako EVL Beskydy. Předmětem ochrany EVL Beskydy je celkem 11 druhů živočichů, dva druhy rostlin a 17 typů přírodních stanovišť. V zájmové lokalitě se vyskytují následující z nich:

Živočichové:

- střevlík hrboletý, rýhovec pralesní, kuňka žlutobřichá, netopýr velký, rys ostrovid, vlk obecný, medvěd hnědý

Stanoviště:

- 6430 vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpského stupně
- 9130 bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*
- 9180 lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích
- 91E0 smíšené jasanovooslové lužní lesy temperátní a boreální Evropy

Využívání území, kde se nacházejí biotopy výše jmenovaných druhů a uvedená přírodní stanoviště, by mělo být takové, aby v žádném případě nezhoršovalo jejich stav. Naopak by měl být v rámci možností nastaven takový způsob hospodaření, který povede ke zlepšování a stabilizaci stavu prostředí s výskyty předmětných druhů a stanovišť s cílem posilování jejich populací a zvětšování rozlohy ohrožených stanovišť.

Přírodní rezervace Makyta

PR Makyta představuje nejvýznamnější část zájmové lokality. Na ploše téměř 187 ha chrání rozsáhlý komplex přírodě blízkých bukových a suťových porostů s výskyty mnoha ohrožených druhů. Cílem do budoucna je postupný přechod k samovolným přírodním procesům, které povedou k přibližování vzhledu lesů PR původním pralesovitým porostům Javorníků.

Záměrem do budoucna je vyhlášení další PR na území současné lokality v horních částech údolí Provazný a Břežítá o celkové rozloze cca 130 ha.

Tabulka 5. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

Kategorie	Název	Kód	Rozloha (ha)
EVL	Beskydy	CZ0724089	120 386,53
PO	Horní Vsacko	CZ0721023	26 977,65
CHKO	Beskydy	82	116 000,00
PR	Makyta	5310	186,92
NRBC	Makyta	102	1 343,44

Nadregionální biocentrum Makyta

Zájmová lokalita je také součástí jednoho ze dvou NRBC ÚSES v CHKO a jediného v jihozápadní části CHKO (Horním Vsacku). Důvody pro jeho vyhlášení byly obdobné jako v případě vyhlášení 1. zóny CHKO nebo jádrového území ptačí oblasti Horní Vsacko v této části CHKO a jen potvrzují vysokou kvalitu přírodního prostředí. Hlavní bonus NRBC představují rozsáhlé lesní porosty bez osídlení, části s přírodě blízkými porosty, členitý reliéf terénu a přímá návaznost na další karpatská pohoří na Slovensku.

Přírodní parky

Přírodní park nebyl na území lokality vyhlášen.

Významné krajinné prvky

Jelikož dle § 3 odst. 1 písm. b) jsou lesy taxativně stanoveny jako VKP, je celé zájmové území součástí rozsáhlého lesního VKP.

Vlastnické poměry včetně postoje stakeholderů

Vlastníkem, resp. správcem velké většiny lesů zájmové lokality jsou LČR, s. p. Pokud to přesnost hranice na mapových podkladech dovolila určit, jiní vlastníci lesů se na území lokality nevyskytují buď vůbec, nebo se jen velmi okrajově jedná o drobné soukromé vlastníky. V každém případě je podnik Lesy ČR, s. p., klíčovým vlastníkem, jehož konání je a bude zásadní pro další vývoj přírodního prostředí celé lokality. Hospodaření Lesů ČR v oblasti celého Horního Vsacka bylo bohužel zaměřeno v silně převažující míře na jeho ekonomický aspekt a ostatní funkce lesů, především funkce ekologická, byly dlouhodobě zanedbávány. Situace se začala postupně zlepšovat po přijetí zákona č. 114/1992 Sb., vytvořením zonace CHKO, vyhlášením několika (až na výjimku PR Makyta však rozlohou nevelkých) ZCHÚ a zaváděním přírodě bližších způsobů hospodaření v některých porostech.

Zásadní zlom nastal až s vyhlášením ptačí oblasti Horní Vsacko koncem roku 2004. Druhy ptáků (vázané na lesní prostředí), pro které byla PO vyhlášena, vyžadují přírodě blízký („pralesovitý“) vzhled lesních porostů na dostatečně velkých plochách a tyto nároky předmětných druhů byly ve velkém rozporu s charakterem lesů vznikajících pod vlivem dlouhodobého intenzivního hospodaření. Proto bylo nutné přistoupit k zásadní změně hospodaření a ve vybraných (jádrových) územích zavést přírodě blízké metody hospodaření, které by jednak dále nezhoršovaly stav dosud relativně zachovalých porostů, ale zvláště by vedly ke zlepšení stavu řady dosud nepříliš kvalitních porostů. Důraz je kladen především na zvyšování podílu narušeného a mrtvého dřeva v porostech, zlepšování prostorové struktury porostů a podporu vzácně se vyskytujících druhů dřevin (jedle,

klen, jeřáb, jilm ap.). Klíčovým opatřením je také zachování vybraných nejlepších porostů a jejich komplexů v celistvé podobě a jejich postupné převedení do kategorie bezzásahových. Výše uvedená opatření jsou uplatňována také na území zájmové lokality, a to na ploše cca 350 ha (včetně PR Makyta).

V současnosti je nastaven vcelku vyvážený stav mezi ekonomickým a ekologickým aspektem hospodaření. Je však třeba uvést, že usměrnění hospodaření je realizováno na cca 15 % celkové rozlohy lesů PO Horní Vsacko, takže ve výrazně převažující části PO se stále hospodaří poměrně intenzivními metodami. Na území zájmové lokality je tento poměr díky její nadprůměrné kvalitě příznivější.

Z neziskových organizací se problematikou hospodaření v lesích CHKO Beskydy, včetně zájmové lokality, zabývají zvláště ČSOP – ZO Orchidea, Hnutí DUHA, a zejména z důvodu existence ptačích oblastí také Česká ornitologická společnost. Členové těchto organizací se věnují jak poměrně intenzivním průzkumům, během kterých jsou získávány informace o kvalitě porostů a výskytu především ohrožených druhů organismů (podrobně jsou zmapováni především ptáci), tak využívají tyto informace k prosazování potřebných opatření např. i v rámci účastí ve správních řízeních. Velmi úzká je rovněž spolupráce se Správou CHKO Beskydy a společně se podařilo prosadit řadu velmi významných opatření a zachovat značné plochy kvalitních biotopů ohrožených druhů.

Lesnictví

Na území dnešní CHKO Beskydy se díky odlehlosti a nedostupnosti velmi dlouho udržely porosty původních pralesů, resp. porosty jen nevýznamně ovlivněné činností člověka. Jednotlivá údolí uvnitř hor byla trvale osídlena poměrně pozdě, např. v oblasti Horního Vsacka vznikaly obce v dolní a střední části údolí Vsetínské Bečvy ve 14.–16. století, avšak např. nejvýše položená obec Velké Karlovice vznikla až začátkem 18. století. I poté ovšem byly využívány většinou jen údolní polohy a níže položené svahy. Hřebenové části hor byly ve větší míře zasaženy až během tzv. valašské kolonizace probíhající od 15. do 17. století, kdy byly rozsáhlé plochy lesů přeměněny na pastviny. Avšak i během tohoto období zůstaly nejhůře dostupné svahy nedotčeny. Teprve silně rostoucí poptávka po dřevu v souvislosti s rozvojem průmyslu od 18. století vedla k těžbě i v nejhůře přístupných polohách a zároveň také k opětovnému zalesňování pastvin. Přesto byly některé porosty poprvé zcela vytěženy až během 20. století a malá část se jen s minimálními zásahy dochovala až dodnes. To se však týká spíše méně přístupných Moravskoslezských Beskyd. V Javorníkách, a především ve Vsetínských vrších byly pravděpodobně všechny porosty v nějaké míře využívány.

Vývoj využívání lesů v této oblasti víceméně kopíroval situaci v jiných regionech českých zemí – po období živelného využívání lesů vyvolal hrozící nedostatek dřeva (a také z lesnického hlediska špatný stav zbylých lesů) potřebu organizovaného lesnického hospodaření. Toto hospodaření však bylo zhruba od začátku 19. století spojeno s masivním zaváděním smrku, často nevhodné provenience, na vytěžené plochy, ale také na zanikající pastviny. Přestože se v některých obdobích objevovaly pokusy o změnu, přetrvalo toto „smrkové“ hospodaření v určité míře až do dnešní doby a jen pomalu se prosazuje změna v pěstování druhově, ale i věkově a prostorově přírodě bližších porostů. Dodnes jsou pozůstatkem tohoto hospodaření rozsáhlé plochy smrkových monokultur, přesto však je Horní Vsacko s více jak 30% zastoupením stanovištně původních dřevin z tohoto pohledu nadprůměrnou oblastí. Větší plochy těchto bukových a jedlobukových lesů se zachovaly zřejmě i díky velké vitalitě těchto dřevin, kdy bylo využíváno jejich přirozeného zmlazování.

V současnému druhovém složení lesů stále výrazně převažuje smrk a druhé nejvyšší zastoupení má buk. Z ostatních dřevin se ještě v poněkud vyšší míře vyskytuje jedle a javor klen. Ostatní druhy dřevin jsou již zastoupeny zcela zanedbatelně.

Co se týká škod na lesích, nejsou z oblasti Horního Vsacka známy rozsáhlé větrné polomy. Občasné jsou škody způsobené těžkým sněhem nebo námrazou. Významnější jsou biotičtí činitelé. Osázení rozsáhlých ploch smrkem vedlo k potížím s kůrovci, jež se v poslední době stupňují spolu s oteplováním klimatu. Místně se projevují také škody václavkou. Jiné druhy dřevin doposud těmito škodami netrpí. Problémem jsou zde však vysoké stavy zvěře, která se naopak zaměřuje právě na tyto vzácnější druhy (jedle, klen, jasan, jilm), a jejich přirozená obnova je proto velmi ztížena.

Myslivost

Podle dostupných zdrojů by mělo v zájmové lokalitě působit myslivecké sdružení Kyčera se sídlem v obci Halenkov. Dle zkušeností je myslivost v lokalitě aktivně provozována, udržují se zde myslivecká zařízení, lovecké chodníky i vlnišťe. Podle míry poškození přirozené obnovy porostu je zřejmé, že se příliš nedaří účinně snižovat stavy zvěře. Lákání zvěře na vlnišťe a ke krmelcům zvyšuje koncentraci zvěře v jejich okolí a může zhoršovat její negativní vliv na okolní prostředí. Přímé rušení patrně nepředstavuje větší problém, neboť aktivity myslivců zřejmě nebyvají příliš časté.

Zemědělství

S výjimkou dvou menších luk na svazích masivu Makyty, které jsou koseny, neprobíhá v lokalitě žádná zemědělská činnost.

Fragmentace krajiny

Zájmová lokalita není fragmentována žádnými, pro organismy nepřekonatelnými překážkami. Na jejím území jsou pouze účelové lesní cesty, které nejsou pro běžný provoz přístupné, i když bývají občas využívány nelegálně. Téměř kompaktní zalesněnost lokality umožňuje bezproblémovou migraci všem organismům a díky návaznosti na podobně zachovalou krajinu v okolí také mimo hranice lokality.

Přístupnost a dostupnost pro veřejnost

Dostupnost lokality je snadná vzhledem k poměrně husté síti většinou zpevněných účelových (lesních) cest vedoucích jednotlivými údolími až do centra lokality. Pouze některé části podhřebenových svahů jsou kvůli absenci cest, velkému sklonu a místy suťovým půdám přístupné obtížně a představují určité oázy klidu. Tato dostupnost však má i svá negativa v podobě nelegálních vjezdů aut ap., vzhledem k malé atraktivitě oblasti však k tomuto jevu (alespoň v porovnání s některými jinými lokalitami) nedochází příliš často. Lokalitou také prochází celkem 5 turistických tras. Hlavní je hřebenová (naučná stezka Javornický hřeben), kopírující státní hranici se SR, ostatní trasy se na ni napojují v různých místech hřebene. Ani tyto trasy však nejsou příliš frekventované, a lokalita tak patří i z tohoto pohledu k poměrně klidným.

Další zájmy, rozvojové plány a potenciální ohrožení lokality

Na území zájmové lokality nejsou v současnosti známy plány na budování velkých staveb typu přehrad, nových silnic nebo zařízení podporujících sportovní a turistické využití (sjezdovky, chaty, cyklistické trasy, rozhledny ap.). Vzhledem k velkému významu celé oblasti pro ochranu přírody a překryvu několika oblastí specifického zaměření (1. zóna CHKO, jádrové území ptačí oblasti, NRBC) by v případě vzniku podobného záměru v lokalitě bylo ze strany OP těmto záměrům rozhodně bráněno.

Jak již bylo uvedeno výše, největším zdrojem ohrožení lokality je a do budoucna také bude lesnické hospodaření v podobě pokračování nevhodných způsobů hospodaření v dosud nehájených porostech. Problémem jsou zejména soustředěné těžby ploch geometrických tvarů bez ponechávání stromů k dožití, způsobující velkou fragmentaci lesního prostředí. Na tyto způsoby těžeb následně navazuje obnova stejných kultur, ze kterých časem pod vlivem intenzivní výchovy opět odrůstají stereotypní monokultury (smrku nebo i buku) bez prostorové struktury a přítomnosti řady významných biotopových prvků (mrtvé dřevo, keřové patro, pionýrské a bobulonosné dřeviny ap.). Tyto porosty poté poskytují nejen

špatné podmínky pro přežití řady druhů organismů, ale plní hůře i další základní funkce (tvorba a ochrana půdy, vodní režim atd.).

V menší míře může mít negativní vliv pytláctví, především v podobě rizika nelegálního odstřelu chráněných druhů. V případech myslivosti mají negativní vliv na odrůstání vzácnějších druhů lesních dřevin vysoké stavy zvěře. Přemnožená zvěř

může také představovat i určitý rušivý prvek např. pro hnízdění lesních kurů.

Turistické využití lokality je poměrně nízké, oblast nepředstavuje nijak atraktivní turistickou lokalitu a zvláště mimo prázdninové období se jedná o nadprůměrně klidnou oblast.

Znečištění v podobě dálkového přenosu imisí, příp. z místních zdrojů nepředstavuje v zájmové lokalitě větší problém.

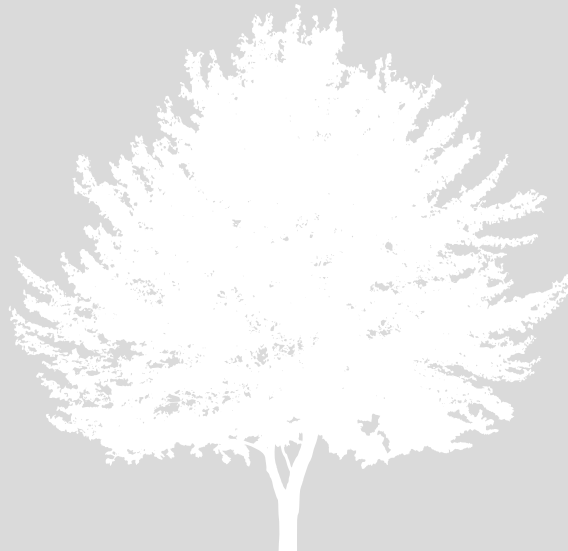
Zdroje informací

AOPK ČR: Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Beskydy na období 2009–2018.
Křenek, D. a Pavelka, J. (2013): Vymezení nových maloplošně chráněných území v Ptačí oblasti Horní Vsacko a zhodnocení významu klíčových lesních porostů a komplexů pro předmětné a zvláště chráněné druhy ptáků. ČSOP, Valašská Bystřice.
Moravec, J. a kol. (1994): Fytoocenologie. Academia Praha, ISBN 80-200-0128-X.
Neuhäuslová, Z. a kol. (1998): Mapa potencionální přirozené vegetace. Academia Praha, ISBN 80-200-0687-7.
Pavelka, J., Trezner, J. (eds.) (2001): Příroda Valašska (okres Vsetín). Český svaz ochránců přírody ZO 76/06 Orchidea Vsetín, ISBN 80-238-7892-1.

Řičan G. (1927): Květena Makyty v Moravských Karpatech. Sborn. Klubu Přírod. Brno 9 (1926): 34–44.
<http://www.ochranaprirody.cz>
<http://www.uhul.cz>
<http://www.lesycr.cz>
<http://www.nature.cz/natura2000>
<http://nature.hyperlink.cz/vsetinsko/Makyta.htm>

2

CHŘIBY SALAŠ

Kvalita lokality

Lokalita je velmi dochovaný, přírodní skladbě blízký lesní komplex a patří k nejlépe dochovaným listnatým lesům v rámci Středomoravských Karpat.

Převažují přirozená nebo přírodě blízká lesní společenstva s charakteristickou výškovou členitostí a vazbou na příslušná stanoviště L5.1, L5.4, L3.3, L2.2 (viz tabulka 4). Z flóry se uplatňují zejména druhy nižších karpatských pohoří, jako je ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), ostřice převislá (*Carex pendula*), svízeľ Schultesův (*Galium schultesii*), pryšec mandloňovitý (*Euphorbia amygdaloides*), hvězdnatec zubatý (*Hacquetia epipactis*). Zajímavý je řídký výskyt druhů, které jsou v ostatních karpatských pohořích časté, jako je věsenka nachová (*Prenanthes purpurea*) a kyčelnice devítelistá (*Dentaria enneaphyllos*). Stanoviště je stabilní s velmi dobrým vodním režimem. Z naturových druhů se zde vyskytuje např. ohniváček černočárný (*Lycæna dispar*), kuňka žlutobřichá (*Bombina variegata*) nebo netopýr velký (*Myotis myotis*).

V lokalitě se nachází přírodní rezervace Smutný žleb, jež je ojedinělým typem kyselých bučin v oblasti Chřibů, a přírodní památka Salašské pěnovce, která představuje naturový biotop R1.3 Lesní pěnovcová prameniště 7220 – Petrifikující prameny s tvorbou pěnovců (*Cratoneurion*).

Rozloha

Rozloha lokality je 1 350 ha.

Území lze potenciálně rozšířit o dalších 2 924 ha na celkových 4 274 ha.

Nadmořská výška

Nadmořská výška zájmového území se pohybuje v rozmezí 296–560 m n. m.

Katastrální území

Zájmové území spadá do následujících katastrálních území: k. ú. Staré Hutě na Moravě (754404), k. ú. Salaš u Velehradu (745961), k. ú. Velehrad (777676), k. ú. Břestek (613801).

Popis

Lokalita se rozkládá severozápadně od Uherského Hradiště v centrální části Chřibů na J-JV svahu Brda (587 m n. m.). Přibližně ji ohraničují obce Jankovice, Salaš, Břestek, Buchlovice a Staré Hutě v okrese Uherské Hradiště a obce Zástřizly, Cetechovice a Roštín v okrese Kroměříž. Lokalitou neprochází žádná veřejná komunikace pro motorová vozidla, je však protkána sítí účelových lesních komunikací. Přístupná je zejména z neprůjezdných koncových obcí (Salaš, Břestek, Staré Hutě, Zástřizly) pro pěší a cyklisty. Lokalita není zemědělsky využívána, je celá zalesněna.

Nejvyššími body zájmového území jsou Pěkná hora (560 m n. m.) a Mordířka (560 m n. m.), dalšími vrcholy jsou Strachov (490 m n. m.), Nová louka (473 m n. m.) a Sviňava (469 m n. m.). Nejnižším bodem je údolí Salašky na jižní hranici lokality U padlých (296 m n. m.).

Z hlediska charakteristiky přírodní krajiny Moravy a Slezska patří zájmové území do skupiny III. Karpatská skupina mezochor, uvedená jako krajiny mladého pásemného pohoří a jeho předpolí, které se vyvrásnilo na rozhraní mezi mladšími a staršími třetihorami. Podnebí má kontinentálnější rysy než u hercynských krajin. V důsledku členitosti georeliéfu se projevují rozdíly mezi návětrnými a závětrnými polohami. Biota se odlišuje od hercynských krajin větší pestrostí flóry a fauny ve všech vegetačních stupních.

Konkrétně je pak území řazeno do 37. chřibské mezochory charakterizované jako členitá vrchovinná krajina na starotřetihorních jílovcích, pískovcích a slepencích magurského

Tabulka 1. Přehled významných druhů rostlin vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Cephalanthera damasonium</i>	okrotice bílá	0	–	NT	0
<i>Cephalanthera longifolia</i>	okrotice dlouholistá	0	–	VU	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

přímý (*Clematis recta*) aj. Stejnou cestou pronikly i druhy s těžištěm rozšíření na severním okraji Středomoří. Z dřevin jsou to např.: dub pýřitý (*Quercus pubescens*), jeřáb břek (*Sorbus torminalis*), dřín obecný (*Cornus mas*) a kalina tušalaj (*Viburnum lantana*), z bylin pak šalvěj přeslenitá (*Salvia verticillata*), černohlávek dřípátý (*Prunella laciniata*), medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*) aj. V květeně Chřibů jsou zastoupeny i druhy chladnějších oblastí: lilie zlatohlávek (*Lilium martagon*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), tužebník obecný (*Filipendula vulgaris*), válečka prapořitá (*Brachypodium pinnatum*), šťável kyselý (*Oxalis acetosella*), třezalka tečkovaná (*Hypericum maculatum*), toten lékařský (*Sanquisorba officinalis*), kaprad' samec (*Dryopteris filix-mas*) a papradka samice (*Anthyrium filix-femina*).

V Chřibech se vyskytuje i řada druhů orchidejí. K nejběžnějším patří bradáček vejčitý (*Listera ovata*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*), okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), hlístník hnězdák (*Neotia nidus avis*) nebo kruštík širolistý (*Epipactis heleborine*). K vzácnějším pak patří okrotice červená (*Cephalanthera rubra*), vstavač bledý (*Orchis palens*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*), vstavač nachový (*Orchis purpurata*), kruštík polabský (*Epipactis albensis*), kruštík modrofialový (*Epipactis purpurata*) a prstnatec Fuchsův (*Dactylorhiza longibracteata*). Velmi vzácné jsou orchideje tořič včelonosný (*Ophrys apifera*), sklenobýl bezlistý (*Epipogium aphyllum*), pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*) a pětiprstka hustokvětá (*Gymnadenia densiflora*). U Zdounek byl překvapivě nedávno popsán i nový druh orchideje pro vědu kruštík moravský (*Epipactis moravica*).

Živočichové

Původní faunu oblasti charakterizovaly především lesní druhy, typické pro západní výběžky Karpatského systému, v nižších polohách a v nivě řeky Moravy i pro teplé panonské oblasti, které zaznamenaly rozmach zejména po odlesnění území s nástupem zemědělství v pravěku a středověku. Druhově nejbohatší skupinou jsou bezobratlí živočichové. K nim náleží i měkkýši, z nichž nejčastější a nejznámější je hlemýžď zahradní (*Helix pomatia*). Z dalších druhů se v oblasti Chřibů můžeme

setkat například se suchomilkou obecnou (*Helicella obvia*), páskovkou keřovou (*Cepaea hortensis*), srstnatkou karpatskou (*Trichia lubomirskii*) a jednozubou (*Trichia unidentata*).

Z hmyzu se na vyhrátých místech stále častěji objevuje kudlanka nábožná (*Mantis religiosa*). Stále vzácnější jsou však nálezy cikády chlumní (*Cicadetta montana*), z brouků nosorožka kapucínka (*Oryctes nasicornis*), roháče obecného (*Lucanus cervus*) a několika druhů vzácnějších tesaříků a střevlíků. Atraktivní skupinou hmyzu jsou motýli: otakárek fenyklový (*Papilio machaon*) a ovocný (*Iphiclides podalirius*), babočka admirál (*Vanessa atalanta*), osiková (*Nymphalis antiopa*), kopřivová (*Aglais urticae*), perleťovec velký (*Mesoacidalia aglaja*) a stříbropásek (*Argynnis paphia*), batolec duhový (*Apatura iris*) a červený (*Apatura ilia*), velmi vzácně se vyskytuje pestrokřídlec podražcový (*Zerynthia polyxena*) a jasoň dymnivkový (*Parnassius mnemosyne*). V roce 2009 byl v Chřibech (Kudlovický potok) nalezen nový druh pro ČR, největší evropský druh vážky páskovec velký (*Cordulegaster heros*).

Skupina obratlovců je sice méně početná, ale stejně zajímavá. Obojživelníci jsou zastoupeni v lesnaté části Chřibů mlokem skvrnitým (*Salamandra salamandra*), čolkem horským (*Triturus alpestris*) a obecným (*Triturus vulgaris*), kuňkou žlutobřichou (*Bombina variegata*), ropuchou obecnou (*Bufo bufo*) a skokanem hnědým (*Rana temporaria*), štíhlým (*Rana dalmatina*) a ostronosým (*Rana arvalis*), vzácně i ropuchou zelenou (*Bufo viridis*) a rosníčkou zelenou (*Hyla arborea*), které jsou však hojnější v přiléhající nivě řeky Moravy. Z plazů nalezneme častou ještěrku obecnou (*Lacerta agilis*), slepýše křehkého (*Anguis fragilis*), užovku obojkovou (*Natrix natrix*), v teplejší oblasti i užovku hladkou (*Coronella austriaca*) a ojedinele je zaznamenán i nález zmije obecné (*Vipera berus*). V potocích a říčkách Chřibů byl zjištěn výskyt pstruha potočního (*Salmo trutta fario*) i duhového (*Salmo gairdneri*), hrouzka obecného (*Gobio gobio*), střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*), oukleje pruhované (*Alburnoides bipunctatus*), mřenky mramorované (*Noemacheilus barbatulus*) a vranky obecné (*Cottus gobio*).

Ptáků bylo v popisované oblasti zaznamenáno přes 150 druhů. Kromě běžných druhů je možné pozorovat i druhy vzácnější, mezi něž patří výr velký (*Bubo bubo*), čáp černý (*Ciconia nigra*), datel černý (*Dryocopus martius*), jeřábek lesní (*Bonasa bonasia*), lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*),

Tabulka 2. Přehled významných druhů bezobratlých vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
korýši	<i>Astacus astacus</i>	rak říční	KO	HD V	EN	0
motýli	<i>Apatura iris</i>	batolec duhový	0			0
motýli	<i>Iphiclides podalirius</i>	otakárek ovocný	0		VU	+
motýli	<i>Lycaena dispar</i>	ohniváček černočárný	SO	HD II, IV		0
motýli	<i>Parnassius mnemosyne</i>	jasoň dymnivkový	KO	HD IV	CR	+
motýli	<i>Phengaris alcon</i>	modrásek hořcový	KO		CR	+

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 3. Přehled významných druhů obratlovců vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
obojživelníci	<i>Salamandra salamandra</i>	mlok skvrnitý	SO		VU	0
plazi	<i>Anguis fragilis</i>	slepýš křehký	SO			0
ptáci	<i>Accipiter nisus</i>	krahujec obecný	SO		VU	0
ptáci	<i>Aegolius funereus</i>	sýc rousný	SO	BD I, II	VU	0
ptáci	<i>Ciconia nigra</i>	čáp černý	SO	BD I, II	VU	0
ptáci	<i>Columba oenas</i>	holub doupeňák	SO		VU	0
ptáci	<i>Corvus corax</i>	krkavec velký	0		VU	0
ptáci	<i>Dendrocopos leucotos</i>	strakapoud bělohřbetý	SO	BD I, II	EN	0
ptáci	<i>Ficedula parva</i>	lejsek malý	SO	BD I, II	VU	0
ptáci	<i>Glaucidium passerinum</i>	kulíšek nejmenší	SO	BD I, II	VU	0
ptáci	<i>Hirundo rustica</i>	vlaštovka obecná	0			0
ptáci	<i>Lanius excubitor</i>	ťuhýk šedý	0		VU	0
ptáci	<i>Oriolus oriolus</i>	žluva hajní	SO			0
netopýři	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký	KO	HD II, IV	VU	0
netopýři	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	vrápenec malý	KO	HD II, IV	EN	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*), včelojed lesní (*Pernis apivorus*), žluva šedá (*Picus canus*), krkavec velký (*Corvus corax*) či krutihlav obecný (*Jinx torquilla*), ojediněle i vlha pestrá (*Merops apiaster*) a dudek chocholatý (*Upupa epops*). Ze savců jsou nejnápadnější velké druhy, například jelen (*Cervus elaphus*), srnec (*Capreolus capreolus*), divoké prase (*Sus scrofa*) nebo uměle vysazený daněk (*Dama dama*) a muflon (*Ovis musion*). Z hlodavců se vyskytují různé druhy myšovitých, veverka obecná (*Sciurus vulgaris*), plch velký (*Glis glis*), pišík lískový (*Muscardinus avellanarius*), bobr evropský (*Castor fiber*) a zajícovití – zajíc polní (*Lepus europaeus*)

a králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*). Hmyzožravce zastupují rejsci a ježek východní (*Erinaceus concolor*), šelmy jsou zastoupeny liškou obecnou (*Vulpes vulpes*), jezevcem lesním (*Meles meles*), kunou lesní (*Martes martes*) i skalní (*Martes foina*), lasicí kolčavou (*Mustela nivalis*) a hranostajem (*Mustela erminea*).

Vegetace

Potenciální vegetaci tvoří bučiny příslušející do svazu *Caricion pilosae-Fagion*, převážně asociace *Carici pilosae-Fagetum*.

Tabulka 4. Seznam přírodních a polopřírodních biotopů v zájmové lokalitě s vyznačením pro bezzásahovost cílových biotopů dle vrstvy mapování biotopů (Vrstva mapování biotopů, AOPK ČR 2016).

Kód biotopu	Název	Plocha (m ²)	Zastoupení (%)	Management (potenciální bezzásahovost)
V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod	72	0,00	bez managementu
V2	Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod	45	0,00	bez managementu
R1.3	Lesní pěnovcová prameniště	829	0,01	bez managementu
R1.4	Lesní prameniště bez tvorby pěnovců	8 391	0,06	bez managementu
S1.2	Štěrbínová vegetace silikátových skal a drolin	9 814	0,07	bez managementu
L2.2	Údolní jasanovoolšové luhy	67 718	0,50	bez managementu
L3.3	Karpatské dubohabřiny	720 077	5,33	výhledově bez managementu
L5.1	Květnaté bučiny	9 287 521	68,80	výhledově bez managementu
L5.4	Acidofilní bučiny	1 063 551	7,88	výhledově bez managementu
Přírodní a polopřírodní biotopy celkem		11 158 018	82,65	

Pouze v nejnižších polohách se vyskytují dubohabřiny (*Carici pilosae-Carpinetum*).

V současnosti v lokalitě převažují lesy přirozené dřevinné skladby (dubobukové a bukové porosty). Území představuje ostrov karpatské květeny v oblasti teplomilné panonské flóry. Dominují květnaté bučiny L5.1 asociace *Carici pilosae-Fagetum*, v menší míře jsou zastoupeny acidofilní bučiny L5.4 asociace *Luzulo-Fagetum*. V nižších nadmořských výškách se uplatňují karpatské dubohabřiny L3.3 asociace *Carici pilosae-Carpinetum*. Podél potoků jsou zastoupeny údolní jasanovoolšové luhy L2.2 asociace *Stellario-Alnetum glutinosae* a *Carici remotae-Fraxinetum*. Maloplošně se vyskytují lesní prameniště R1.3 a R1.4.

V území se nacházejí 3 vegetační stupně:

Bukodubový – od nížin do přibližně 400 m n. m. s převládajícím dubem zimním nad bukem, s přimíseným habrem a jeřábem břekem. Keřové patro tvoří teplomilné druhy, ptačí zob obecný, svída krvavá, zimolez pýřitý. Z bylin jsou zastoupeny zvonek broskvolistý, hrachor černý, kostival hlíznatý, černýš hajní atd.

Dubobukový – v rozmezí výšek 300–500 m n. m. V stromovém patře převažuje buk nad dubem zimním, vtroušeny bývají javor mléč a lípa srdčitá. V podrostu jsou hojně zastoupeny kyčelnice cibulkonosná, violka lesní, mařinka vonná, ostrice chlupatá, strdivka jednokvětá aj. V jarním aspektu převažují hvězdnatec čemeřicovitý, lecha jarní atd.

Bukový – ve výškách od 400 m n. m. V porostu dominuje buk, nezřídka v takzvaných holých bučinách, kde mimo buku nejsou žádné další druhy dřevin a rovněž bylinný podrost je mimo jarního aspektu téměř potlačen a sporadicky se vyskytují jen

samorostlík klasnatý, ječmenka evropská, šťável kyselý atd. Tento vegetační stupeň zaznamenával v Chříbech ve skladbě největší změny, kdy původní dřeviny byly nahrazovány výsadbami monokultur nepůvodních jehličin, zejména smrků.

Využití území

Zákonná ochrana

Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality shrnuje Tabulka 5.

Natura 2000

Celá lesnatá část je vyhlášena jako EVL CZ0724091 Chříby, takže i zájmová lokalita je celá součástí této EVL.

V zájmové lokalitě se nacházejí následující naturové biotopy, které jsou předmětem ochrany v EVL:

- 7220 Petrifikující prameny s tvorbou pěnovců (*Cratoneurion*)
- 8220 Chasmoxytická vegetace silikátových skalnatých svahů
- 9130 Bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*
- 91E0 Smíšené jasanovoolšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Z živočichů je v zájmové lokalitě předmětem ochrany v EVL ohniváček černočárny (*Lycaena dispar*).

Zvláště chráněná maloplošná území

Přírodní památka Salašské pěnovce

Přírodní památka Salašské pěnovce představuje naturový biotop R1.3 Lesní pěnovcová prameniště 7220 – Petrifikující prameny s tvorbou pěnovců (*Cratoneurion*).

Tabulka 5. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

Kategorie	Název	Kód	Rozloha (ha)
EVL	Chřiby	CZ0724091	19 226,45
PR	Smutný žleb	2099	8,08
PP	Salašské pěnovce	5987	5,89
NRBC	Buchlovské lesy	94	2 429,32
Přírodní park	Chřiby		22 500,00

Jedná se o lesní porosty s pěnovcovými prameništi uprostřed Stupavské vrchoviny v Chřibech. Nachází se na silně ukloněném, jižně orientovaném svahu hřbetu Pěkné hory (560 m n. m.) ve Studeném žlebu, v místě zvaném Močáry, nad pravostranným přítokem Salašky, v nadmořské výšce 315 až 375 m, asi 1,2 km severozápadně od obce Salaš (kostel). Spadá do katastrálního území Salaš u Velehradu. Byla vyhlášena nařízením Krajského úřadu Zlínského kraje č. 10/2013 ze dne 2. 12. 2013. Evidenční kód ÚSOP: 5987. Kategorie IUCN: IV – území péče o biotopy nebo druhy. Celková výměra: 5,8548 ha.

Geologický podklad území je tvořen sedimenty račanské jednotky magurského příkrovu ve flyšovém pásmu Západních Karpat. Jedná se zde o hrubozrnné pískovce a slepence lukovských vrstev (paleocén) svrchního soláňského souvrství. Přítomnost vápnitých vrstev v podloží umožnila vznik dvou menších lesních pěnovcových prameništ, která se nacházejí v horní části svahu. Ve spodní části území jsou situována prameniště bez tvorby pěnovců. Ukázkové lesní pěnovcové prameniště se nachází mimo území přírodní památky asi 1,3 km SZ ve Smutném žlebu u pramene se studánkou Kamenné potoky. Převažujícím půdním typem je kambizem rankerová a ranker kambický, v okolí prameništ pseudoglejové kambizemě až pseudogleje.

Potenciální přirozenou vegetací je ostřicová bučina (*Carici Pilosae-Fagetum*). V současnosti je vegetace tvořena hospodářským lesním porostem, v němž dominuje místně nepůvodní smrk ztepilý (*Picea abies*). V menší míře se vyskytuje modřín opadavý (*Larix decidua*), buk lesní (*Fagus sylvatica*) a bříza bělokorá (*Betula pendula*), v příměsi javor babyka (*Acer campestre*) a javor klen (*Acer pseudoplatanus*), ve spodní části svahu, na vlhčích místech kolem prameništ, roste olše lepkavá (*Alnus glutinosa*). Keřové patro je většinou chudé, tvořené především zmlazujícím bukem, místy roste ostružiník (*Rubus* sp.) a hloh (*Crataegus* sp.). Bylinné patro je na většině území velmi chudé, místy zcela chybí. Na vlhčích nebo světlejších místech roste lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), pryšec mandloňovitý (*Euphorbia amygdaloides*), karbincev evropský (*Lycopus europaeus*), štavel kyselý (*Oxalis acetosella*), popenec břechťanolistý (*Glechoma*

hederacea), přeslička největší (*Equisetum telmateia*), žin-dava evropská (*Sanicula europaea*), válečka lesní (*Brachypodium sylvaticum*), ostřice chlupatá (*Carex pilosa*) a kaprad samec (*Dryopteris filix-mas*). Obě prameniště mají narušený povrch, způsobený rozrýváním divokými prasaty a rozšlapáním zvěří. Jedno je prakticky bez mechového i bylinného patra, na druhém je bylinné i mechové patro bohatší, dominantní je mech hrubožebrec proměnlivý (*Palustriella commutata*, syn. *Cratoneuron commutatum*).

V území nebyl zatím prováděn systematický zoologický průzkum. Z ptáků byl zjištěn v hnízdním období lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*), datel černý (*Dryocopus martius*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), žluna zelená (*Picus viridis*), králíček obecný (*Regulus regulus*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), zvonek zelený (*Carduelis chloris*), sýkora uhelníček (*Parus ater*), sýkora parukářka (*Parus cristatus*) a sýkora koňadra (*Parus major*). Ze savců je patrná častá přítomnost prasat divokých (*Sus scrofa*), která zde ničí rozrýváním většinu vlhčích míst včetně pěnovcových prameništ.

Přírodní rezervace Smutný žleb

Přírodní rezervace Smutný žleb představuje ojedinělý typ kyselých bučin v oblasti Chřibů (Středomoravských Karpat). Nachází se uprostřed Stupavské vrchoviny (okres Chřibské hřbetu) na prudkých svazích Smutného žlebu nad pravostranným přítokem Salašky, v nadmořské výšce 385 až 487 m, asi 1 km JJZ od bývalé Salašské hájovny a 2,5 km severozápadně od horního okraje obce Salaš. Náleží do katastrálního území Salaš u Velehradu. Byla vyhlášena nařízením Okresního úřadu v Uherském Hradišti č. 6/2000 ze dne 20. prosince 2000. Evidenční kód ÚSOP: 2099. Kategorie IUCN: řízená rezervace. Celková výměra: 8,50 ha.

Geologický podklad území je tvořen usazeninami račanské jednotky magurského příkrovu ve flyšovém pásmu Západních Karpat. Převažují zde hrubě lavicovitě arkózové pískovce nad jílovcem a slepenci lukovských vrstev (paleogén – paleocén) soláňského souvrství, na části území se nacházejí také méně odolné nevápnité jílovce a pískovce ráztockých vrstev (svrchní křída – paleocén) soláňského souvrství. Ve svahu v horních partiích území jsou situovány výchozy pískovcových lavic, které jsou

esteticky velmi hodnotné. Půdním typem na kyselých pískovcích je kambizem modální, varieta mesobazická, půdy jsou hlinítopísčité, chudé na živiny, lehce vysýchavé.

Stromové patro přírodní rezervace je tvořeno kyselou až zakrslou bučinou asociace *Luzulo-Fagetum*, dominantní dřevinou je buk lesní (*Fagus sylvatica*), jen vtroušeny jsou dub zimní (*Quercus petraea*) a bříza bělokorá (*Betula pendula*). Bylinné patro je druhově velmi chudé a místy zcela chybí. Roste zde např. vřes obecný (*Calluna vulgaris*), brusnice borůvka (*Vaccinium myrtillus*), ostřice chlupatá (*Carex pilosa*) a ostřice mnoholistá (*Carex leersii*), v ochranném pásmu byl nalezen krušík polabský (*Epipactis albensis*). Místy je vyvinuto bohaté mechové patro s několika druhy mechorostů.

V území nebyl zatím prováděn podrobný zoologický průzkum, nicméně vzhledem ke stáří listnatých porostů lze předpokládat výskyt vzácných druhů brouků vázaných na odumírající buky. Byl zde zjištěn např. zdobenec zelený (*Gnorimus nobilis*), tesařík páskovaný (*Leptura aurulenta*), krasec (*Dicerca berolinensis*) a zlatohlávek mramorovaný (*Protaetia marmorata*). V okolí PR Smutný žleb byl pozorován také tesařík alpský (*Rosalia alpina*). Tento kriticky ohrožený druh je bionomicky vázán právě na odumírající staré buky, v jejichž dřevě se vyvíjejí jeho larvy. Ohrožen je především mýcením starých bukových porostů. Z ptáků se zde vyskytuje např. lejsek malý (*Ficedula parva*), datel černý (*Dryocopus martius*), holub doupňák (*Columba oenas*) nebo krkavec velký (*Corvus corax*).

Památné stromy

Na jihozápadní hranici zájmového území, u Starých Hutí, se nacházejí dva chráněné památné stromy:

Malíková lípa

Lípa malolistá (*Tilia cordata*) o obvodu kmene 422 cm a výšce 22 m roste severně od obce v údolí potoka Kyjovky v místě, kde býval dvůr sklárny. Ta byla ve Starých Hutích v provozu od roku 1701 a sklo, kterého se zde vyrobilo až 12 000 kop za rok, bylo pro vysokou kvalitu žádané i v Rakousku a Slezsku. Provoz zde byl zastaven roku 1876, kdy byla výroba přesunuta do Kyjova. Někdejší slávu skelné hutě nám připomíná nejen název obce, ale i střepy nalézané občas v okolí staré lípy. Lípa je pojmenována po místním hajném, který pod ní rád často sedával a odpočíval.

Široký dub

V areálu skautského tábora za Starými Hutěmi, jenž patří středisku Psohlavci z Uherského Hradiště, roste dub zimní (*Quercus petraea*) o obvodu kmene 523 cm a stáří asi 250 let. Tomuto místu se sice říká „U širokého dubu“, jak je uváděno i v mapách už od druhé poloviny 19. století, ale není

pojmenováno podle současného stromu, nýbrž po mnohem starším dubu, který rostl o něco výše směrem k Pěkné hoře a zanikl někdy počátkem 20. století. Do současného stromu opakovaně uhořel blesk a je napaden houbami, zejména sírovcem žlutooranžovým. Z tohoto důvodu bude proveden odborný zdravotní a odlehčovací řez koruny.

Územní systém ekologické stability (ÚSES)

Chřiby jsou významným územím mezinárodní sítě ÚSES. Zájmová lokalita leží v rozsáhlé centrální části (2 700 ha), která je vymezena jako nadregionální biocentrum NRBC 94 Buchlovské lesy, které s dalšími biocentry propojují nadregionální biokoridory NRBK 137 Buchlovské lesy – Ždánický les, s regionálním biocentrem RBC 361 Bradlo, NRBK 141 Buchlovské lesy – Spálený s vloženým RBC 119 Pod Kulou a RBC 1546 Žlutava a NRBK 134 Buchlovské lesy – Litenčické vrchy.

Přírodní parky

Přírodní park Chřiby je zřízen na území tří okresů Zlínského kraje. Kroměřížská část Chřibů byla nejprve vyhlášena 3. 4. 1991 vyhláškou ONV Kroměříž, kterou se zřizuje oblast klidu Chřiby, a následně, po přijetí nového zákona o ochraně přírody a krajiny, byla přehlášena nařízením Okresního úřadu Kroměříž č. 2/96 ze dne 8. 11. 1996 o zřízení přírodního parku Chřiby. Rozšíření přírodního parku na území okresu Uherské Hradiště bylo provedeno nařízením Okresního úřadu Uherské Hradiště č. 1/2000 ze dne 10. 4. 2000. V rámci zachování celistvosti území rozhodl Okresní úřad Zlín v témže roce nařízením č. 8/2000 ze dne 20. 11. 2000 o vyhlášení zbývající části Chřibů v okresu Zlín za přírodní park. V současné době je celé území přírodního parku pod správou Krajského úřadu Zlínského kraje a rozkládá se na ploše přibližně 225 km².

Významné krajinné prvky (VKP)

Jelikož dle § 3 odst. 1 písm. b) jsou lesy taxativně stanoveny jako VKP, je celé zájmové území součástí rozsáhlého lesního VKP.

Ostatní

Celá oblast Chřibů je považována za migračně významné území pro velké savce. Po hřebenech jednotlivých celků procházejí dva dálkové migrační koridory, z nichž jeden prochází přímo zájmovou lokalitou.

Vlastnické poměry včetně postoje stakeholderů

Zájmová lokalita je v současnosti ve vlastnictví dvou subjektů. Větší část vlastní stát, který ji obhospodařuje prostřednictvím LČR, s. p., Lesní správy Buchlovice. Malá část, nacházející se

severovýchodně od modré turistické značky vedoucí od lokality U padlých na vrchol a rozhlednu Brdo, která je současně vlastnickou hranicí, je již vrácena v rámci církevních restitucí olomouckému arcibiskupství a obhospodařována prostřednictvím Arcibiskupských lesů a statků Olomouc, s. r. o.

V území působí dvě sdružení obcí Mikroregion Buchlov a Mikroregion Chřiby a dvě ochranná sdružení, ZO ČSOP Divoky a ZO ČSOP Rochus Uherské Hradiště. Velkou popularitu má nezávislé uskupení zvané Expedice Chřiby, které se zaměřilo na mapování území a sběr údajů a informací, jež popularizují v tisku, a na vydávání doposud 11 publikací řady Chřiby záhadné a mýtické.

Lesnictví

Historicky byly lesy zájmové lokality ve vlastnictví a užívání dvou vlastníků, Velkostatku Buchlovice, patřícího panstvu z Buchlova, respektive Buchlovic, a církevnímu Velkostatku Velehrad. Zájmová lokalita leží převážnou částí na majetku bývalého Velkostatku Buchlovice a menší částí na majetku bývalého Velkostatku Velehrad. Vlastnická hranice probíhá po hřebeni vedoucím z Brda na jihovýchod do údolí Salašky přes vrch Strachov k místu památníku salašské tragédie zvanému U padlých. Po vlastnické hranici je nyní nově vedena modrá turistická značka kolem historických kamenných hranečnicků z roku 1784.

Velkostatek Buchlovice byl od počátku navázán na vlastnictví hradu Buchlova. Od roku 1511 se stal Buchlov alodním (nedělitelným, svobodným – na rozdíl od lenního) panským hradem. Postupně jej vlastnilo několik šlechtických rodů. Roku 1800, po smrti Eleonory z Petrowswaldu, se stal dědicem její synovec Leopold hrabě Berchtold a jeho rod jej vlastnil až do roku 1945, kdy byl celý jejich majetek na základě dekretu prezidenta Beneše č. 12/45 konfiskován. Do roku 1948 byl pak pod státní správou.

Velkostatek Velehrad byl původně majetkem cisterciáckého kláštera velehradského, ale po jeho zrušení v roce 1784, za reformy císaře Josefa II., připadl náboženskému fondu a roku 1837 se jeho majitelem stal baron Sina. Ten později přikoupil lesní trať Vylízaná skála o výměře 197,5 ha, čímž vzrostla výměra majetku na 2 071 ha. Od něj majetek koupil roku 1883 katolický podpůrný spolek olomouckého arcibiskupství, od kterého jej převzal na základě zákona č. 142/1947 Sb. dnem 1. 10. 1948 československý stát. Oba majetky se pak stávají součástí nově ustaveného podniku Státní lesy a statky Olomouc.

Od 1. 1. 1956 je vytvořena jednotná organizace státních lesů, podniků státních lesů a jim podřízených jednotek – lesních závodů. V zájmovém území Chřibů byl vytvořen Lesní závod Buchlovice. Ten v různých reorganizovaných podobách hospodaří v území do současné doby, nyní jako LČR, s. p. – Lesní

správa Buchlovice. Od 1. 1. 2015 však, na základě zákona o církevních restitucích, vrací majetek bývalého velkostatku Velehrad olomouckému arcibiskupství, které jej spravuje prostřednictvím Arcibiskupských lesů a statků Olomouc, s. r. o.

Z hlediska přírodních lesních oblastí (PLO) je lokalita v PLO 36 – Středomoravské Karpaty. Geologické podloží tvoří magurský flyš, ve kterém se střídají vrstvy jílovců a pískovců. Díky snadné zvětratelnosti pískovce se vytvořily v Chřibech dostatečně hluboké a úrodné hnědé lesní půdy (kambizem). Díky jílovité složce jsou tyto půdy lesnický úrodné, a jsou tak vhodné pro pěstování původních (autochtonních) listnatých dřevin, kterými jsou buk lesní, dub zimní, habr obecný, lípa malolistá a velkolistá, javor klen a mléč, jasan ztepilý, jilm horský, třešeň ptačí a jeřáb břek.

Z hlediska druhové struktury vyjádřené plošným zastoupením dřevin tvoří v Chřibech listnaté dřeviny 65 %, přičemž převažuje buk lesní. Jehličnaté dřeviny tvoří 35 %. Pro zachování genofondu lesních dřevin a původní skladby Chřibů jsou na území Lesní správy Buchlovice dvě genové základny pro dřevinu buk, dub a habr.

Myslivost

Celá oblast Chřibů byla až do roku 1990 vyhlášena jelenářskou chovnou oblastí jako honitba státních lesů. V roce 1975 byla posílena populace jelenů dovozem ze slovenských Karpat. V současné době je na území Chřibů 16 honiteb, jedna honitba je režijní LČR a zbylých 15 je pronajímáno na základě výběrových řízení. Do zájmové lokality zasahují honitby: Staré Hutě 138007 (Jatky Bučovice, spol. s. r. o.), Salaš 138008 (Myslivecký spolek DIANA SALAŠ, o. s.), Bunč 138009 (do 31. 12. 2016 režijní LČR, od 1. 1. 2017 Církevní lesy a statky).

Hlavními druhy myslivecky obhospodařované zvěře je zvěř vysoká a černá, tedy jelen a divoké prase, které je v území přemnožené a působí škody i na předmětech ochrany EVL (pěnovcová prameniště).

Zemědělství

Lokalita není zemědělsky využívána. Celé území tvoří lesní půdní fond.

Fragmentace krajiny

Vliv člověka v lokalitě spočívá zejména v lesním hospodaření, tedy v provádění těžby a obnovy porostů. S tím je spojeno narušování půdního povrchu, eroze, ale také zpevňování páteřních sváznic a svozových cest. Pro motorová vozidla není území oficiálně přístupné. K jeho hranicím lze však bez problémů přijet, a sice na konec obcí Salaš a Staré Hutě. Územím i jeho okraji prochází síť zpevněných účelových lesních komunikací, využívaných hojně také cyklisty i pěšími turisty.

Přístupnost a dostupnost pro veřejnost

Lokalitou neprochází žádná veřejná komunikace pro motorová vozidla, je však protkána sítí účelových lesních komunikací. Přístupná je zejména z neprůjezdných koncových obcí (Salaš, Břestek, Staré Hutě, Zástřizly) pro pěší a cyklisty. Do těchto obcí se návštěvníci dostávají zejména veřejnou autobusovou dopravou, nejvíce z točny v obci Salaš, individuální automobilovou dopravou pak zejména do letoviska na Bunči, odkud pokračují pěšky hlavně k rozhledně na Brdu, ležící ovšem mimo zájmovou lokalitu.

Další zájmy, rozvojové plány a potenciální ohrožení lokality

Území je vzhledem k blízkosti velkých aglomerací (Kroměříž, Uh. Hradiště) silně turisticky využíváno. Lokalitou prochází pět pěších turistických stezek a cyklotrasy č. 5019 a č. 473. Návštěvnost zvyšují i blízké turistické cíle, letovisko Bunč a kamenná rozhledna Brdo. Na západní hranici území je vedená lyžařská běžkařská trasa hřebem Chřibů. Území je vyhlášenou houbařskou oblastí s mnohdy masovou návštěvností, zejména v podzimním období.

Nejsou známy další rozvojové záměry v zájmovém území.

Zdroje informací

Průvodní zpráva k EVL Chřiby.

Dušek, J. (2004): Geologie Chřibů. Ms.

Gulich, V. (1989): Výsledky floristického kursu ČSBS v Uherském Hradišti 1987. Uherské Hradiště.

Hrabec, J. (1996): Zajímavá lokalita výskytu orchidejí v Chřibech na jihovýchodní Moravě. Sborn. Přírodovědného Klubu v Uherském Hradišti, Uherské Hradiště, 1 : 43–44.

Hrabec, J. a kol. (2013): Přírodní parky Zlínského kraje. Zlínský kraj, Zlín, 48–90, ISBN 978-80-87833-04-9.

Hrabec, J., Míkula, F. a Stratil K. (1998): Chřiby – Turistický původce. Tiskárna LVPrint, Uherské Hradiště.

Michalčík, M. (2010): Historie lesního závodu Buchlovice aneb Příliš krátký čas na úspěšnější život. Bučovice, autor nákladem vlastním.

Novák V., Hudec K. a kol. (1997): Živá příroda, Vlastivěda moravská, Země a lid, nová řada. Brno, sv. 2.

Pluhařová, A. (2003): Zpráva o nálezu sklenobýlu bezlistého ve Chřibech. Sborn. Přírodovědného klubu v Uherském Hradišti, Uherské Hradiště.

Prudič, Z. (1977): Lesy a lesní společenstva okresu Uherské Hradiště. Uherské Hradiště.

Šnajdara, P., Hrabec, J., Krupičková, Z., Jagoš, B. a kol. (2002): Chráněná území Uherskohradištska a Uherskobrodsko. ZO ČSOP57/10, 61/13 a 63/12, Uherské Hradiště.

Štefánek, J. a Pechová L. (2003): Zpráva o výskytu vstavačovitých (Orchidaceae) v uherskohradištské části Chřibů. Ms.

Věstník právních předpisů Zlínského kraje. 2013, částka 5, 212–216.

<http://www.lesycr.cz/myslivost/honitby-k-pronajmu/Stranky/default.aspx?OJ=65>

<http://moravske-karpaty.cz>

<http://nature.hyperlink.cz>

3

KRUŠNÉ HORY JEZEŘÍ

Kvalita lokality

Lokalita patří k nejlépe dochovaným lesním celkům v Krušných horách. V lesích na prudkých, jižně a jihovýchodně orientovaných svazích převládají porosty s přirozenou druhovou skladbou. Dominanty stromového patra se mění se střídajícími vegetačními stupni. Na úpatí svahů se setkáme se zbytky dubohabřin, které rychle střídají květnaté a posléze acidofilní bučiny. Smrkového vegetačního stupně lokalita nedosahuje. Diverzitu biotopů zpestřují stanoviště vázaná na členitý reliéf, jako jsou suťové lesy a teplomilné doubravy na skalách, nebo na podmáčená stanoviště (lesní prameniště). Nejhodnotnější z pohledu ochrany přírody je dosud poměrně velké zastoupení starých porostů, zejména bučin starých přes 200 let. Vyskytuje se zde řada vzácných druhů rostlin. Nejvýznačnější jsou bohaté porosty měsíčnice vytrvalé (*Lunaria rediviva*) v suťových lesích v NPR Jezerka a lokalita medvědice lékařské (*Arctostaphylos uva-ursi*) na zdejších skalách. Z živočichů je třeba upozornit zvláště na pestrou faunu hmyzu vázaného na rozpadající se a odumřelé stromy s množstvím velmi vzácných druhů, jako jsou kovaříci (*Limoniscus violaceus*, *Ischnodes sanguinicollis*, *Crepidophorus mutilatus*, *Hypoganus inunctus*, *Ampedus cinnaberinus*, *A. elegantulus*). Významná je populace mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*). Klid zde nachází mnoho lesních druhů ptáků, například jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), lejsek malý (*Ficedula parva*), čáp černý (*Ciconia nigra*), žluna šedá (*Picus canus*) či holub doupňák (*Columba oenas*). Nachází se zde i několik zimovišť netopýrů. Z faunistického pohledu je významná relativní odlehlost lokality, která není příliš turisticky využívána.

Území je až na několik samot v okrajových partiích neobydleno. Tento stav je způsoben svažitým, zalesněným a špatně přístupným terénem.

Negativně lokalitu ovlivňuje hlavně povrchová těžba hnědého uhlí v přilehlém velkolomu Československé armády. Při

těžbě se do okolí dostávají prachové částice, které mohou mít vliv na chemické parametry půd v lokalitě. Těžební stroje jsou hlučné a působí rušivě. Významné je riziko nestability svahů zejména v prostoru mezi NPR Jezerka a zámekem Jezeří. Nezanedbatelný je i vliv imisí z elektráren a chemiček v podkrušnohorské pánvi. Znečištění ovzduší zapříčinilo vyhynutí jedle v celém území a setrvale působí na zdravotní stav všech dřevin. Rozpad smrkových porostů a následná výsadba náhradních dřevin se lokality dotýká jen okrajově v nejnvýše položených partiích na hranici náhorního plató.

Rozloha

Rozloha lokality je 1 018 ha.

Území lze potenciálně rozšířit na celkových 3 273 ha.

Nadmořská výška

Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozmezí 320–815 m n. m.

Katastrální území

Zájmové území zasahuje do následujících katastrálních území: k. ú. Pyšná (607029), k. ú. Vysoká Pec (788112), k. ú. Podhůří u Vysoké Pece (788104), k. ú. Jezeří (600105) a k. ú. Černice u Horního Jiřetína (643025).

Popis

Lokalita se rozprostírá severozápadním směrem od mosteckých uhelných dolů na jihovýchodních a jižních svazích Krušných hor. Přibližně ji ohraničují obce Vysoká Pec, Pyšná, Mikulovice, Horní Jiřetín, Černice a Jezeří. Lokalita je relativně obtížně přístupná, bez silniční sítě. Její odloučenost od hustěji

obydlených území na jihu (Jirkov, Most) je dána především bariérou důlních těles (důl Československé armády, důl Obránců míru). Uvnitř lokality se nachází hluboce zaříznutá údolí, kterými protékají horské potoky Šramnický, Vesnický a Kundratický. Oblast není zemědělsky využívána.

Nejvyšším bodem území je vrch Jedlová (853 m n. m.). Další vrcholy jsou Janský vrch (739 m n. m.), Kapucín (743 m n. m.) a Jezeří (707 m n. m.). Nejníže položená místa leží při jižní hranici lokality (okolo 320 m n. m.).

Geomorfologie

Dle geomorfologického členění ČR patří území do Krušnohorské soustavy, podsoustavy Krušnohorská hornatina, celku Krušné hory, podcelku Loučenská hornatina, okrsku Novoveská hornatina, Rudolická hornatina, Bolebošská vrchovina.

Geologie

Strmé svahy severozápadně od krušnohorského zlomového pásma tvoří horniny krušnohorského krystalinika svrchnoproterozoického až spodnopaleozoického stáří. Vystupuje zde především hrubozrnná dvojslídlná až biotitická okatá a pláštěvnatá ortorula. Mrazovým zvětráváním ruly na příkrých svazích vzniklo množství geomorfologických útvarů.

Půdní poměry

Převládajícími půdními typy jsou podzoly kambické a kambizemě dystrické.

Hydrologie

Území náleží do povodí 3. řádu Bíliny (č. h. p. 1-14-01). Hlavním povodím České republiky, do něhož tato oblast povodí zasahuje, je povodí Labe (č. h. p. 1-00-00), které spadá do úmoří Severního moře. Dílčí povodí 4. řádu: Lužec, Podkrušnohorský přivaděč II, Kundratický potok, Vesnický potok, Bílina, Jiřetínský potok, Šramnický potok, Černický potok.

V území se nachází **vodní nádrž Jezeří**. Jedná se o malou přehradu na dně údolí Vesnického potoka. Na Vesnickém potoce ji nechal v letech 1902–1904 postavit kníže Mořic Lobkovic, tehdejší majitel zámku a panství Jezeří. Tízná hráz přehrady, zděná z lomového kamene a vyklenutá proti vodě, je celkem 23 m vysoká (včetně podzemní části; maximální výška nad terénem je jen 17,5 m), v koruně 86,4 m dlouhá a 4,02 m široká. Hráz zadržuje až 58 850 m³ vody. Zatopená plocha měří 6 425 m². Hladina vodní nádrže leží v nadmořské výšce

470,6 m. Přehradní jezero je 110 m dlouhé a dosahuje hloubky až 17,6 m. Průměrně nádrží proteče 0,031 m³/s; voda sem přitéká z území o rozloze 2,81 km². K přehradě také patří vodotěm, pseudoklasicistní úpravna vody a domek hrázného, postavené společně s přehradou zhruba 800 m pod hrází, poblíž někdejší silnice do Jezeří.

Vodní nádrž zásobovala od roku 1904 Kundratice, Nové Sedlo, Jezeří, Ervěnice a Holešice (dnes žádná z těchto obcí neexistuje, všechny padly za obět těžbě uhlí). Kvalita vody byla velmi vysoká. Od roku 2003 není voda z nádrže dodávána do vodovodní sítě a z toho důvodu nejsou ani sledovány chemické a biologické ukazatele.

Vodní dílo Jezeří je vodárenskou nádrží se stanoveným ochranným pásmem. Hráz přehrady není volně přístupná a také komunikace a prostory v blízkosti vodní nádrže jsou trvale uzavřeny i pro pěší. Vjezd a vstup do ochranného pásma I. stupně je pro veřejnost zakázán. Stavba patří k státem chráněným technickým památkám – je součástí památkově chráněného areálu zámku Jezeří. Vodní nádrž Jezeří spravuje st. podnik Povodí Ohře.

Celé území leží v chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV).

Klimatické poměry

Podle klimatické klasifikace (dle Quitta 1971) náleží území do oblasti chladné CH7, oblasti mírně teplé MT9 a okrajově i do oblasti MT4.

Takové rozdíly v charakteru klimatu na tak malém území způsobuje výškový gradient. Nejvyšší partie zasahující do oblasti CH7 se vyznačují horským klimatem s dlouhou studenou zimou s dlouho přetrvávající sněhovou pokrývkou, krátkým letním obdobím a množstvím srážek přesahujícím roční úhrn 1 000 mm. Převážná část lokality ovšem spadá do mírné oblasti MT9, kde je léto dlouhé, teplé a mírně suché. Zima je zde krátká, mírně teplá, velmi suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky. Přechodná období jsou krátká – mírně teplé jaro a mírně teplý podzim. Ještě teplejší a sušší klima je pak při úpatí hor na JV okraji zájmové lokality.

Biota

Rostliny

V území zcela převažují lesní druhy rostlin, luční druhy se vyskytují pouze v lemech nebo pronikají podél cest. Při úpatí svahů se setkáme s některými ruderalními druhy. V celé lokalitě se nevyskytují plochy vyžadující trvalé kosení nebo pastvu z důvodu péče o vzácné druhy rostlin.

ANALÝZA PODMÍNEK NA ÚZEMÍ ČR Z HLEDISKA BIODIVERZITY A VHODNOSTI PRO PONECHÁNÍ SAMOVOLNÉMU VÝVOJI

Živočichové

Druhové spektrum ukazuje, že z hlediska faunistického a ekologického náleží zdejší fauna k lesní zvířeně podhorského charakteru. Typické horské faunistické prvky zde téměř chybějí. Naopak zde žije mnoho teplomilných druhů obývajících ve střední Evropě převážně nížiny a pahorkatiny. Z bezobratlých živočichů patří k nejvýznamnějším zdejším druhům kovařík fialový (*Limoniscus violaceus*), kovařík (*Ischnodes sanguinollis*), kovařík (*Crepidophorus mutilatus*), kovařík (*Hypoganus inunctus*), kovařík rudý (*Ampedus cinnaberinus*), kovařík žlutočerný (*Ampedus elegantulus*) a páchník hnědý (*Osmoderma*

barnabita). Souhrnně se jedná zejména o druhy vázané na staré, rozpadající se a odumřelé stromy. Pro tyto druhy je lokalita velmi významná i v rámci ČR.

Z plazů je význačný výskyt zmije obecné (*Vipera berus*), ještěrky živorodé (*Lacerta agilis*) a slepýše křehkého (*Anguis fragilis*), z obojživelníků se zde vyskytují např. mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), čolek horský (*Triturus vulgaris*) či skokan hnědý (*Rana temporaria*).

Z ornitofauny je významný výskyt lesních druhů ptáků: holuba doupačka (*Columba oenas*), datla černého (*Dryocopus martius*), žluny šedé (*Picus viridis*), strakapouda prostředního

Tabulka 1. Přehled významných druhů rostlin vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Aconitum lycoctomum</i>	oměj vlčí mor	0	-	NT	0
<i>Anthericum liliago</i>	bělozářka liliovitá	0	-	VU	0
<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	medvědice lékařská	SO	-	EN	0
<i>Arnica montana</i>	prha arnika	0	-	VU	0
<i>Blechnum spicant</i>	žebrovce různolistá	-	-	NT	0
<i>Centaurea pseudophrygia</i>	chrpa parukářka	-	-	NT	+
<i>Cephalanthera damasonium</i>	okrotice bílá	0	-	NT	0
<i>Cephalanthera longifolia</i>	okrotice dlouholistá	0	-	VU	0
<i>Dentaria enneaphyllos</i>	kyčelnice devítilistá	-	-	VU	0
<i>Lathyrus linifolius</i>	hrachor horský	-	-	VU	0
<i>Lilium martagon</i>	lilie zlatohlavá	0	-	NT	0
<i>Lunaria rediviva</i>	měsíčnice vytrvalá	0	-	NT	0
<i>Melittis melissophyllum</i>	medovník meduňkolistý	0	-	NT	0
<i>Meum athamanticum</i>	koprník štětínolistý	0	-	VU	0
<i>Sorbus danubialis</i>	jeřáb dunajský	-	-	VU	0
<i>Sorbus torminalis</i>	jeřáb břek	-	-	NT	0
<i>Vicia cassubica</i>	vikev kašubská	-	-	VU	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 2. Přehled významných druhů bezobratlých vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Blanokřídlí	<i>Bombus</i> (<i>B. rupestris</i> , <i>B. lucorum</i> , <i>B. hortorum</i> , <i>B. lapidarium</i> , <i>B. terrestris</i> , <i>B. pratorum</i> , <i>B. hypnorum</i> , <i>B. pascuorum</i>)	čmelák	0	-	-	0
Blanokřídlí	<i>Formica</i> (<i>Formica clara</i> aj.)	mravenec	0	-	-	0
Brouci	<i>Ampedus brunnicornis</i>	kovařík	-	-	VU	0
Brouci	<i>Ampedus cinnaberinus</i>	kovařík rudý	-	-	EN	0

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Brouci	<i>Ampedus elegantulus</i>	kovařík žlutočerný	–	–	EN	0
Brouci	<i>Ampedus praeustus</i>	kovařík	–	–	VU	0
Brouci	<i>Calosoma inquisitor</i>	krajník hnědý	0	–	VU	0
Brouci	<i>Cardiophorus gramineus</i>	kovařík	–	–	VU	0
Brouci	<i>Crepidophorus mutilatus</i>	kovařík	–	–	CR	0
Brouci	<i>Drapetes mordelloides</i>	kovařík	–	–	EN	0
Brouci	<i>Gnorimus variabilis</i>	zdobenec proměnlivý	SO	–	EN	0
Brouci	<i>Hypoganus inunctus</i>	kovařík	–	–	EN	0
Brouci	<i>Ischnodes sanguinicollis</i>	kovařík	–	–	CR	0
Brouci	<i>Limoniscus violaceus</i>	kovařík fialový	–	HD II	CR	0
Brouci	<i>Lucanus cervus</i>	roháč obecný	0	HD II	EN	0
Brouci	<i>Melandrya caraboides</i>	lenec	–	–	VU	0
Brouci	<i>Osmoderma barnabita</i>	páchník hnědý	SO	HD II, IV	CR	0
Měkkýši	<i>Semilimax kotulae</i>	slimáčník horský	–	–	VU	0
Motýli	<i>Euplagia quadripunctaria</i>	přástevník kostivalový	–	HD II	–	0
Motýli	<i>Papilio machaon</i>	otakárek fenyklový	0	–	–	0
Pavouci	<i>Trogioneta granulum</i>	mysmena horská	–	–	VU	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 3. Přehled významných druhů obratlovců vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Obojživelníci	<i>Bufo bufo</i>	ropucha obecná	0	–	NT	0
Obojživelníci	<i>Rana dalmatina</i>	skokan štíhlý	SO	HD IV	NT	0
Obojživelníci	<i>Rana temporaria</i>	skokan hnědý	–	HD IV	NT	0
Obojživelníci	<i>Salamandra salamandra</i>	mlok skvrnitý	SO	–	VU	0
Obojživelníci	<i>Triturus alpestris</i>	čolek horský	SO	–	NT	0
Obojživelníci	<i>Triturus vulgaris</i>	čolek obecný	SO	–	NT	0
Plazi	<i>Anguis fragilis</i>	slepýš křehký	SO	–	–	0
Plazi	<i>Coronella austriaca</i>	užovka hladká	0	–	VU	0
Plazi	<i>Lacerta agilis</i>	ještěrka obecná	SO	HD IV	NT	0
Plazi	<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková	0	–	–	0
Plazi	<i>Vipera berus</i>	zmije obecná	KO	–	VU	0
Plazi	<i>Zootoca vivipara</i>	ještěrka živorodá	SO	–	NT	0
Ptáci	<i>Accipiter gentilis</i>	jestřáb lesní	0	–	VU	0
Ptáci	<i>Accipiter nisus</i>	krahujec obecný	SO	–	VU	0
Ptáci	<i>Aegolius funereus</i>	sýc rousný	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Bubo bubo</i>	výr velký	0	BD I	EN	0
Ptáci	<i>Ciconia nigra</i>	čáp černý	SO	BD I	VU	0

ANALÝZA PODMÍNEK NA ÚZEMÍ ČR Z HLEDISKA BIODIVERZITY A VHODNOSTI PRO PONECHÁNÍ SAMOVOLNÉMU VÝVOJI

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Ptáci	<i>Columba oenas</i>	holub doupňák	SO	-	VU	0
Ptáci	<i>Corvus corax</i>	krkavec velký	O	-	VU	0
Ptáci	<i>Dendrocopos medius</i>	strakapoud prostřední	O	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Dryocopus martius</i>	datel černý	-	BD I	-	0
Ptáci	<i>Ficedula parva</i>	lejsěk malý	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Glaucidium passerinum</i>	kulíšek nejmenší	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Lullula arborea</i>	skřivan lesní	SO	BD I	EN	0
Ptáci	<i>Oriolus oriolus</i>	žluva hajní	SO		-	0
Ptáci	<i>Picus canus</i>	žluna šedá		BD I	VU	0
Ptáci	<i>Scolopax rusticola</i>	sluka lesní	O	-	VU	0
Savci	<i>Barbastella barbastellus</i>	netopýr černý	KO	HD II, IV	-	0
Savci	<i>Eptesicus nilssonii</i>	netopýr severní	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Eptesicus serotinus</i>	netopýr večerní	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Myotis daubentonii</i>	netopýr vodní	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký	KO	HD II, IV	VU	0
Savci	<i>Myotis mystacinus</i>	netopýr vousatý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Myotis nattereri</i>	netopýr řasnatý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Nyctalus noctula</i>	netopýr rezavý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	netopýr hvízdavý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Plecotus auritus</i>	netopýr ušatý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Plecotus austriacus</i>	netopýr dlouhouchý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	vrápenec malý	KO	HD II, IV	EN	0
Savci	<i>Vespertilio murinus</i>	netopýr pestrý	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Glis glis</i>	plch velký	O	-	DD	0
Savci	<i>Muscardinus avellanarius</i>	plšík lískový	SO	HD IV	-	0
Savci	<i>Sciurus vulgaris</i>	veverka obecná	O	-	-	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

(*Dendrocopos medius*), jestřába lesního (*Accipiter gentilis*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), lejska malého (*Ficedula parva*), krkavce velkého (*Corvus corax*) či čápa černého (*Ciconia nigra*).

Vegetace

Podle rekonstrukční mapy přirozené vegetace (Mikyška et al. 1969) území pokrývaly květnaté bučiny (*Eu-Fagion*) a bikové bučiny (*Luzulo-Fagion*). Podle mapy potenciální přirozené vegetace (Neuhäuslová et al. 1998) je v lokalitě rekonstruována vegetace violkových bučin (*Violo reichenbachianae-Fagetum*) a bikových bučin (*Luzulo-Fagetum*).

Jedná se o rozsáhlý komplex zachovalé lesní i nelesní vegetace nacházející se na severozápad od mostecké hnědouhelné

pánve na svazích Krušných hor. Fenoménem území jsou zachovalé svahové lesní porosty bučin asociace *Luzulo-Fagetum* a *Violo reichenbachianae-Fagetum*. V menší míře se vyskytují acidofilní doubravy, dubohabřiny a suťové lesy.

Plošně nejrozsáhlejší lesní vegetační jednotkou v rámci lokality jsou acidofilní bučiny (L5.4). Převažuje asociace *Luzulo-Fagetum*, výše ve svazích přecházející do asociace *Calamagrostio villosae-Fagetum*. Porosty se vyznačují jednoduchou vertikální strukturou se stromovým a bylinným patrem. Keřový podrost je velmi řídký a většinou jej tvoří pouze zmlazující dřeviny stromového patra, hlavně buk. Bylinné patro může mít přirozeně nízkou pokrývnost, jeho dominanty se prostorově střídají. V bylinném patře zpravidla nalézáme metličku křivolakou (*Avenella*

Tabulka 4. Seznam přírodních a polopřírodních biotopů v zájmové lokalitě (Vrstva mapování biotopů, AOPK ČR 2016).

Kód biotopu	Název	Plocha (m ²)	Zastoupení (%)	Management (potenciální bezzásahovost)
R1.4	Lesní prameniště bez tvorby pěnovců	50	0,00	bez managementu
S1.2	Štěrbínová vegetace silikátových skal a drolin	108 278	1,06	bez managementu
T8.3	Brusnicová vegetace skal a drolin	1 710	0,02	bez managementu
L2.2	Údolní jasanovoolšové luhy	96 467	0,95	bez managementu
L3.1	Hercynské dubohabřiny	96 726	0,95	výhledově bez managementu
L4	Suťové lesy	167 660	1,65	bez managementu
L5.1	Květnaté bučiny	384 936	3,78	výhledově bez managementu
L5.4	Acidofilní bučiny	7 270 449	71,39	výhledově bez managementu
L6.5	Acidofilní teplomilné doubravy	146 902	1,44	bez managementu
L7.1	Suché acidofilní doubravy	103 646	1,02	výhledově bez managementu
Přírodní a polopřírodní biotopy celkem		8 376 824	82,25	

flexuosa), biku bělavou (*Luzula luzuloides*), brusnici borůvku (*Vaccinium myrtillus*), šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), třtinu rákosovitou (*Calamagrostis arundinacea*) a třtinu chlupatou (*Calamagrostis villosa*), sedmikvítek evropský (*Trientalis europaea*), kaprad' rozloženou (*Dryopteris dilatata*) aj.

Při úpatí svahů, v hlubších a na živiny relativně bohatých půdách, rostou dubohabřiny (L3.1) ze svazu *Carpinion*. Ve stromovém patře těchto porostů převládá dub zimní (*Quercus petraea*), habr obecný (*Carpinus betulus*) bývá pouze přimíšen. Hojně se uplatňují geograficky nepůvodní dřeviny, např. jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), modřín opadavý (*Larix decidua*), smrk ztepilý (*Picea abies*). Podél silnic byl hojně vysazován javor klen (*Acer pseudoplatanus*). Bylinný podrost je kvůli převládajícím kyselým břídlícím v podloží relativně chudý (většinou bez řady diagnostických druhů), ale se zřetelnými projevy eutrofizace (expanze ostružiníků a nitrofilních plevelů). Podíl dubohabřin není v rámci lokality příliš významný.

Reprezentativním a zachovalým biotopem jsou také květnaté bučiny (L5.1). Převažuje asociace *Viola reichenbachianae-Fagetum*, která je pro tuto oblast Krušných hor typická. Keřové patro je zpravidla řídké, tvořené většinou pouze zmlazujícími dřevinami stromového patra, občas se v keřovém patře vyskytuje bez hroznatý (*Sambucus racemosa*). Ve stromovém patře převládá buk lesní (*Fagus sylvatica*), přimíšen bývá javor klen (*Acer pseudoplatanus*), smrk ztepilý (*Picea abies*), někdy i jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a jilm drsný (*Ulmus glabra*). Jedle zcela chybí. Pokryvnost bylinného patra kolísá od cca 20 do 80%. V bylinném podrostu obvykle rostou ječmenka evropská (*Hordelymus europaeus*), mařinka vonná (*Galium odoratum*), pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum*), netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*), starček Fuksův (*Senecio fuchsii*),

šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), violka lesní (*Viola reichenbachiana*), věsenka nachová (*Prenanthes purpurea*) a mlečka zední (*Mycelis muralis*). Violkové bučiny porůstají svahové polohy Krušných hor, většinou se jedná o spodní partii svahů. Poměrně vzácným typem květnatých bučin s ostrůvkovitým výskytem jsou bučiny asociace *Festuco altissimae-Fagetum*.

Údolní luhy (L2.2) sv. *Alnion incanae* rostou na vodou ovlivněných stanovištích podél horských toků nebo v okolí svahových prameništ. Reliéf krušnohorských údolí (potoky zde zahloubily zpravidla hluboká a ostře se zařezávající údolí) umožňuje rozvoj luhů jen v úzkých liniích v bezprostřední blízkosti toku. Stromové patro tvoří téměř výhradně olše lepkavá (*Alnus glutinosa*) a jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), méně je zastoupen i smrk ztepilý (*Picea abies*) a javor klen (*Acer pseudoplatanus*). Keřové patro bývá často velmi husté a mimo dřeviny stromového patra se v něm významně uplatňuje i bez černý (*Sambucus nigra*). Bylinný podrost nebývá tolik pestrý, jako je tomu v nížinných typech luhů. Zjara dominuje zejména sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), orsej jarní (*Ficaria verna*), devěsil lékařský (*Petasites hybridus*), blatouch bahenní (*Caltha palustris*), hojně se vyskytuje plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), křivavec žlutý (*Gagea lutea*), mokřýš střídavolistý a vstřícnolistý (*Chrysosplenium alternifolium*, *Ch. oppositifolium*), bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria*), krabilice chlupatá (*Chaerophyllum hirsutum*), papratka samičí (*Athyrium filix-foemina*) aj. Olšiny v okolí prameništ mají zpravidla kruhový nebo ve směru svahu mírně protažený půdorys kopírující tvar vývěru podzemní vody. Stromové patro tvoří výhradně olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), často je však přítomna i olše šedá (*Alnus incana*). Porosty mají velmi

jednoduchou vertikální strukturu, olše dosahují přibližně stejné výšky a keřové patro nebývá vytvořeno. V bylinném podrostu se významně uplatňují druhy lesních prameništ, např. řeřišnice hořká (*Cardamine amara*), ostřice řídkoklasá (*Carex remota*), přeslička lesní (*Equisetum sylvaticum*) a další. Lužní lesy zaujímají cca 2 % plochy území.

Ostatní typy přirozených lesů se v lokalitě vyskytují pouze marginálně, za zmínku stojí acidofilní doubravy (biotopy L6.5B a L7.1) a suťové lesy (L4).

Místy se uplatňují kultury smrku ztepilého (*Picea abies*), nebo dokonce allochtonních dřevin, jako je modřín opadavý (*Larix decidua*) a smrk pichlavý (*Picea pungens*) či náhradní porosty břez (*Betula sp.*), olše (*Alnus sp.*) a jeřábu ptačího (*Sorbus aucuparia*).

Ochranařsky významné jsou též trojštětové louky (T1.2) svazu *Polygono-Trisetion*, zejména pak společenstva s výskytem koprníku štětínolistého (*Meum athamanticum*), např. *Meo athamantici-Cirsietum heterophylli*. Ve vymezeném území se vyskytují pouze okrajově a maloplošně.

Využití území

Zákonná ochrana

Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality shrnuje Tabulka 5.

Natura 2000

EVL CZ0424127 Východní Krušnohoří

Většina území zájmové lokality náleží do evropsky významné lokality EVL Východní Krušnohoří.

EVL (evropsky významná lokalita) CZ0424127 Východní Krušnohoří, s předměty ochrany, které se vyskytují na území lokality Krušné hory – Jezeří:

- 4030 Evropská suchá vřesoviště
- 8220 Chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů
- 9110 Bučiny asociace *Luzulo-Fagetum*
- 9130 Bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*
- 9180 Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích
- 91E0 Smíšené jasanovoilšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

- 1079 Kovařík fialový (*Limoniscus violaceus*)

Zvláště chráněná území

Národní přírodní rezervace (NPR) Jezerka se rozkládá na rozhraní okresů Most a Chomutov na katastru zaniklých obcí Jezeří, Podhůří u Vysoké Pece a Kundratic u Chomutova v polesí Jezeří. Leží asi 1,5 km jihozápadně od zámku Jezeří a 1,5 km severovýchodně od Vysoké Pece. Předmětem ochrany je především nejpřirozenější a nejzachovalejší porost na jižních svazích východní části Krušných hor. Chráněné území má podle nejnovějších údajů rozlohu 141,94 ha a je největší v okrese Most. Bylo vyhlášeno 20. ledna 1969 Ministerstvem kultury ČSR, konkrétně výnosem č. 13 359/68.

Cílem NPR Jezerka je zachování přirozeného charakteru reprezentativních ekosystémů středoevropského listnatého lesa s populacemi vzácných rostlinných a živočišných druhů, zejména kovaříka fialového (*Limoniscus violaceus*).

Rezervace je negativně ovlivněna provozem rozsáhlého hnědouhelného lomu Československé armády. Lom, jehož okraj leží asi 50 m od jižní hranice rezervace, tvoří několik desítek metrů hluboký a více než 3 km široký zářez o délce více než 10 km. Ačkoli byla v předstihu učiněna opatření k zajištění stability svahu a vodohospodářských poměrů, a přes trvalý monitoring, který zajišťuje provozovatel lomu, patří tato rezervace k nejohroženějším v Ústeckém kraji (v důsledku nepromyšlené báňské činnosti dochází v dolní části rezervace k sesuvům). Území Jezerky je také pod vlivem průmyslových exhalací, i když v tomto směru se situace oproti minulosti velmi zlepšila.

Památné stromy

Na jižní hranici NPR Jezerka, na levém břehu Vesnického potoka poblíž vodárny u hájenky pod přehradou roste vyhlášený památný strom, tzv. Žeberská lípa (jméno získala podle hradu Starého Žeberka), v současnosti pravděpodobně nejstarší strom na Mostecku. Její stáří se odhaduje na 700–750 let, ale některé prameny udávají dokonce 850 nebo i přes 900 let. V obvodu měří u země úctyhodných 7,7 m (podle skromnějších údajů jen 6,03 m) a v hlavní koruně 4 m. Dutina lípy je porostlá omladky, zavaluje se, kůra rozpukává a kmen je znetvořený bobulemi. Strom je na několika místech podepřen a má zakrytou dutinu, aby do ní nezatékalo. Uvnitř v dutině údajně hnízdí sovy.

Tabulka 5. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

Kategorie	Název	Kód	Rozloha (ha)
EVL	Východní Krušnohoří	CZ0424127	14 635,13
NPR	Jezerka	144	142,76
NRBC	Jezeří	71	2 019,54

Přírodní parky

Do lokality nezasahuje žádný přírodní park.

Významné krajinné prvky (VKP)

Registrované významné krajinné prvky se v území nenacházejí. Veškerou lesní půdu lze považovat za významný krajinný prvek „les“.

Ostatní

Část lokality je považována za migračně významné území pro velké savce.

Lokalitou prochází dálkový migrační koridor velkých savců.

Vlastnické poměry včetně postoje stakeholderů**Nalezení vlastníci lesů:**

- I.H.Farm, s. r. o., Opletalova 1323/15, Praha 1
- Lesy Jezeří, k. s., Evropská 423/178, Praha 6
- Lesy České republiky, s. p., Přemyslova 1106/19, Hradec Králové

Konflikt mezi těžbou uhlí a obránci zámku Jezeří

V území probíhá výrazný konflikt mezi těžbou uhlí v blízkém velkolomu ČSA (vlastní ho skupina Czech Coal a spravuje ho společnost Litvínovská uhelná) a zájmy ochránců zámku Jezeří (Sdružení pro záchranu (obnovu) Jezeří, Greenpeace, Občanské sdružení Kořeny). Stakeholderi tvrdí, že těžba uhlí je vedena silným ekonomickým zájmem a napříč režimy prováděna často bez ohledu na rizika a dopady. Negativní dopady těžby představují ztrátu pro kraj z hlediska přírody, kultury a jeho historické paměti. Postupně se těžba ve velkolomu ČSA přiblížila i pod Jezeří a začala ohrožovat blízké svahy Krušných hor sesuvy.

V průběhu let (od druhé světové války až dosud) docházelo k postupné devastaci památky. V období po odsunu německé části obyvatelstva byla narušena sociální struktura kraje, což mělo za následek malou participaci místních a regionálních aktérů ve společenském dění. Klesal rovněž zájem o návštěvu této dominanty ze strany turistů, a to kvůli postupnému rozšiřování těžby uhlí, která stále více omezovala přístupové cesty, což samozřejmě postupně vedlo i ke ztrátě rekreačního potenciálu kraje.

Technický stav zámku je nevyhovující. V roce 1987 byl vypracován projekt na záchranu objektu a rekonstrukce pokračují kvůli nedostatku prostředků velmi pomalu. V současné době obnova památky alespoň pokračuje (objekt je ve správě Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem), perspektiva jejího bezprostředního okolí je však nejistá vinou postupující těžby a možnosti prolomení jejích limitů. V tom případě by byla znovu ohrožena samotná existence zámku Jezeří.

Konflikt s lesnickým hospodařením v NPR Jezerka

Pozemky v NPR Jezerka patřily k panství Lobkoviců, kteří sídlili na nedalekém zámku Jezeří. První záznamy o zdejších lesích pocházejí již z počátku 19. století. Území rezervace bylo kdysi součástí tzv. Malé jezeřské obory, zřízené v roce 1908. Lesní porosty Jezerky byly již od začátku 20. století vyloučeny z běžného obhospodařování (tzv. lesy bez úpravy výnosů), a tedy ponechány v podstatě přirozenému vývoji. Vzhledem k místnímu reliéfu totiž ustupuje do pozadí vlastní produkce dřeva a mnohem většího významu nabývají ostatní funkce lesa, jako např. půdoochranná, půdotvorná, protierozní a vodohospodářská. Ještě před vyhlášením rezervace bylo území Jezerky částí přírodního parku, který se rozprostíral mezi údolím Vesnického potoka a Mariánským údolím a chránil tamní přirozené dubové a bukové porosty. V roce 1992 byl status chráněného území změněn ze státní přírodní rezervace na národní přírodní rezervaci. Lesy na území Jezerky byly ušetřeny větších lidských zásahů až do června 2001. Tehdy došlo v souladu s plánem péče o rezervaci k vykácení rozsáhlé plochy starého bukového lesa v centrální části NPR. Podle lesních hospodářů bylo nutné zasáhnout, neboť stromy byly přestárlé a napadené hnilobou, vyvolalo to však rozhořčení a protesty ekologických organizací. Zásah, jakkoli oprávněný, se rezervace velmi dotkl.

Lesnictví

Lesy v Krušných horách byly již začátkem 12. století intenzivně těženy pro účely hornictví a s tím spojeného hutnictví. Na území dnešní LS Janov se dolovalo stříbro a měď v Hoře Sv. Kateřiny, kde byl i železný hamr. Železná ruda se zpracovávala také v Načetíně, v Brandově a na Gabrielině Huti. Na Mostecku se začalo roku 1613 dobývat hnědé uhlí. Nedbalé lesní hospodářství v oblasti a nadměrné těžby pro hamry, hutě a doly vyústily v naprostý nedostatek dřeva, který se prvně projevil roku 1717 a trval plných sto let. Tato situace si vyžádala nové zařízení lesů, které mělo zajistit přehled o možnosti těžeb v budoucnu. Koncem 18. století se započalo s umělou obnovou, nejprve šíjí, později sadbou. Původně se používalo semene místních lesních dřevin a od 19. století bylo použito i semene alpského a německého původu. Také modřín a borovice byly nakupovány mimo oblast Krušných hor. Podstatně se zvýšilo zastoupení smrku, který byl začátkem minulého století následován jedlím, objevil se i modřín a vejmutovka. Ke konci minulého století je na Červeném Hrádku zastoupen smrk s malým procentem jedle, borovice a modřínu (celkem 88 %), buk a klen 7 %, kleč 3 % a dub s břízou a javorem mléčem 2 %. Podstatně více buku, javoru a jasanu zůstalo na panství Jezeří a v lesích města Mostu.

Vývoj živelných škod

Krušné hory jsou tvořeny náhorní plošinou, která je vystavena působení všech živlů. Zvláště svahy obrácené k jihu jsou ovlivňovány přepadavým větrem. Velké škody jsou způsobovány také jinovatkou, ledovkou a sněhem. Soustavné škody mrazem byly v minulém století zaznamenány na sazenicích v blízkosti rašelin. V mrazových polohách brzdil mráz vzrůst i dvacetiletých mlazin. Rozsáhlejší holoseče a kalamitní proředění porostu vystupňovaly působení škod mrazem, což bylo příčinou úbytku jedle a buku. Ze škod biotických jsou uváděny škody červenou hnilobou v porostech primárně poškozených zvěří, jinovatkou a polomy. Škody hmyzem (v tomto případě kůrovcem) byly zaznamenány několikrát v průběhu 19. století. Velké škody jsou způsobovány zvěří, a to jak okusem, tak i loupáním a ohryzem. Do konce 18. století byly škody zvěří nepatrné, protože stav vysoké zvěře byl nízký. V roce 1735 byl stav tak malý, že nebyl zaznamenán žádný odstřel, a od roku 1795 se vysoká již nevyskytovala vůbec. V průběhu 19. století byla založena na Novém Domě obora k chovu vysoké zvěře. Odtud se jelení zvěř dostala znovu do volnosti. Již v roce 1879 se doporučuje první redukce vysoké zvěře. K přezvěření a ke značným škodám, zvláště loupáním, dochází až po druhé světové válce. Tento stav, i přes množství pokusů o redukci vysoké zvěře, přetrvává do dnešní doby. V minulosti vznikaly škody na lese pastvou dobytka. Největší škody byly způsobeny exhalacemi, kterým padlo za oběť v průběhu šedesátých až osmdesátých let téměř 80 % všech smrkových porostů.

Myslivost

Převážná část lokality se nachází na území honitby Jedlák (CZ4206909005), západní okraj lokality pak zasahuje do honitby Svatý Hubert (CZ4203110007).

Dohledaná myslivecká sdružení a uživatelé honiteb:

- Myslivecké sdružení Jezeří
- Myslivecké sdružení Jedlák Vysoká Pec
- Lesy Jezeří, k. s.

Zemědělství

Lokalita není zemědělsky využívána.

Fragmentace krajiny, přístupnost a dostupnost pro veřejnost

Přímý vliv člověka v území je v současné době omezen pouze na výchovu a obnovu lesních porostů a také činností spolku pro záchranu (obnovu) Jezeří. Dále se v území negativně projevuje vliv těžby uhlí. Napříč územím nevede žádná silnice, lokalita je přístupná pro automobily pouze po okrajích. Na

jihozápadní hranici vede silnice III. třídy Vysoká Pec – Pyšná (č. 2528) a na severovýchodní hranici silnice III. třídy z Horního Jiřetína do Mikulovic (č. 2541). Na úpatí vedou dvě silnice – zámek Jezeří je obsluhován komunikací III. třídy z Černic a Horního Jiřetína (č. 2534) a samoty pod NPR Jezerka a vodní nádrž Jezeří pak účelovou komunikací z Vysoké Pece, která je pozůstatkem silnice Chomutov–Litvínov. Komunikace na úpatí pro automobily propojené nejsou, vede zde pouze cyklostezka č. 3106. Přístupovými body jsou tak zámek Jezeří, Vysoká Pec, Pyšná a Lesná. Uvnitř je lokalita přístupná pouze po lesních cestách (účelové komunikace a svážnice) a turistických stezkách.

Další zájmy, rozvojové plány a potenciální ohrožení lokality

Turistické cíle

Turistické cíle, které se nacházejí v zájmové lokalitě, jsou Terezina vyhlídka, zřícenina hradu Starý Žeberk a zřícenina hradu Albers. Zámek Jezeří se nachází vně zájmové lokality. Přesto jej zde zmiňujeme, protože bezesporu patří k nejzajímavějším památkám v ČR.

Zámek Jezeří – zámek na rozhraní dvou světů

Zahrnuje v sobě téměř vše, s čím se můžete setkat na ostatních zámcích, ale zároveň se od nich, díky pohnutému osudu, zcela odlišuje. Má za sebou jak velkolepou slavnou minulost s přepychem a nádherou hodnou knížecího sídla, tak období zmaru a zapomnění. V roce 1996 se stává průkopníkem v té době neobvyklé prezentace – prezentace neopravené památky, při které je návštěvník svědkem její postupné proměny.

Hrad z jezera (de Lacu, jinak i Eisenberg) shlížel ze svahu Krušných hor již od 14. století. Postupem času byl přestavěn na renesanční a nakonec barokní zámek, jak jej známe nyní. Tuto barokní podobu mu vtiskli Lobkovicové, pro které se Jezeří stalo jedním z nejvýznamnějších reprezentativních sídel.

Zámek Jezeří je památkou první kategorie. Součástí ochrany je i zámecký park, v jehož spodní části se nachází arboretum. Zámek byl pro veřejnost zpřístupněn v roce 1996.

Rozvojové plány

V současnosti nejsou v území známy žádné rozvojové plány. V minulosti bylo v tomto území plánováno odtěžení části Krušných hor z důvodu těžby zásob uhlí uloženého pod horami.

Zdroje znečištění

Trvalými zdroji znečištění zůstávají elektrárny a chemičky v Podkrušnohorské pánvi.

Potenciální zdroje ohrožení lokality

- lesnické hospodaření, zejména těžba tzv. přestárých porostů a výsadba hospodářských dřevin
- intenzivní chov zvěře – v území je etablován muflon, perspektivně je lokalita ohrožena pronikáním jelena siky, stavy jelení zvěře jsou dosud vysoké
- vliv imisí na lesní porosty – většina lokality v současnosti spadá do pásma imisního ohrožení C, menší část (vrcholové partie svahů) do pásma imisního ohrožení B
- vysoké riziko sesuvů způsobených důlní činností

Zdroje informací

Bárta, Z. (1981): Suchozemští obratlovci státní přírodní rezervace Jezerka. In Sborník Okresního muzea v Mostě, Most.

Frouz, J. (2006): O Jezeří a jeho okolí. Brožura, MUS Most.

Kuncová, J. a kol. (1999): Chráněná území ČR I, Ústecko, okr. Most, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Řezníček, L. (2013): Krušné hory a národní přírodní rezervace Jezerka. LIRE.

<http://www.natura2000.cz> (informace o EVL a PO)

<http://portal.nature.cz> (informace o druzích v lokalitě)

<http://www.nprjezerka.cz> (charakteristika rezervace)

<http://www.poh.cz/vd/jezeri.htm>

<http://www.lesycr.cz>

<http://zamek-jezeri.npu.portadesign.cz>

<http://www.zamek-jezeri.cz>

<http://mapomat.nature.cz>

<http://drusop.nature.cz> (informace o NPR Jezerka, plán péče)

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/souhrn_doporucenych_opatreni/\\$FILE/OMOB-SDO_PO_Novodomske_raseliniste_Kovarska-20090511.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/souhrn_doporucenych_opatreni/$FILE/OMOB-SDO_PO_Novodomske_raseliniste_Kovarska-20090511.pdf)

http://www.enviwiki.cz/wiki/Kauza_z%C3%A1mku_Jeze%C5%99%C3%AD

<http://www.lesycr.cz/do2/popis/Stranky/default.aspx>

4

LIBAVÁ PEKLO

Kvalita lokality

Území je výjimečné svojí velmi zachovalou přirozenou lesní vegetací, která převažuje na většině území. Nacházejí se zde společenstva unikátních přírodních hodnot, v nichž se až na ojedinělé výjimky vůbec nehospodaří. Na mnoha místech se objevují chráněné organismy. Tento stav je způsoben dlouhodobým zařazením lokality do vojenského újezdu Libavá, ze kterého byla vyjmuta až v roce 2016. Díky tomu je zde nejen zachovalý stav vegetace, ale i nízká hustota osídlení a infrastruktury. Zároveň se však území nachází poměrně blízko krajskému městu Olomouc, a proto má území v případě vhodně rozvíjené turistické infrastruktury významný potenciál nejen jako přírodní lokalita vhodná pro ponechání přírodním procesům, ale i jako bod zájmu pro veřejnost.

Rozloha

Rozloha lokality je 1 030 ha.

Území lze potenciálně rozšířit na 3 584 ha.

Nadmořská výška

Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozmezí 325–622 m n. m.

Katastrální území

Zájmová lokalita zasahuje do následujících katastrálních území: k. ú. Libavá (990205), k. ú. Loučka (687014) a k. ú. Podhoří na Moravě (723711).

Popis

Lokalitu přibližně ohraničují obce Loučka, Bohuslávky, Slavkov, Kozlov, Boškov, Středolesí, Uhřínov a Podhoří. Území bylo dříve součástí vojenského újezdu Libavá, což zásadně utvářelo

jeho současný charakter. I díky tomu je zde malá hustota sídel a doposud nerozvinutá turistická infrastruktura. Doubravy se v území vyskytují maloplošně, lesy jsou spíše přírodě blízké díky zachovalé druhové skladbě, avšak probíhá v nich standardní lesnické hospodaření. Porosty na jižním svahu byly v minulosti částečně využívány jako pařeziny. V severní části jsou porosty s převahou smrku.

Nejvyšším bodem území je Obírka (622 m n. m.). Další vrcholy jsou Perná (611 m n. m.) a Kopánky (584 m n. m.). Nejnížší místa území se nacházejí v jižní části údolí Jezernice (325 m n. m.), kde hluboce zařízlé údolí přechází v plochou pahorkatinu Moravské brány.

Geomorfologie

Území se nachází na jižním okraji Nížkého Jeseníku v Oderských vrších. Jeho jihovýchodní okraj tvoří strmý zlomový svah spadající do ploché pahorkatiny Moravské brány. Na utváření charakteru území se výrazně podílejí vodní toky, které svou erozivní činností vytvořily hluboce zaříznutá údolí. Patří mezi ně např. Malinový žleb, Studený žleb nebo Kamenný žleb. Hranice lokality tvoří přibližně předěl mezi těmito údolními a náhorní plošinou Oderských vrchů se zarovnaným reliéfem a s širokými zaoblenými hřbety.

Dle geomorfologického členění spadá lokalita do Krkonošsko-jesenické soustavy, Jesenické oblasti, celku Nízký Jeseník, podcelku Oderských vrchů a okrsků Kozlovská vrchovina a Boškovská vrchovina.

Geologie

Podloží celého území jsou mírně přeměněné sedimenty spodního karbonu (jesenického kulmu). Ve flyšovém souvrství převažují břidlice, místy fylitizované, prokládané vložkami masivních

drob a jemnozrnných slepenců. V říčních údolích se nacházejí kamenité až hlinitokamenité sedimenty.

Půdní poměry

Převládajícími půdními typy jsou kambizem modální a kambizem acidní. V severozápadní části lokality převažují půdy písčitohlinité, v jihovýchodní části pak půdy s výrazným zastoupením prachu.

Hydrologie

Území náleží do povodí Jezernice (4-11-02-051), toku 4. řádu. Povodí toků vyšších řádů jsou povodí toku 3. řádu Bečvy, povodí toku 2. řádu Moravy a povodí toku 1. řádu Dunaje. Mezi přítoky Jezernice patří Černý potok a pět bezejmenných vodních toků.

Jezernice a její přítoky byly a jsou hlavními prvky tvořícími charakter zdejšího území. Jezernice pramení v nadmořské výšce asi 646 m n. m., přibližně 2 km severně od zájmové lokality. Teče k východu až severovýchodu a zpočátku klesá poměrně mírně. Po asi 1,5 km toku se stáčí k jihovýchodu až k jihu. Zde vstupuje na území zájmové lokality. Začíná klesat strměji hlubokým údolím, které se často nazývá Peklo podle stejnojmenné hájovny a osady, jež se nachází níže v údolí. V horní části toku Jezernice se vyskytují smrkové olšiny (as. Piceo-Alnetum) a v roklí níže po proudu suťové lesy s měsíčnicí vytrvalou (*Lunaria rediviva*), (as. *Lunario-Aceretum*).

Tabulka 1. Přehled významných druhů cévnatých rostlin vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Lilium martagon</i>	lilie zlatohlavá	0	-	NT	0
<i>Lunaria rediviva</i>	měsíčnice vytrvalá	0	-	NT	0
<i>Orchis pallens</i>	vstavač bledý	SO	-	EN	0
<i>Taxus baccata</i>	tis červený	SO	-	VU	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Tabulka 2. Přehled významných druhů bezobratlých vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Brouci	<i>Carabus variolosus</i>	střevlík hrbolatý	SO	HD II, IV	VU	0
Brouci	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	lesák rumělkový	SO	HD II, IV	EN	0
Brouci	<i>Lucanus cervus</i>	roháč obecný	0	HD II	EN	0
Motýli	<i>Apatura iris</i>	batolec duhový	0	-	-	0
Motýli	<i>Parnassius mnemosyne</i>	jasoň dymnivkový	KO	HD IV	CR	+

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Klimatické poměry

Podle klimatické klasifikace (Quitt 1971) náleží území do mírně teplé oblasti, podrobněji do klimatických podoblastí MT3, MT7, MT9, MT10.

MT3: Léto je krátké, mírné až mírně chladné, suché až mírně suché. Zima je normálně dlouhá, mírná až mírně chladná, suchá až mírně suchá, normální až s krátkým trváním sněhové pokrývky. Přejídná období jsou normální až dlouhá, mírné jaro, mírný podzim.

MT7: Léto je normálně dlouhé, mírné, mírně suché. Zima je normálně dlouhá, mírně teplá, suchá až mírně suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky. Přejídná období jsou krátká, mírné jaro, mírně teplý podzim.

MT9 a MT10: Léto je dlouhé, teplé, mírně suché. Zima je krátká, mírně teplá, velmi suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky. Přejídná období jsou krátká, mírně teplé jaro, mírně teplý podzim.

Biota

Rostliny

V území převažují lesní druhy rostlin. Luční rostliny se vyskytují v lemech nebo pronikají podél cest. Ze vzácnějších druhů rostlin se v lokalitě vyskytují například vstavač bledý (*Orchis pallens*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*), měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*) nebo tis červený (*Taxus baccata*).

ANALÝZA PODMÍNEK NA ÚZEMÍ ČR Z HLEDISKA BIODIVERZITY A VHODNOSTI PRO PONECHÁNÍ SAMOVOLNÉMU VÝVOJI

Živočiškově

Ze vzácnějších druhů brouků se v lokalitě vyskytuje střevlík hr-bolatý (*Carabus variolosus*), jenž je předmětem ochrany EVL Libavá. Z dalších významných druhů brouků zde žije např. lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*) nebo roháč obecný (*Lucanus cervus*). Z motýlů je významný především jasoň dymniv-kový (*Parnassius mnemosyne*) a batolec duhový (*Apatura iris*). Z vážek zde byly pozorovány mimo jiné i vzácnější druhy hlínatka vidlatá (*Onychogomphus forcipatus*) či hlínatka rohatá (*Ophiogomphus cecilia*).

Z koryšů zde najdeme raka říčního (*Astacus astacus*), ze vzácnějších měkkýšů pak svinutce tenkého (*Anisus vorticulus*) nebo velevruba malířského (*Unio pictorum*).

Ze vzácnějších druhů kruhoústých a ryb se zde vyskytuje mihule potoční (*Lampetra planeri*), střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*) a v Odře a Olešnici i vranka obecná (*Cottus gobio*).

Na území EVL žije celá řada obojživelníků – kuňka žluto-bíhá (*Bombina variegata*), ropucha obecná (*Bufo bufo*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), skokan hnědý (*Rana temporaria*), skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), skokan zelený (*Pelophylax*

exculentus), mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), čolek horský (*Ichthyosaura alpestris*), čolek velký (*Triturus cristatus*) a čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*). Z plazů pak ještěrka obecná (*Lacerta agilis*), ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*), slepýš křehký (*Anquis fragilis*), užovka obojková (*Natrix natrix*) a zmije obecná (*Vipera berus*).

Hnízdí zde například čáp černý (*Ciconia nigra*), lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*), výr velký (*Bubo bubo*), bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), holub doupňák (*Columba oenas*), ledňáček říční (*Alcedo atthis*), ťuhýk obecný (*Lanius collurio*), bramborníček černohlavý (*Saxicola rubicola*) nebo strnad luční (*Miliaria calandra*).

Ze vzácnějších druhů savců se na Libavé vyskytuje celá řada letounů, byl tu pozorován netopýr černý (*Barbastella barbastellus*), netopýr severní (*Eptesicus nilssonii*), netopýr velkouchý (*Myotis bechsteinii*), netopýr vodní (*Myotis daubentonii*), netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*), netopýr velký (*Myotis myotis*), netopýr vousatý (*Myotis mystacinus*), netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*), netopýr ušatý (*Plecotus auritus*), netopýr dlouhouchý (*Plecotus austriacus*) a vrápenec malý

Tabulka 3. Přehled významných druhů obratlovců vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Obojživelníci	<i>Salamandra salamandra</i>	mlok skvrnitý	SO	-	VU	0
Ptáci	<i>Anas crecca</i>	čírka obecná	O	-	CR	0
Ptáci	<i>Columba oenas</i>	holub doupňák	SO	-	VU	0
Ptáci	<i>Hirundo rustica</i>	vlaštovka obecná	O	-	-	0
Ptáci	<i>Lanius collurio</i>	ťuhýk obecný	O	BD I	NT	0
Netopýři	<i>Barbastella barbastellus</i>	netopýr černý	KO	HD II, IV	-	0
Netopýři	<i>Eptesicus nilssonii</i>	netopýr severní	SO	HD IV	-	0
Netopýři	<i>Myotis daubentonii</i>	netopýr vodní	SO	HD IV	-	0
Netopýři	<i>Myotis emarginatus</i>	netopýr brvitý	KO	HD II, IV	VU	0
Netopýři	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký	KO	HD II, IV	VU	0
Netopýři	<i>Plecotus auritus</i>	netopýr ušatý	SO	HD IV	-	0
Netopýři	<i>Plecotus austriacus</i>	netopýr dlouhouchý	SO	HD IV	-	0
Netopýři	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	vrápenec malý	KO	HD II, IV	EN	0
Netopýři	<i>Vespertilio murinus</i>	netopýr pestrý	SO	HD IV	DD	0
Savci	<i>Lutra lutra</i>	vydra říční	SO	HD II, IV	VU	0
Savci	<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	SO	HD II, IV	EN	0
Savci	<i>Martes martes</i>	kuna lesní	-	HD V	-	0
Savci	<i>Mustela putorius</i>	tchoř tmavý	-	HD V	DD	0
Savci	<i>Sciurus vulgaris</i>	veverka obecná	O	-	NE	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

(*Rhinolophus hipposideros*). Ze vzácnějších šelem se zde vyskytuje vydra říční (*Lutra lutra*) a byl tu zaznamenán i výskyt rysa ostrovida (*Lynx lynx*). Z dalších vzácnějších druhů hloдавců zde žije plíšik lískový (*Muscardinus avellanarius*).

Vegetace

Zájmová lokalita spadá do bukového až jedlobukového vegetačního stupně.

Potenciální přirozenou vegetací (Neuhäuslová 1998) v území jsou bučiny s kyčelnicí devítilistou, kostřavové bučiny a na úpatí jižních svahů pak ostricové dubohabřiny.

V současné době pokrývají oblast prudkých západních a jihozápadních svahů v území mezofilní opadavé lesy, z nichž v jihozápadní části dominují dubohabřiny. Jedná se o přechodové typy mezi hercynskými a karpatskými dubohabřinami, ve východní části jižního svahu převládají karpatské habrové doubravy, i když zastoupení karpatských druhů je do různé míry ochuzeno. Naopak na západním svahu už bychom mohli mluvit o hercynských dubohabřinách, přestože i zde jsou patrné karpatské vlivy. Velmi ojediněle, především na skalních výchozech, se vyskytují acidofilní doubravy (sv. *Genisto germanicae-Quercion*).

Dubohabřiny přecházejí severně v kyčelnicové bučiny (*Dentario enneaphylli-Fagetum*) a strdivkové bučiny (*Melico-Fagetum*), ojediněle na skeletnatých svazích a plošinách i v kostřavové bučiny (*Festuco altissimae-Fagetum*). V horních částech svahů na minerálně chudších podkladech se maloplošně objevují též acidofilní bučiny (as. *Luzulo-Fagetum*). Na skeletnatých bohatších půdách se relativně hojně vyskytují suťové lesy, zejména asociace *Mercuriali-Fraxinetum*, vzácně též *Arunco-Aceretum*. V zaříznutých údolích potoků se zachovaly liniové fragmenty olšin (především as. *Stellario-Alnetum glutinosae*).

Seznam a rozloha přírodních a polopřírodních biotopů

Dle vrstvy mapování biotopů (AOPK ČR) zaujímají téměř 85% plochy zájmové lokality biotopy přírodní, bez potřeby managementu nebo výhledově bez potřeby managementu. Jedná se o biotopy vesměs lesnaté, minoritní zastoupení zde mají biotopy V1 (makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod), R1.4 (lesní prameniště bez tvorby pěnovců), S1.2 (štěrbínová vegetace silikátových skal a drovin) a S2 (pohyblivé suť). Zbylých 15% plochy lokality tvoří biotopy silně ovlivněné člověkem. Jedná

Tabulka 4. Seznam přírodních a polopřírodních biotopů v zájmové lokalitě s vyznačením pro bezzásahovost cílových biotopů dle vrstvy mapování biotopů (Vrstva mapování biotopů, AOPK ČR 2016).

Označení	Název	Plocha (m ²)	Zastoupení (%)	Management (potenciální bezzásahovost)
V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod	13 191	0,13	bez managementu
R1.4	Lesní prameniště bez tvorby pěnovců	237	0,00	bez managementu
S1.2	Štěrbínová vegetace silikátových skal a drovin	25 069	0,24	bez managementu
S2	Pohyblivé suť	537	0,01	bez managementu
L2.2	Údolní jasanovoolšové luhy	128 831	1,25	bez managementu
L3.2	Polonské dubohabřiny	65	0,00	výhledově bez managementu
L3.3	Karpatské dubohabřiny	1 076 489	10,46	výhledově bez managementu
L4	Suťové lesy	2 063 699	20,04	bez managementu
L5.1	Květnaté bučiny	5 384 481	52,30	výhledově bez managementu
L5.4	Acidofilní bučiny	56 082	0,54	výhledově bez managementu
L7.1	Suché acidofilní doubravy	96	0,00	bez managementu
Přírodní a polopřírodní biotopy celkem		8 748 777	84,97	

Tabulka 5. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

Kategorie	Název	Kód	Rozloha (ha)
EVL	Libavá	CZ0714133	10 773,88
PO	Libavá	CZ0711019	32 723,82
NRBC	Jezernice	66	1 971,39

se převážně o lesní kultury s nepůvodními dřevinami. V menší míře jsou zastoupeny paseky s podrostem původního lesa, nálety pionýrských dřevin, ruderalní bylinné vegetace a v jednom případě intenzivně obhospodařovaná louka. V území se nevyskytují biotopy sekundárních trávníků vyžadující lidskou péči.

Využití území

Zákonná ochrana

Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality shrnuje Tabulka 5.

Natura 2000

EVL Libavá (CZ0714133)

Většina území zájmové lokality náleží do evropsky významné lokality EVL Libavá.

V zájmové lokalitě se nacházejí následující naturové biotopy, které jsou předmětem ochrany v EVL:

- 3150 Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu *Magnopotamion* nebo *Hydrocharition*
- 8150 Středoevropské silikátové sutě
- 8220 Chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů
- 9110 Bučiny asociace *Luzulo-Fagetum*
- 9130 Bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*
- 9170 Dubohabřiny asociace *Galio-Carpinetum*
- 9180 Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích

Z živočichů jsou v zájmové lokalitě předmětem ochrany střevlík hrboletý (*Carabus variolosus*) a vranka obecná (*Cottus gobio*).

PO Libavá (CZ0711019)

Rovněž v případě ptačí oblasti leží většina zájmové lokality v PO Libavá.

Předmětem ochrany v PO Libavá je chřástal polní (*Crex crex*). V oblasti se dochovala jedna z posledních moravských populací tetřívka obecného (*Tetrao tetrix*), na známých tokaništích lze ještě dnes zastihnout i několik tokajících samců. Z větších ptačích druhů je typickým obyvatelem zdejší krajiny čáp černý (*Ciconia nigra*), u kterého se předpokládá hnízdění většího počtu párů. Z hnízdících dravců je zde častější výskyt včelojeda lesního (*Pernis apivorus*), v hnízdění době zde byly pozorovány i vzácné druhy, jako je orel křiklavý (*Aquila pomarina*), a od roku 1994 se předpokládá hnízdění orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) – druhu, jehož hnízdění se poté podařilo poprvé prokázat na území bývalé severní Moravy až v roce 2002. V roce 2013 zde byl potvrzen první případ úspěšného hnízdění orla skalního (*Aquila chrysaetos*) na území ČR po více než sto letech. Mimo běžné druhy sov zde trvale žije také výr velký (*Bubo bubo*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*) a sýc

rousňý (*Aegolius funereus*), u nichž lze předpokládat zajímavé početní stavy. Hnízdí zde ledňáček říční (*Alcedo atthis*), žluna šedá (*Picus canus*) i datel černý (*Dryocopus martius*). Zřejmě ve vyšších počtech jsou zastoupeni pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*) a tuhyk obecný (*Lanius collurio*). U lejska malého (*Ficedula parva*) lze předpokládat hnízdění většího počtu párů. Mezi dalšími významnými druhy je bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), která obývá mokřady na dopadových plochách a má zde vyšší hustotu než jinde v moravskoslezských zemích, což se dá předběžně předpokládat i u ostříže lesního (*Falco subbuteo*), lindušky luční (*Anthus pratensis*), bramborníčka hnědého (*Saxicola rubetra*), hýla rudého (*Carpodacus erythrinus*) a strnada lučního (*Miliaria calandra*).

Územní systém ekologické stability (ÚSES)

NRBC 66 Jezernice

Zájmová lokalita a nadregionální biocentrum Jezernice se ve značné míře překrývají.

Přírodní parky

Do lokality nezasahuje žádný přírodní park.

Významné krajinné prvky (VKP)

Registrované významné krajinné prvky se v území nenacházejí. Veškerou lesní půdu lze považovat za významný krajinný prvek „les“.

Ostatní

Celé území lokality je považováno za migračně významné území pro velké savce.

Lokalitou prochází dálkový migrační koridor velkých savců (při východní hranici lokality).

Vlastnické poměry včetně postoje stakeholderů

Prakticky celé území je majetkem České republiky. Právo hospodařit s majetkem státu zde mají Vojenské lesy a statky ČR, s. p.

Zájmová lokalita byla ještě donedávna (do konce roku 2015) součástí vojenského výcvikového prostoru (VVP) Libavá. Ochrana přírody ve VVP má specifický charakter, jen velmi ojediněle jsou zde totiž vyhlášována chráněná území, která by dokazovala existenci cenných společenstev a druhů a která by zajišťovala jejich ochranu. To je dáno zejména specifickým využíváním území.

Drtivá většina území je tvořena přírodě blízkými a přirozenými společenstvy s vysokou ekologickou stabilitou a relativně vysokou diverzitou druhovou a vysokou diverzitou geobiocenóz.

Lesnictví

Na většině území zájmové lokality hospodaří Vojenské lesy a statky ČR.

Část porostů je již strukturně pozměněná nebo přímo přeměněná na stejnověké smrkové monokultury, stále však podstatná část porostů, zejména na svazích, představuje unikátní a někde i rozsáhlá lesní společenstva bučin (9130 a 9110), dubohabřin (9170) a suťových lesů (9180), místy až pralesovitěho charakteru (jižní a jihozápadní svahy). V posledních desetiletích však i zde dochází postupně v rámci obnovy k zásahům do celistvých nejednodušších porostů a k zjednodušování bohaté druhové, věkové a prostorové struktury.

Péče o lesní stanoviště:

- 9110 Bučiny asociace *Luzulo-Fagetum*
- 9130 Bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*
- 9170 Dubohabřiny asociace *Galio-Carpinetum*
- 9180 Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklicích
- 91E0 Smíšené jasanovoříškové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Podrobnější informace o vhodných a potřebných způsobech hospodaření jsou uvedeny v rámcových směrnících péče o les.

Myslivost

Většina území leží v honitbě CZ7107404711 Libavá. Okrajově zasahuje lokalita na JV do honitby CZ7104110004 Mezihorí, na jihu pak do honitby CZ7104110003 Loučka – Bohuslávky.

Honitba Libavá je vlastní honitbou Vojenských lesů a statků ČR, s. p. V této honitbě je normována zvěř jelení, daňčí, mufloní, srnčí a černá. Jelení zvěř v této oblasti Oderských vrchů je zvěř původní.

Zemědělství

Na území zájmové lokality neprobíhá žádná zemědělská činnost.

Fragmentace krajiny

Zájmová lokalita není fragmentována žádnými, pro organismy nepřekonatelnými překážkami. Na jejím území se nacházejí pouze účelové lesní cesty, které nejsou pro běžný provoz přístupné. Téměř kompaktní zalesněnost lokality umožňuje bezproblémový pohyb všem organismům.

Přístupnost a dostupnost pro veřejnost

Zájmová lokalita byla až do konce roku 2015 součástí vojenského prostoru Libavá. Od vzniku v roce 1946 až do roku 1991 byl vojenský prostor pro veřejnost zcela uzavřen. V roce 2002 bylo zpřístupněno 75 km² ploch a 27 km turistických stezek a cyklostezek. Některé oblasti byly postupně zpřístupněny veřejnosti o sobotách, nedělích a svátcích. Od 1. 1. 2016 byla část území včetně této zájmové lokality z vojenského území vyjmuta a v současné době spadá do samosprávy obcí. Z toho vyplývá, že lokalita je nově pro veřejnost zcela přístupná bez omezení.

Lokalitou procházejí 3 turistické trasy a jedna cyklostezka. Nevýraznou turistickou atrakcí je zde zřícenina hradu Drahotuš. Lokalita je dostupná po značených turistických trasách z obcí Slavkov, Uhřínov a Podhoří. Vzhledem k tomu, že území je již několik let o víkendech přístupné veřejnosti, neočekáváme nyní po vyjmutí území z vojenského újezdu radikální navýšení počtu turistů.

Další zájmy, rozvojové plány a potenciální ohrožení lokality

Přibližně 700 m JV směrem od jižní hranice lokality prochází Moravskou bránou dálnice D1, úsek D4704. Imise z provozu mohou mít negativní vliv na organismy zájmové lokality.

Zdroje informací

AOPK ČR: Souhrn doporučených opatření pro evropsky významnou lokalitu Libavá CZ0714133.

Džubera, P. (1994): Ptáci (Aves) Vojenského výcvikového prostoru Libavá. Dipl. práce, PŘF UP Olomouc, 122 pp.

Džubera, P. (2000): Rozšíření, odhad početnosti a charakteristika biotopu tetřívka obecného (*Tetrao terix*) ve Vojenském výcvikovém prostoru Libavá. Pp. 121–129. In Málková, P. (ed.) (2000): Sbor. Tetřevovití – Tetraonidae na přelomu tisíciletí. České Budějovice, LF ČZU Praha.

Kincl, L., Hradílek, Z. a Duchoslav, M. (1995): Výzkum flóry a vegetace ve VVP Libavá. Závěrečná zpráva o řešení grantového projektu MŽP ČR za rok 1995. Ms. [Dep. in Knihovna MŽP ČR, Praha].

Kincl, L. a Hradílek, Z. (1996): Výzkum flóry a vegetace ve VVP Libavá. Závěrečná zpráva o řešení grantového projektu MŽP ČR za rok 1996. MS. [Dep. in AOPK ČR středisko Olomouc].

Kopecný, K., Husová, M., Husáková, J., Hrouda, L., Kirschnerová, L., Konvička V. a kol. (1990): Fytcenologické podklady pro biologickou asanaci VVP Libavá. Závěrečná výzkumná zpráva za léta 1986–1990. Ms. [Dep. in Knihovna MŽP ČR, Praha].

Petro, R. a Polášek, Z. (2006): Metody monitoringu ptačích oblastí – Libavá. Dep. AOPK ČR, Praha, 5 pp.

Polášek, Z. a Šafář, J. (2002): 19. Libavá. Pp. 19/1–19/4. In Hora J., Marhoul P., Urban T. (eds.): Natura 2000 v České republice. Návrh ptačích oblastí. Česká společnost ornitologická, Praha.

Sádko, J., Husáková, J., Větvíčka, V. a Husová, M. (1994): Posouzení problematiky ekologických škod způsobených sovětskou armádou ve VVP Libavá, zvláště pak na chráněných částech přírody, z hlediska botaniky. Ms. [Dep. in Knihovna MŽP ČR, Praha].

Wagner, J. (2001): Zimoviště netopýrů v Nízkém a Hrubém Jeseníku, Oderských vrších a Moravskoslezských Beskydách. Vespertilio, 5: 287–302.

<http://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2005/Duben---2005/Myslivost-v-honitbe-Libava>

http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000104302

http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1804&akce=karta&id=1000102434

5

LITOVELSKÉ POMORAVÍ LITOVELSKÉ LUHY

Kvalita lokality

Území je mozaikou mimořádně cenných a jedinečných prvků, kde figuruje divočící a téměř neregulovaný úsek řeky Moravy s přirozenou dynamikou koryta, tvorbou a odstavováním meandrů, sedimentací (tvorba štěrkových a písčitých náplavů) atd. Tento úsek je dlouhý cca 4 km (N 49.7011561N, E 17.0999353 až N 49.6845344N, E 17.1468525). Přilehlé lesní porosty jsou mozaikou složenou z menších fragmentů lesů tvrdého a měkkého luhu s přírodě blízkou strukturou až po nevhodné monokultury, včetně několika menších porostů monokulturálních smrčín.

Mimořádným fenoménem území jsou periodické i trvalé tůně v lesích i mimo les, včetně umělých tůní podél železniční trati protínající hodnocené území. Přirozenou cestou tyto tůně vznikají jednak odškrcováním říčních meandrů od toku a jejich izolací, a řada tůní vznikla rovněž erozní činností turbulentního proudění při vysokých vodních stavech za různými překážkami (například vývraty stromů, na zemi ležící velké kmeny). Tento proces vzniku tůní bylo možné naposledy pozorovat při extrémní povodni v roce 1997. Při povodních se rovněž obnovuje řada tůní, které se jinak postupně zanášejí organickými sedimenty (opad listů a další biomasa). Přirozený režim povodní je proto pro tyto biotopy životně důležitý.

Periodické tůně v zájmovém území jsou jedním z nejvýznamnějších lokalit výskytu korýšů žábřonky sněžní a listonoha jarního v České republice. Každoroční zvodnění tůní není nezbytnou podmínkou. Pozorování ukázala, že populace obou druhů korýšů se při vhodných podmínkách (nejde jen o jarní povodně, ale o hydrologickou situaci již od podzimu) objevují i v tůních, které byly několik let bez vody nebo v nich výskyt těchto živočichů nebyl pozorován.

Rozloha

Rozloha lokality je 1 186 ha.

Nadmořská výška

Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozmezí 220–230 m n. m.

Katastrální území

Zájmové území zasahuje do následujících katastrálních území: k. ú. Litovel (685909), k. ú. Přovice (722855), k. ú. Unčovice (774341) a k. ú. Střeň (701416).

Popis

Území je pestrou mozaikou různých typů lesa, v níž převažují rozdílně zachovalé a reprezentativní tvrdé luhy, sekundárně vzniklé během středověku na téměř dvoumetrových náplavech jemnozrnných částic, vznikajících v důsledku odlesnění povodí a eroze od raného středověku. Na řadě míst tyto náplavy vytvořily agradační valy (intenzivní sedimentace po vyběžení toku spíše v blízkém okolí než ve větší vzdálenosti). Paradoxně je proto často hladina podzemních vod v blízkosti toku hlouběji pod povrchem než ve vzdálenostech v řádech několika set metrů až kilometrů od hlavního toku. Původně byly přirozené písčité a štěrkové sedimenty pokryty především měkkými luhy, které se dnes zachovaly pouze jako drobné dílčí plochy ve vnitřních částech meandrů hlavního toku Moravy a omezeně severně od obce Střeň, kde má na sedimentaci i na hydrologické poměry silný vliv násep železniční trati Olomouc–Pardubice. Tento vliv zde působí již od poloviny 19. století, kdy byl násep poprvé navršen. Kolem náspu jsou desítky podélných tůní vzniklých při budování náspu, které často hostí jedinečné biotopy pro bezobratlé (včetně listonoha jarního a žábřonky sněžní) i obojživelníky.

V lesním komplexu je řada porostů nepůvodních druhů dřevin včetně smrčín (pozůstatek hospodaření v bývalé bažantnici).

Geomorfologie

Reliéf území je rovinatý, nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 220–230 m. V geomorfologickém systému ČR (Demek a kol. 1987) je území zařazeno do provincie Západních Karpat, soustavy Vněkarpatských sníženin, podsoustavy Západních Vněkarpatských sníženin, celku Hornomoravského úvalu, podcelku Středomoravské nivy. Středomoravská niva je akumulární rovina podél Moravy a dolního toku Bečvy se střední nadmořskou výškou 206,1 m.

Zásadní význam pro utváření reliéfu území má činnost řeky Moravy. Řeka Morava vytváří v CHKO Litovelské Pomoraví říční vzor (geomorfologický typ) označovaný jako anastomóza (též anabranching), vyznačující se mnohonásobným větvením do samostatných, vzájemně propojených koryt, která jsou od sebe dobře oddělena soudržnými hlinitopísčitými nivními sedimenty. Jednotlivá koryta, charakteristická velkou stabilitou a minimálním bočním přemísťováním, vytvářejí síť trvale nebo periodicky průtočných ramen, označovanou též jako „vnitrozemská delta“. Větvicí se říční toky byly v minulosti zahrnovány do kategorie toků divočících a jako samostatný říční vzor byly rozpoznány teprve nedávno. Anastomóza se podobně jako divočení vyznačuje bifurkacemi (větvením) koryta a avulzí (odtržením) toku. Jako divočící jsou však označovány řeky transportující štěrkovité a písčité sedimenty v nestálých, rychle se bočně přemísťujících korytech, zatímco v případě anastomózy se koryta vyvíjejí v hlinitopísčitých nivních sedimentech a vyznačují se velkou stabilitou.

Příčinou vzniku větvení jsou pravděpodobně některé hydraulické výhody, které mají tyto řeky oproti tokům s jedním korytem, takže mohou mnohem efektivněji transportovat vodu, a zejména sedimenty. Pro vznik anastomózního říčního vzoru je podstatná situace, kdy má vodní tok malou nebo žádnou možnost změnit (zvýšit) svůj spád a je zatížen transportem sedimentů. To je, či spíše byl, případ řeky Moravy překonávající skokové snížení spádu při vstupu z vrchovin České vysočiny do rovinného reliéfu Vněkarpatských sníženin.

Větvicí se říční vzor je na území CHKO Litovelské Pomoraví zachován v půdorysné podobě jako vzájemně propojená síť koryt s trvale nebo periodicky protékajícími říčními rameny. Funkčně je však řada ramen ve fázi postupného zániku, což se týká především periodicky průtočných ramen (tzv. smuh). Trvale průtočná ramena jsou závislá na dotaci vody z nadjezí vybudovaných stupňů. Naopak probíhá poměrně intenzivní a dynamický rozvoj jednoho zahloubeného a rozšířeného meandrujícího koryta s tvorbou nových nivních stupňů – tj. největšího ramene Moravy, označovaného jako hlavní tok.

Analýza fluviálních sedimentů v hlavním rameni Moravy prokázala, že tento tok je štěrkonosný a jemnější frakce sedimentů jsou usazovány jen v rámci tzv. sedimentačních pastí

(kmeny stromů v korytě), a to ještě v minimálním rozsahu (Kirchner et al. 1999). V rámci koryta je zcela dominantní sedimentace a transport v zrnitostní kategorii štěrků. Energie toku je tak velká, že zde nesedimentují jílovité částice a rovněž zcela postačuje na odnos hrubších zrnitostních frakcí až po drobný štěrk. Hlavní tok Moravy má tedy v současnosti dostatek volné energie na transport sedimentů a k větvení již nedochází. Tento stav nastal v důsledku antropogenních zásahů do koryt vodních toků (těžby štěrku, vodohospodářských úprav, přerodělování průtoků) i do samotného povodí.

Základní teoretické východisko o funkční podobě anastomózního říčního systému bylo v oblasti Litovelského Pomoraví potvrzeno geomorfologickým mapováním terénu a studiem historických map (Kirchner et al. 1998, 1999; Máchka et al. 2000; Krejčí 2000). Z rozboru historických podkladů (zejména podrobných map z druhé poloviny 18. století a z průběhu 19. století) vyplývá, že charakteristický tvar říční sítě (rozvětvení a trasy jednotlivých ramen) v CHKO již tehdy odpovídal dnešnímu stavu. Základní říční síť přetrvala do současnosti bez výrazných půdorysných změn. Podstatné změny však nastaly ve funkčnosti celého systému. Většina říčních koryt byla v historických mapách zakreslena jako trvale průtočných, včetně mnoha dnešních velkých smuh. Mezi několika nejvýraznějšími koryty v oblasti (např. Zámecká Morava, Střední Morava, Malá Voda, Třídvorka, Mlýnský potok, Radniční Morava, Stružka, Bahenka, včetně původního ramene dnešního hlavního toku) původně nebyly žádné výrazné (diametrální) rozdíly ve velikosti (kapacitě, šířce a hloubce) koryta. Ještě ke konci 18. století nemohlo být v rámci říčního systému Litovelského Pomoraví označováno jedno říční rameno za hlavní a výrazně dominantní tok, který by vytvářel základní osu celé oblasti. Historickými prameny byla dokladována dynamická funkčnost větvicího se říčního systému – trvalá průtočnost většiny ramen zajišťující transport sedimentů. Postupný vývoj hlavního toku a s ním i funkční změnu říčního vzoru lze sledovat až v průběhu 19. století. Tento vývoj byl nastartován v důsledku antropogenních zásahů a byl završen na počátku 20. století.

Přes skutečnost, že v současnosti nedochází k jejímu dalšímu výraznému větvení, představuje říční síť na území CHKO Litovelské Pomoraví a národní přírodní rezervace Ramena řeky Moravy v podmínkách ČR a střední Evropy nejlépe dochovanou ukázkou anastomózního říčního vzoru. Tato vodní síť nazývaná též vnitrozemská delta vytváří společně s cennými společenstvy rostlin a živočichů ve střední Evropě ojedinělý přírodní celek.

Geologie

Údolní terasa řeky Moravy je tvořena štěrkopísky würmského až holocenního stáří o mocnosti 4–6 m. Štěrkopísky jsou

překryty povodňovými hlínami o mocnosti až několika metrů. V podloží údolní terasy leží štěrkopískové sedimenty z období mindel-risského interglaciálu. Tyto vrstvy nasedají na starší mindelské fluvioakustrinní sedimenty, které jsou tvořeny většinou písčitymi štěrky s polohami písčitých jílu a jílu. V podloží kvartérních sedimentů leží sedimenty neogenní (pliocenní a miocenní), dosahující místy mocnosti 200–250 m (Panoš in Šarapatka a kol. 1991).

Půdní poměry

Převládajícím půdním typem jsou fluvizemě (nivní půdy). Jde o vývojově mladé půdy vzniklé ukládáním zemin při záplavách s dvouhorizontovou stratigrafií (humusový horizont – A, matečný substrát – C). Unikátním jevem v rámci ČR je časově nepřerušovaná dynamika tvorby fluvizemí, jež je formována vlivem záplav.

Hydrologie

a) Vody povrchové

Území náleží do povodí řeky Moravy (úmoří Černého moře). Morava je tokem 2. řádu, tokem vodohospodářsky významným (podle vyhlášky MZe ČR č. 470/2001 Sb.) – číslo hydrologického pořadí 4-10-01-001. Řeka Morava vytváří na území CHKO Litovelské Pomoraví jedinečný říční systém vyznačující se větvením řeky v četná, trvale (Radniční Morava, Malá Voda, Svodnice, Hraniční Morava, Střední Morava) i periodicky průtočná ramena. Tato větvičí se síť vodních toků bývá nazývána jako anastomóza (anabanching) nebo vnitrozemská říční delta (viz geomorfologické poměry výše).

Hydrologické údaje vztažené k měřicím profilům v Moravičanech (Morava) a v Lošticích (Třebůvka) nelze vzhledem k větvení řeky Moravy přímo vztahovat k úseku hlavního toku (hlavního ramene) v území.

b) Vody podzemní

Území spadá do hydrogeologického rajonu 162 – Pleistocenní sedimenty Hornomoravského úvalu. Horní zvodně (spodním izolátorem) jsou relativně nepropustné, slabě písčité pliocenní jíly. Na ně nasedají mindelské, dobře vytříděné štěrkopísky (až do hloubky 60 m). Představují nejdůležitější kolektor zvodně, neboť nadložní kvartérní štěrkopísky jsou zahliněné a slaběji propustné. Stropní izolátor tvoří fluvialní hlíny. Spodní zvodně jsou vázány na kolektory uložené ve větších hloubkách. Hladinu podzemní vody mají převážně napjatou, infiltrace je omezena na výchozy kolektorů nebo na tektonické zóny.

Klimatické poměry

Území spadá do teplé oblasti T2, vyznačující se dlouhým teplým a suchým létem, velmi krátkým přechodným obdobím s teplým až mírně teplým jarem i podzimem a krátkou, mírně teplou, suchou až velmi suchou zimou s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt 1970, 1971). Základní klimatické charakteristiky: průměrná roční teplota vzduchu (Olomouc 1961–1990): 8,4 °C, průměrný roční úhrn srážek (Litovel 1961–1990): 586 mm.

Biota

Rostliny

Tabulka 1. Přehled významných druhů rostlin vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Atriplex rosea</i>	lebeda růžová	–	–	CR	+
<i>Epipactis albensis</i>	kruštík polabský	SO	–	EN	0
<i>Epipactis atrorubens</i>	kruštík tmavočervený	O	–	VU	0
<i>Galanthus nivalis</i>	sněžinka podsněžník	O	HD V	VU	0
<i>Hottonia palustris</i>	žebratka bahenní	O	–	VU	0
<i>Leucojum vernum</i>	bledule jarní	O	–	VU	0
<i>Populus nigra</i>	topol černý	–	–	CR	0
<i>Pseudognaphalium luteoalbum</i>	protěž žlutobílá	–	–	CR	0
<i>Pulegium vulgare</i>	polej obecná	KO	–	CR	0
<i>Pulicaria vulgaris</i>	blešník obecný	–	–	CR	0
<i>Ranunculus sardous</i>	pryskyřník sardinský	–	–	CR	0

Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
<i>Senecio paludosus</i>	starček bažinný	KO	–	CR	0
<i>Stellaria palustris</i>	ptačinec bahenní	–	–	EN	0
<i>Trapa natans</i>	kotvice plovoucí	KO	–	CR	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Živočichové

Dosud provedené průzkumy potvrzují předpoklad, že fauna suchozemských bezobratlých je zde druhově pestrá, tvořená převážně druhy typickými pro zastoupené typy přírodních a přírodě blízkých biotopů. Zároveň byl zjištěn výskyt řady ohrožených druhů. Dosud byly v ZCHÚ a v jeho okolí zkoumány tyto taxonomické skupiny suchozemských bezobratlých: žížaly (Opisthopora, Lumbricidae), stejnonožci (Oniscidea), vodní měkkýši (Mollusca), mnohonožky (Diplopoda), stonožky (Chilopoda), švábi (Blattodea), kobylky (Ensifera), sarančata (Caelifera), škvoři (Dermaptera), brouci (Coleoptera), motýli (Lepidoptera) a mravenci (Hymenoptera, Formicidae).

Zvláště chráněné druhy: motýli (Lepidoptera): batolec duhový (*Apatura iris*), batolec červený (*Apatura ilia*), bělopásek topolový (*Limenitis populi*); mravenci (Hymenoptera, Formicidae): Formicacineria, *Formica fusca*.

Druhové složení společenstev vodních bezobratlých je závislé na typu vodního prostředí (trvale a periodicky protékaná nebo odstavená říční ramena, trvale nebo periodicky zvodnělé poříční tůně).

Zastoupené význačné skupiny mnohobuněčných bezobratlých živočichů: nezmaři (Hydroidea), ploštěnky (Turbellaria),

hlístice (Nematoda), máloštětinatci (Oligochaeta), pijavice (Hirudinea), plži (Gastropoda), mlži (Bivalvia), žábbronožky (Anostraca), listonožky (Notostraca), perloočky (Cladocera), buchanky (Copepoda), vznášivky (Calanoida), plazivky (Harpacticoida), viřníci (Rotatoria), lasturnatky (Ostacoda), stejnonožci (Isopoda), různonožci (Amphipoda), desetinožci (Decapoda), jepice (Ephemeroptera), vážky (Odonata), plošnice (Heteroptera), střechatky (Megaloptera), brouci (Coleoptera), chrostíci (Trichoptera), dvoukřídlí (Diptera).

Zvláště chráněné druhy: desetinožci (Decapoda): rak říční (*Astacus astacus*); mlži (Bivalvia): velevrub malířský (*Unio pictorum*); korýši (Crustacea): žábbronožka sněžní (*Eubranchipus grubii*), listonoh jarní (*Lepidurus apus*) – mezinárodně významná lokalita.

Dosud byl zjištěn výskyt 30 druhů ryb z řádů Clupeiformes, Cypriniformes, Anguilliformes, Gadiformes a Perciformes. Převládají druhy typické pro parrmové pásmo, např. hrouzek obecný (*Gobio gobio*), jelec proudník (*Leuciscus leuciscus*), jelec tloušť (*Leuciscus cephalus*), mřenka mramorovaná (*Barbatulus barbatulus*), ostroretka stěhovavá (*Chondrostoma nasus*), parma obecná (*Barbus barbus*) aj.

Tabulka 2. Přehled významných druhů bezobratlých vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Brouci	<i>Brachinus eximius</i>	prskavec menší	0	–	–	0
Brouci	<i>Bembidion foraminosum</i>		–	–	CR	0
Brouci	<i>Bembidion litorale</i>		–	–	EN	0
Měkkýši	<i>Helix pomatia</i>	hlemýžď zahradní	–	HD V	–	0
Motýli	<i>Colias myrmidone</i>	žluťásek barvoměnný	SO	HD II, IV	CR	0
Motýli	<i>Hyponephele lycaon</i>	okáč šedohnědý	–	–	EN	0
Motýli	<i>Lycaena dispar</i>	ohniváček černočárny	SO	HD II, IV	–	0
Motýli	<i>Melitaea didyma</i>	hnědásek květeloý	–	–	EN	0
Motýli	<i>Phengaris arion</i>	modrásek černoskrvný	KO	HD IV	CR	0
Motýli	<i>Phengaris nausithous</i>	modrásek bahenní	SO	HD II, IV	NT	0
Motýli	<i>Satyrrium ilicis</i>	ostruháček česvinový	–	–	EN	0
Vážky	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	klnatka rohatá	SO	HD II, IV	EN	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

V některých dílčích úsecích (jezová vzduť) parmové pásmo přechází v pásmo cejnové. Stav toků na území NPR vytváří příznivé předpoklady pro přirozenou reprodukci ryb. Mezi zvláště chráněné druhy patří mník jednovousý (*Lota lota*), ouklejka pruhovaná (*Alburnoides bipunctatus*), střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*). Geograficky nepůvodní druhy jsou karas stříbřitý (*Carassius aureus gibelio*), střevlička východní (*Pseudorasbora parva*).

Vyskytuje se zde 8 druhů obojživelníků z řádů mloků (Urodela) a žab (Anura): čolek obecný (*Triturus vulgaris*), ropucha obecná (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), skokan ostronosý (*Rana arvalis*), skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*) a skokan hnědý (*Rana temporaria*). Všechny zmíněné druhy jsou zvláště chráněné.

Rovněž všechny tři druhy plazů z řádů šupinatých (Squamata) a hadů (Ophidia), které se v území vyskytují, řadíme mezi zvláště chráněné. Jedná se o slepýše křehkého (*Anguis fragilis*), ještěrku živorodou (*Zootoca vivipara*) a užovku obojkovou (*Natrix natrix*).

V území prokazatelně nebo pravděpodobně hnízdí 40–50 druhů ptáků z řádů potápek (Podicipediformes), brodivých (Ciconiformes), vrubozobých (Anseriformes), dravců (Accipitriformes), hrabavých (Galliformes), bahňáků (Charadriiformes), měkkozobých (Columbiformes), kukaček (Cuculiformes), sov (Strigiformes), srostloprstých (Coraciiformes), šplhavců (Piciformes) a pěvců (Passeriformes). Zvláště chráněné hnízdící druhy jsou: čáp černý (*Ciconia ciconia*), jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), lejsek šedý (*Muscicapa striata*), ledňáček říční (*Alcedo atthis*), moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*), pisík obecný (*Actitis hypoleucos*), slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*), strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*), včelojed lesní (*Pernis apivorus*) a žluva hajní (*Oriolus oriolus*).

Dosud zjištěný výskyt zvláště chráněných druhů z řádů hmyzožravců (Insectivora), letounů (Chiroptera), hlodavců (Rodentia), zajícovců (Lagomorpha), šelem (Carnivora) a sudokopytníků (Artiodactyla): bobr evropský (*Castor fiber*), netopýr Brandtův (*Myotis brandti*), netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*), netopýr stromový (*Nyctalus leisleri*), netopýr velký (*Myotis myotis*), veverka obecná (*Sciurus vulgaris*), vydra říční (*Lutra lutra*).

Tabulka 3. Přehled významných druhů obratlovců vyskytujících se v zájmové lokalitě (Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR 2016).

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Obojživelníci	<i>Bufo bufo</i>	ropucha obecná	O	-	NT	0
Obojživelníci	<i>Bufo viridis</i>	ropucha zelená	SO	HD IV	NT	0
Obojživelníci	<i>Hyla arborea</i>	rosnička zelená	SO	HD IV	NT	0
Obojživelníci	<i>Rana arvalis</i>	skokan ostronosý	KO	HD IV	EN	0
Obojživelníci	<i>Rana dalmatina</i>	skokan štíhlý	SO	HD IV	NT	0
Obojživelníci	<i>Rana temporaria</i>	skokan hnědý	-	HD V	NT	0
Ptáci	<i>Accipiter gentilis</i>	jestřáb lesní	O	-	VU	0
Ptáci	<i>Accipiter nisus</i>	krahujec obecný	SO	-	VU	0
Ptáci	<i>Actitis hypoleucos</i>	pisík obecný	SO	-	EN	+
Ptáci	<i>Alcedo atthis</i>	ledňáček říční	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Anas querquedula</i>	čírka modrá	SO	-	CR	0
Ptáci	<i>Apus apus</i>	rorýs obecný	O	-	-	0
Ptáci	<i>Ciconia ciconia</i>	čáp bílý	O	BD I	NT	0
Ptáci	<i>Ciconia nigra</i>	čáp černý	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Circus aeruginosus</i>	moták pochop	O	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Columba oenas</i>	holub doupňák	SO	-	VU	0
Ptáci	<i>Corvus corax</i>	krkavec velký	O	-	VU	0
Ptáci	<i>Dendrocopos medius</i>	strakapoud prostřední	O	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Dryocopus martius</i>	datel černý	-	BD I	-	0

Kategorie	Druh	Český název	Zákon 114/92 Sb.	Směrnice EEC	Červený seznam	Management*
Ptáci	<i>Egretta alba</i>	volavka bílá	SO	BD I	–	0
Ptáci	<i>Ficedula albicollis</i>	lejsek bělokrký	–	BD I	NT	0
Ptáci	<i>Gallinago gallinago</i>	bekasina otavní	SO	–	EN	0
Ptáci	<i>Hirundo rustica</i>	vlaštovka obecná	O	–	–	0
Ptáci	<i>Lanius excubitor</i>	tuhýk šedý	O	–	VU	0
Ptáci	<i>Luscinia megarhynchos</i>	slavík obecný	O	–	–	0
Ptáci	<i>Mergus merganser</i>	morčák velký	KO	–	CR	0
Ptáci	<i>Milvus milvus</i>	luňák červený	KO	BD I	CR	0
Ptáci	<i>Muscicapa striata</i>	lejsek šedý	O	–	–	0
Ptáci	<i>Oriolus oriolus</i>	žluva hajní	SO	–	–	0
Ptáci	<i>Perdix perdix</i>	koroptev polní	O	–	NT	0
Ptáci	<i>Pernis apivorus</i>	včelojed lesní	SO	BD I	EN	0
Ptáci	<i>Picus canus</i>	žluna šedá	–	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Sylvia nisoria</i>	pěnice vlašská	SO	BD I	VU	0
Ptáci	<i>Tringa ochropus</i>	vodouš kropenatý	SO	–	EN	0
Plazi	<i>Zootoca vivipara</i>	ještěrka živorodá	SO	–	NT	0
Netopýři	<i>Myotis bechsteinii</i>	netopýr velkouchý	SO	HD II, IV	DD	0
Netopýři	<i>Myotis daubentonii</i>	netopýr vodní	SO	HD IV	–	0
Netopýři	<i>Myotis myotis</i>	netopýr velký	KO	HD II, IV	VU	0
Netopýři	<i>Myotis nattereri</i>	netopýr řasnatý	SO	HD IV	–	0
Netopýři	<i>Nyctalus noctula</i>	netopýr rezavý	SO	HD IV	–	0
Netopýři	<i>Pipistrellus nathusii</i>	netopýr parkový	SO	HD IV	DD	0
Netopýři	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	netopýr nejmenší	SO	HD IV	DD	0
Netopýři	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	vrápenec malý	KO	HD II, IV	EN	0
Savci	<i>Castor fiber</i>	bobr evropský	SO	HD II, IV	VU	0
Savci	<i>Lutra lutra</i>	vydra říční	SO	HD II, IV	VU	0
Savci	<i>Martes martes</i>	kuna lesní	–	HD V	–	0
Savci	<i>Mustela eversmanii</i>	tchoř stepní	KO	HD II, IV	EN	0
Savci	<i>Mustela putorius</i>	tchoř tmavý	–	HD V	DD	0
Savci	<i>Sciurus vulgaris</i>	veverka obecná	O	–	NE	0

* + = nutný management, 0 = druh nevyžaduje management.

Vegetace

Z hlediska regionálně fytogeografického členění ČR (Skalický 1988) je území součástí oblasti termofytika (Thermofyticum), obvodu Panonského termofytika, okresu 21 – Haná. Převažujícími typy biotopů na území národní přírodní rezervace Ramena řeky Moravy jsou vodní toky, šterkové a bahnité říční náplavy, říční rákosiny chrastice rákosovité, bylinné lemy a vrbové křoviny podél vodních toků, lužní lesy charakteru měkkého a případně tvrdého luhu a jejich vzájemné přechody. Rostlinná společenstva těchto stanovišť představují (s výjimkou populací zavlečených,

geograficky nepůvodních druhů rostlin) předpokládanou přirozenou vegetaci území. Okrajově se vyskytují travinobylinné porosty.

a) **Vodní toky** (fytocenologické zařazení: svaz Batrachion fluitantis). Zastoupené význačné druhy rostlin: pramenička obecná (*Fontinalis antipyretica*).

b) **Mělké stojaté vody** (fytocenologické zařazení: svaz Ranunculion aquatilis). Zastoupené význačné druhy rostlin: hvězdoš (*Callitriche* sp.), lakušník vodní (*Batrachium aquatile*), rukey oboživelná (*Rorippa amphibia*), žabník jitrocelovitý (*Alisma plantagoaquatica*).

- c) **Štěrkové a bahnitě říční náplavy** (fytocenologické zařazení: svaz Bidentiontripartitae). Zastoupené význačné druhy rostlin: dvouzubec černoplodý (*Bidens frondosa*), ježatka kuří noha (*Echinochloa crus-galli*), jitrocel chudokvětý (*Plantago uliginosa*), křehkýš vodní (*Myosoton aquaticum*), merlík mnohosemenný (*Chenopodium polyspermum*), mochna poléhavá (*Potentilla supina*), psárka plavá (*Alopecurus aequalis*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*), rdesno pepřík (*Persicaria hydropiper*), rdesno řídkokvěté (*Persicaria mitis*), rozrazil drchničkovitý (*Veronica anagallis-aguatica*), žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*) aj. Na hlinitých náplavech se často vyskytují invazní, geograficky nepůvodní druhy rostlin: netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*), slunečnice hlíznatá – topinambur (*Helianthus tuberosus*), bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*) a křídlatky (*Reynoutria* sp.).
- d) **Říční rákosiny** (fytocenologické zařazení: svaz Phalaridion arundinaceae). Zastoupené význačné druhy rostlin: barborka obecná (*Barbarea vulgaris*), barborka přitisklá (*Barbarea stricta*), dvoouzubec černoplodý (*Bidens frondosa*), chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), lipnice bahenní (*Poa palustris*), ostřice banátská (*Carex buekii*), rdesno pepřík (*Persicaria hydropiper*), rozrazil dlouholistý (*Pseudolysimachion maritimum*), rozrazil potoční (*Veronica beccabunga*), rukev obecná (*Rorippa sylvestris*), rukev oboživelná (*Rorippa amphibia*), šťovík tupolistý (*Rumex obtusifolius*), šťovík vodní (*Rumex aquaticus*) aj.
- e) **Bylinné lemy nížinných řek** (fytocenologické zařazení: svaz Senecion fluviatililis). Zastoupené význačné druhy rostlin: bodlák kadeřavý (*Carduus crispus*), bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), chmel otáčivý (*Humulus lupulus*), chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*), kokotice evropská (*Cuscuta europaea*), křehkýš vodní (*Myosoton aquaticum*), lilek potměchuť (*Solanum dulcamara*), lipnice bahenní (*Poa palustris*), lipnice obecná (*Poa trivialis*), nadmutice bobulnatá (*Cucubalus baccifer*), opletník plotní (*Calystegia sepium*), starček poříční (*Senecio fluviatililis*), svízel potoční (*Galium rivale*), svízel přítula (*Galium aparine*), vrbovka chlupatá (*Epilobium hirsutum*) aj.
- f) **Vrbové křoviny** (fytocenologické zařazení: svaz Salicion triandrae). Zastoupené význačné druhy dřevin: vrba košíkářská (*Salix viminalis*), vrba křehká (*Salix fragilis*), vrba trojmužná (*Salix triandra*). Zastoupené význačné druhy bylin: chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*) a další nitrofilní druhy.
- g) **Měkké (vrbotopolové) luhy** (fytocenologické zařazení: svaz Salicion albae). Zastoupené význačné druhy dřevin: dřeviny hlavní: vrba bílá (*Salix alba*), vrba křehká (*Salix fragilis*), topol černý (*Populus nigra*); keře: bez černý (*Sambucus nigra*). Zastoupené význačné druhy bylin: blatouch bahenní (*Caltha palustris*), bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), hluchavka skvrnitá (*Lamium maculatum*), chmel otáčivý (*Humulus lupulus*), chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*), lilek potměchuť (*Solanum dulcamara*), opletník plotní (*Calystegia sepium*), ostružiník ježiník (*Rubus caesius*), ostřice ostrá (*Carex acutiformis*), ostřice pobřežní (*Carex riparia*), ostřice štíhlá (*Carex acuta*), popenec obecný (*Glechoma hederacea*), svízel přítula (*Galium aparine*), svízel bahenní (*Galium palustre*), vrbina obecná (*Lysimachia vulgaris*), zblochan vodní (*Glyceria maxima*), žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*). Měkké luhy (Willow-poplar forests of lowland rivers) představují prioritní stanoviště v soustavě Natura 2000.
- h) **Tvrdé luhy** (fytocenologické zařazení: svaz Alnion incanae, podsvaz Ulmenion). Zastoupené význačné druhy dřevin: dřeviny hlavní: zpravidla jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a dub letní (*Quercus robur*); dřeviny přimíšené nebo vtroušené: javor babyka (*Acer campestre*), javor mléč (*Acer platanooides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), na vlhčích stanovištích jilm vaz (*Ulmus laevis*), jilm habrolistý (*Ulmus minor*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*) a topol černý (*Populus nigra*), na sušších stanovištích habr obecný (*Carpinus betulus*); keře: kalina obecná (*Viburnum opulus*), střemcha obecná (*Padus avium*), svída krvavá (*Swida sanguinea*) aj. Zastoupené význačné druhy bylin: bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), čarovník pařížský (*Circaea lutetiana*), česnáček lékařský (*Alliaria petiolata*), česnek medvědí (*Allium ursinum*), česnek ořešec (*Allium scorodoprasum*), čistec lesní (*Stachys sylvatica*), dymnivka dutá (*Corydalis cava*), hluchavka skvrnitá (*Lamium maculatum*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*), kostřava obrovská (*Festuca gigantea*), křivátec žlutý (*Gagea lutea*), kuklík městský (*Geum urbanum*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*), orsej jarní (*Ficaria bulbifera*), ostružiník ježiník (*Rubus caesius*), plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis*), popenec břechtanolistý (= obecný) (*Glechoma hederacea*), pryskyřník plazivý (*Ranunculus repens*), pšeničko rozkladité (*Milium effusum*), ptačinec hajní (*Stellaria nemorum*), sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), sasanka pryskyřníkovitá (*Anemone ranunculoides*), sněženka podsněžník (*Galanthus nivalis*), srha hajní (*Dactylis polygama*), svízel přítula (*Galium aparine*), válečka lesní (*Brachypodium sylvaticum*), vrbina penízková (*Lysimachia nummularia*), zvonek kopřivolistý (*Campanula trachelium*).

i) **Travinobylinné porosty** (fytocenologické zařazení: blízké svazu *Alopecurion pratensis*). Zastoupené význačné druhy bylin: psárka luční (*Alopecurus pratensis*), metlice trsnatá (*Deschampsia cespitosa*), kostřava luční (*Festuca pratensis*), vrbina penízková (*Lysimachia nummularia*), lipnice luční (*Poa pratensis*), lipnice obecná (*Poa trivialis*), mochna plazivá (*Potentilla reptans*), pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*), pryskyřník plazivý (*Ranunculus repens*), kyseláč luční (*Acetosa pratensis*), krvavec toten (*Sanquisorba officinalis*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*), smetanka lékařská (*Taraxacum sect. Ruderalia*).

Mykoflóra

Dosud (Jankovský, Vágner, Antonín, Kalousek 1998) bylo (předběžně) zjištěno cca 100 druhů makromycetů, převážně saprofytických a dřevokazných. Zvláště chráněné druhy (vyhláška MŽP ČR č. 395/1992 Sb.): holubinka olšinná (*Russula alnetorum*).

Geograficky nepůvodní invazní druhy rostlin

V území NPR Ramena řeky Moravy je mimo jiné zakázáno povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a nevratně poškozovat půdní povrch (§ 29 zákona č. 114/1992 Sb.).

Na živiny bohaté nivní půdy jsou v případě narušení často osídlovány geograficky nepůvodními invazními druhy rostlin – bolševníkem velkolepým (*Heracleum mantegazzianum*), javorem jasanolistým (*Acer negundo*), netýkavkou žláznatou (*Impatiens glandulifera*), netýkavkou malokvětou (*Impatiens parviflora*), křídlatkami (*Reynoutria* sp.) nebo slunečnicí topinamburem (*Helianthemum tuberosum*).

Populace invazních, geograficky nepůvodních druhů rostlin mají díky své životní strategii schopnost osidlovat vhodná stanoviště a potlačovat na nich populace domácích druhů rostlin vytvářením souvislých zapojených porostů. Ochuzování, případně zánik společenstev domácích druhů rostlin v důsledku konkurenčního tlaku invazních, geograficky nepůvodních rostlinných druhů je z hlediska ochrany biologické rozmanitosti ZCHÚ závažným nežádoucím jevem.

Seznam a rozloha přírodních a polopřírodních biotopů

Je potřeba přihlížet k tomu, že biotopy nacházející se v území klasifikovaném jako přírodní či polopřírodní, např. tvrdé luhy nížinných řek, jsou silně ovlivněny člověkem. Jsou to vysazované, pěstěné a stejnověké vysokokmenné porosty, u kterých

Tabulka 4. Seznam přírodních a polopřírodních biotopů s vyznačením pro bezzásahovost cílových biotopů dle vrstvy mapování biotopů (Vrstva mapování biotopů, AOPK ČR 2016).

Kód biotopu	Název	Plocha (m ²)	Zastoupení (%)	Management (potenciální bezzásahovost)
V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod	208	0,00	bez managementu
V2	Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod	90	0,00	bez managementu
V4	Makrofytní vegetace vodních toků	4 065	0,03	bez managementu
M1.1	Rákosiny eutrofních stojatých vod	1 245	0,01	bez managementu
M1.3	Eutrofní vegetace bahnitých substrátů	1 178	0,01	bez managementu
M1.4	Říční rákosiny	75 015	0,63	bez managementu
M1.6	Mezotrofní vegetace bahnitých substrátů	192	0,00	bez managementu
M1.7	Vegetace vysokých ostřic	18 500	0,16	bez managementu
M4.1	Štěrkové náplavy bez vegetace	31 450	0,27	bez managementu
M6	Bahnité říční náplavy	29 001	0,24	bez managementu
K1	Mokřadní vrbiny	11 019	0,09	bez managementu
K2.1	Vrbové křoviny hlinitých a písčitých náplavů	26 378	0,22	bez managementu
L1	Mokřadní olšiny	107 681	0,91	bez managementu
L2.3	Tvrde luhy nížinných řek	10 077 846	84,94	výhledově bez managementu
L2.4	Měkké luhy nížinných řek	61 508	0,52	bez managementu
L3.2	Polonské dubohabřiny	200	0,00	výhledově bez managementu
Přírodní a polopřírodní biotopy celkem		10 445 575	88,04	

bez dalšího zásahu dojde k jejich plošnému rozpadu. Navíc jsou zde některé porosty teprve v první nebo druhé generaci a byly založeny na loukách, včetně nejbohatších populací bledule jarní.

V území jsou významné plochy prakticky čistých smrčín, vysazených v minulosti jako kryt pro bažanty v původní rozsáhlé bažantnici.

Dynamika štěrkových a bahnitých náplavů závisí na hydrologické charakteristice každého roku. Pokud několik let nejsou vyšší průtoky, zaniknou pod sukcesí různých stanovišť. Aktuálně převažuje sukcese neofytů (netýkavka žláznatá, slunečnice topinambur), která zpomaluje proces vzniku vrbových křovin hlinitých a písčitých náplavů měkkého luhu jako předstupeň měkkých luhů nížinných řek. Pokud jsou deště (tání sněhu) výraznější a průtoky dosáhnou alespoň II. povodňového stupně, dynamika vytvoří nové náplavy a jiné odnese, případně strhne vegetaci z existujících a sukcese se opět dostane na začátek.

V dlouhé suché periodě (cca 1981 až 1995) náplavy prakticky zanikly, a následkem toho v území dlouhou dobu přestaly hnízdit specifické druhy ptáků (pisík, kulík říční).

Využití území

Zákonná ochrana

Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality shrnuje Tabulka 5.

Vlastnické poměry včetně postoje stakeholderů

Lesní porosty, které představují největší část vymezeného území, jsou převážně ve vlastnictví města Olomouce (správcem je od roku 2010 společnost Lesy města Olomouce, a. s.), pro které je těžba v lesích významnou příjmovou položkou. Část porostů na levém břehu Moravy je ve správě Lesů České republiky

(Lesní správa Šternberk). Ve vlastnictví obcí, církve nebo soukromých vlastníků je jen zanedbatelná část porostů.

Lesní porosty jsou protkány poměrně hustou sítí zpevněných lesních cest (asfalt, částečně panely), na které je zákaz vjezdu motorovými vozidly (kromě vlastníků a správců). Závory, osazené na vjezdech z veřejných komunikací, bývají často odemčeny a cesty jsou zneužívány místními obyvateli jako zkratky pro cestu motorovými vozidly.

Zpevněné lesní cesty jsou velice hojně využívány pro cyklistiku, a především o jarních víkendech zde projedou i tisíce cyklistů. Na těchto cestách jsou organizovány i některé hromadné cykloturistické akce (Free jízda Litovel, organizovaná Pivovarem Litovel). Větší část zpevněných cest je značena jako cyklostezky (některé současně jako klasické turistické cesty). Cesty, jež končí nezpevněnými úseky, většinou značeny nejsou. Využívají je za sucha pouze místní, kteří dobře znají terén.

V oblasti mezi Štěpánovem, Březci a Litovlí, kde se střídají lužní lesy se smrkovými porosty a kde jsou divočící úseky hlavního toku Moravy, probíhají poměrně často nácivky tzv. „army“ klubů – příznivců outdoorových aktivit připomínajících vojenský výcvik.

V období časného jarního aspektu – kvetení bledule jarní – je velmi často navštěvována oblast PR Litovelské luhy (Dolní les). Občas dochází k nepovolenému trhání jarních květů (sněženka podsněžník, bledule jarní) pro komerční využití. Díky strážní činnosti SCHKO Litovelské Pomoraví i dozorové činnosti ČIŽP na místech prodeje byla tato aktivita v posledních letech významně potlačena. Vliv má i ekologická výchova a generační změna v přístupu k ochraně přírody.

Na masivní cyklistické využití je navázána řada nekomerčních aktivit ochrany přírody (informační systém) a samozřejmě jsou komerčním přínosem pro přilehlé obce (restaurační zařízení v Litovli, Střeni, Březcích a v Nákle).

Řeka Morava, do roku 1990 prakticky neznámá pro vodáckou turistiku, byla v devadesátých letech „objevena“ a intenzita

Tabulka 5. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

Kategorie	Název	Kód	Rozloha (ha)
EVL	Litovelské Pomoraví	CZ0714073	9 458,56
PO	Litovelské Pomoraví	CZ0711018	9 318,66
CHKO	Litovelské Pomoraví	84	9 600,00
RAMSAR	Litovelské Pomoraví	3CZ008	6 194,27
NPR	Ramena řeky Moravy	1188	71,19
PR	Litovelské luhy	1698	344,45
PP	V Boukalovém	1592	1,18
NRBC	Ramena řeky Moravy	14	2 997,42

využívání řeky silně narůstala především po roce 2010, kdy v Olomouci i dalších místech vznikly půjčovny vybavení (lodě, rafty) se zajištěním dalších služeb (doprava lodí, ubytování). Intenzita narostla do té míry, že kolem roku 2010 došlo k regulaci vodáckého využití hlavního koryta řeky z Litovle do Chomoutova. Hlavním důvodem bylo poškozování písčitých a štěrkových náplavů v řece a ničení hnízd kulíka říčního a písíka obecného. Jako alternativní trasa pro vodáky byl určen tzv. Mlýnský potok, historický náhon původních mlýnů (v kronikách známý od 13. století), dnes pohánějící malé vodní elektrárny.

Uvedený přesun vodáků z atraktivního hlavního koryta na méně zajímavý Mlýnský potok vyvolalo dodnes neuklidněnou nevoli vodáků a omezení (zákaz plavby na hlavním toku) je často porušováno.

Energetické využití vody na Mlýnském potoce (průtoky na MVE, údržba náhonů) vede k častým sporům mezi majiteli MVE, správou CHKO Litovelské Pomoraví a vodohospodářskými orgány. Běžné je nedovolené nadlepšování průtoků nastavením jezových přepadů tzv. „dlužemí“, nepovolené odstraňování sedimentů, odstraňování mrtvé dřevní hmoty v náhonech atd.

Lesnictví

V posledních letech probíhají intenzivní jednání o převedení části vysokokmenných porostů, preferovaných ve dvacátém století, na střední les, který byl v této oblasti pěstován a využíván po celý středověk, především jako zdroj paliva pro okolní zemědělskou a téměř bezlesou oblast. Střední les (se solitérními výstavky starých stromů, zejména dubů) vytváří jinou strukturu biologické diverzity než vysokokmenný les a cílem AOPK ČR je vytvořit mozaiku obou typů porostů. Během obnovy porostů podle schválených lesních hospodářských plánů jsou druhově nepůvodní porosty postupně nahrazovány výsadbami ve struktuře bližší stanovištně odpovídajícím původním lesům (tvrdý a měkký luh).

Lesní porosty přilehlé ke všem vodním tokům jsou (potenciálně nebo reálně) ovlivňovány činností bobra evropského (*Castor fiber*). Populace bobra evropského, založená v CHKO Litovelské Pomoraví výsadbou v letech 1991, 1992 a 1996, je dnes již stabilizovaná a v celé CHKO představuje asi 300 jedinců (v hodnoceném území asi 1/3 celkového počtu). Populace se uvnitř CHKO již asi deset let nezahušťuje a početnost jen mírně kolísá. Stále dochází k expanzi do přítoků Moravy mimo CHKO.

Ve starších porostech o větší druhové a věkové diverzitě dřevin bobří cíleně využívají především jimi preferované druhy (topol, vrba, méně jasan, dub, jilm) a omezují se zvláště na úzkou pobřežní linii (do 20 m od břehu toku). Mladé, uměle založené, a tedy i stejnověkové porosty pak bývají bobry intenzivně využívány

ve věku zhruba 5–30 let (pařezový průměr dřevin cca od 2 do 15 cm) a dochází i k prakticky plošnému zničení takového porostu (řádově několik set až tisíc stromů za zimu). Bobří v takových porostech kácejí i ve vzdálenosti přes 50 m od vodního toku.

Myslivost

Uvedené území je rozděleno na honitby. Severní část zájmového území (od řeky Moravy na sever, lesy ve správě LČR) je součástí honitby Střeň, která byla v roce 2013 na základě výběrového řízení pronajata mysliveckému sdružení MS Střeň – LES.

Západní část území, přiléhající k Litovli, je součástí honitby Litovel – Červenka. Největší část území, vše od řeky Moravy na jih a část porostů na pravém břehu jižně a východně od Střeň, spadá do honitby Březová. Její součástí je i bažantnice nedaleko obce Březová.

Režim honiteb a bažantnice je upravován na základě jednání s CHKO Litovelské Pomoraví. Trvalou snahou MS Litovel – Červenka a Březová je zvýšení chovu bažantů. Do roku 1990 byla intenzita chovu bažantů v celém území dnešní CHKO Litovelské Pomoraví podstatně vyšší, ročně byly vypouštěny desítky tisíc bažantů kolchických (*Phasianus colchicus*) včetně řádově desítek jedinců dalších druhů bažantů (především bažant královský, zlatý, diamantový).

V lužních lesích hodnoceného území se projevuje činnost nadměrného množství prasat divokých, zejména v zimě. Prasata se do lesního komplexu uchylují z rozsáhlých bezlesých ploch po obou stranách CHKO Litovelské Pomoraví především po sklizni obilovin a kukuřice. Silně negativně ovlivňují přirozenou schopnost obnovy lesa.

Zemědělství

Území je až na drobné výjimky komplexním lesním porostem. Zemědělství (velmi intenzivní) však území obklopuje prakticky ze všech stran. To má na území několik vlivů:

- eutrofizace až ruderalizace lesních okrajů, hraničících se zemědělskou, především ornou půdou
- plošná eutrofizace území z okolních polí při významných povodních, po kterých je území pokryto několika milimetry až centimetry splavenin z erodovaných pozemků, včetně živin

Fragmentace krajiny

Jak bylo popsáno výše, nejvýznamnější linií stavbou s charakterem překážky je frekventovaná páteřní železniční trať Olomouc–Pardubice. Okresní silnice Náklo–Střeň–Pňovice (Štěpánov) není příliš frekventovaná, a nepředstavuje tak významnou bariéru.

Významnou částí hodnoceného území je „ostrov“ obce Střeň, která je po celém obvodu chráněna protipovodňovou hrází. Tato

hráz silně ovlivňuje pohyb povodňových vod po levém břehu řeky Moravy při velkých průtocích (III. stupeň povodňové aktivity), kdy se část vody zachytí nad obcí v lesích mezi Stření a Litovlí a zbytek odtéká zúženým profilem nivy mezi Stření a Lhotou nad Moravou.

Přístupnost a dostupnost pro veřejnost

Dostupnost území je poměrně dobrá, ale může se měnit v průběhu sezony: během zimy téměř nulová návštěvnost, maximální návštěvnost od časného jara (předjarní aspekt se sněženkami a bledulemi) s vrcholem turistické sezony o víkendech v průběhu května a června; letní aspekt lužního lesa je méně zajímavý, silným limitem mohou být hojně výskyty komárů ve vlhkých letech; opětovný nárůst frekvence během podzimních víkendů (září–říjen).

Území je typické jako víkendová příměstská rekreační oblast, snadno dostupná z Olomouce a dalších měst v okolí. Není cílem dlouhodobé rekreace (dovolené). I vodácké aktivity se omezují většinou na jedno- až dvoudenní akce s jedním přenocováním (odpovídá délce území). V rámci hodnoceného území je jedno vodácké tábořiště na levém břehu Moravy asi 200 m pod silničním mostem Lhota nad Moravou – Střeň. „Divoké“ táboření prakticky neexistuje vzhledem k chybějícím zdrojům pitné vody, velké vzdálenosti ke zdrojům (obchod, hospoda), blátivé zemi bez souvislého bylinného patra a komárům.

Územím procházejí dvě cyklotrasy, z nichž jedna je značena i jako trasa pro pěší turistiku a zároveň se jedná o naučnou stezku „Lesánkova NS“. Mimo zpevněné lesní cesty nejsou vyznačeny prakticky žádné turistické cesty, terén je často mokřý a pro pěší turistiku nevhodný.

Další zájmy, rozvojové plány a potenciální ohrožení lokality

Největším rizikem pro území je změna hydrologického režimu a režimu dynamiky říčních sedimentů, která by kromě hladiny

podzemních vod silně ovlivnila přirozený režim neregulovaného úseku Moravy. Jde především o rovnováhu v přesunech náplavů a eroze dna řeky a s tím spojený pohyb meandrů.

Rizikové záměry: výstavba přehrad a velkých poldrů kdekoli na toku nad územím, realizace propojení soustavy kanálu Dunaj–Odra–Labe mezi Moravou a Labem.

Do začátku devadesátých let na řece Moravě byly významné zdroje znečištění z potravinářské výroby (cukrovary, lihovary, pivovary) v západní části Hané (Litovel, Mohelnice, Zábřeh na Moravě) i textilní a papírenské výroby v podhůří Jeseníků, které dnes již nemají pro území prakticky žádný význam. Podobně byly odstraněny podstatné vlivy odpadních komunálních vod (výstavba ČOV). Hlavním zdrojem znečištění jsou dosud plošně smyvy půdy i živin z orné půdy v povodí.

Území je významnou retenční oblastí, zachycující a zpomalující povodňové průtoky v Moravě, s výrazným pozitivním vlivem zejména pro město Olomouc.

Kvartér Moravy je jedním z největších zásobníků kvalitní podzemní pitné vody, zásobující z rozsáhlé sítě vrtů vodovodní soustavu, dodávající pitnou vodu pro asi 500 000 obyvatel (Olomouc, Prostějov, Přerov a řada menších měst a obcí). Čerpání vody (při současných odběrech) nemá na povrchu pozorovatelné dopady. Přes zvýšení cen pitné vody v devadesátých letech se mnohem intenzivnější čerpání vody, spolu s dvěma relativně suchými dekádami v sedmdesátých a osmdesátých letech, projevovalo vznikem depresních kuželů na hladině podzemních vod, které ovlivňovalo lesní porosty, a především periodické tůně v území. Zvýšení cen a jednorázové nasycení podzemních kolektorů při povodni v roce 1997 situaci stabilizovalo.

V okolí probíhá soustavná a dlouhodobá těžba surovin (štěrkopísek). Jižně od posuzovaného území je těžebna Náklo, kde se plánuje další rozsáhlá těžba. Tato těžba přímo ovlivňuje hladinu podzemních vod i v hodnoceném území.

Zdroje informací

Beran L. (1998): Vodní měkkýši CHKO Litovelské Pomoraví (zpráva za rok 1998 a 1999). Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Budík O. (2000): Zdravotní stav dřevin v PR Litovelské luhy. CHKO Litovelské Pomoraví. Diplomová práce. Dep. in MZLU, FLD, Brno.
 Bureš S. (1997): Zpráva o hnízdní avifauně PR Litovelské luhy, lokalita Zásaky. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Bureš S. (1999): Zpráva o monitoringu významnějších druhů ptáků hnízdících v NPR Ramena řeky Moravy za období let 1997–1999. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Čelechovský A. (1997): Motýli (Lepidoptera) v CHKO Litovelské Pomoraví a jejím okolí, I. Rhopalocera, II. Geometridae. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Chromková J. (1997): Inventarizační průzkum jarních periodických tůní v CHKO Litovelské Pomoraví. Diplomová práce. Dep. in UP, PFF, Olomouc.
 Kirchner K. a kol. (1998): Historický vývoj anastomózního říčního systému jako hlavního fenoménu ochrany CHKO Litovelské Pomoraví. Studie Ústavu Geoniky AV ČR.

Kirchner K., Ivan A. (1999): Anastomózní říční systém v CHKO Litovelské Pomoraví. Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 1998, ČGÚ pobočka Brno, Katedry geol. věd PFF MU.
 Kirchner K., Krejčí M., Lacina J., Máchka Z. (2000): Geomorfologický výzkum ramen Moravy v CHKO Litovelské Pomoraví. Ekologie aluviálních tůní a říčních ramen. Sborník příspěvků z konference v Lužnici u Třeboně.
 Konvička M. (1995): Denní motýli Litovelského Pomoraví: historie, současné rozšíření, ochrana. Diplomová práce. Dep. in UP, PFF, Olomouc.
 Kovařík P. (2000): Avifauna NPR Ramena řeky Moravy a problematika ochrany hnízdních ptáků. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Krejčí, M. (1999): Revitalizace lužních lesů v CHKO Litovelské Pomoraví s přihlédnutím k anastomóznímu říčnímu systému. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.
 Lehký J. (1998): Průběžná zpráva o stavu populace bobra evropského na území CHKO Litovelské Pomoraví. Msc. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Machar I. a kol. (1997): Plán péče o CHKO Litovelské Pomoraví. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Neuhauslová Z. a kol. (1998): Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Academia, Praha.

Quitt E. (1971): Klimatické oblasti ČSSR. *Studia geographica* 16, Brno.

Retek T. (1995): Monitoring vybraných druhů ptáků v NPR Ramena řeky Moravy. Diplomová práce. Dep. in UP, PřF, Olomouc.

Řehák Z. (2000): Chiropterologický výzkum vybraných území v CHKO Litovelské Pomoraví. Mscr. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Servus M. (2002): Rozbor současného stavu lesních porostů na území návrhu NPR Niva řeky Moravy v CHKO Litovelské Pomoraví. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Šuláková H. (2001): Průběžná zpráva o výzkumu šelem v CHKO Litovelské Pomoraví. Mscr. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Veselý M. (1995): Brouci čeledi Carabidae v lužním lese. Mscr. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Zwach I. (1994): Zpráva o výsledku monitorování obojživelníků a plazů v CHKO Litovelském Pomoraví. Mscr. Dep. in Správa CHKO Litovelské Pomoraví, Litovel.

Žatka R. (2000): Vliv projevů a působení bobra evropského na vegetaci vybraných lokalit CHKO Litovelské Pomoraví. Diplomová práce. UP, PřF, Olomouc.

6

MÍSTNÍ DIVOČINA NÁRODNÍ PARK V BLÍZKOSTI HLAVNÍHO MĚSTA OSLO?

Autor: Sigmund Hågvar, překlad: Anna Ješetová

Norská definice „divočiny“ a její úbytek v průběhu posledních sta let

Divočina je přitažlivé slovo, které se používá napříč celým světem. Nicméně může být definováno mnoha různými způsoby. Norská agentura pro životní prostředí jej oficiálně definuje jako oblasti, které se nacházejí nejméně 5 km od výrazného vlivu člověka, jako jsou silnice, železnice, velké elektrické vedení, regulované řeky apod.

Ještě před sto lety byla dle této definice asi polovina Norska „divočinou“, zatímco dnes je to pouhých 11 procent. Například v jižním Norsku může být skutečně nazýváno divočinou pouze 5 procent území s přetrvávajícími zbytky nedotčené a neporušené přírody.

Obr. 1 ukazuje dramatický úbytek oblastí divočiny v Norsku za posledních sto let. Hlavním důvodem je hustá síť komunikací, a to i přes rozmanitý a náročný terén, který Norsko má. Ve skutečnosti mají pouze cesty postavené pro lesnické účely celkovou délku téměř 50 000 km (což je více než obvod zeměkoule). Druhý typ vlivu představuje elektrické vedení táhnoucí se dokonce i odlehlými oblastmi a také mnoho více či méně suchých řek, které mají regulovaný tok. Norsko je bohaté na přírodní vodopády a divoké řeky, ale většina velkých povodí je v současné době již upravena pro výrobu elektrické energie. Z krajiny se vytratila tekoucí i padající voda a vizuálně jí dominují spíše přehrady, silnice a elektrické vedení. Rovněž vznik velkých skupin soukromých chat v odlehlých oblastech stejně jako stavby na vrcholcích hor sloužící pro telefonní, rádiové nebo televizní účely přispívají ke zmenšování souvislých oblastí divoké přírody.

Oblasti, které jsou 3 nebo 1 km vzdálené od výrazného vlivu člověka

Ubývání divočiny je sledováno, ale není zastaveno. Kromě oblastí divočiny, které jsou vzdáleny nejméně 5 km od výrazného

vlivu člověka, máme také mapy znázorňující oblasti, jež leží alespoň 3 nebo 1 km od lidského vlivu. Dokonce i takové oblasti jsou stále vzácnější. V rámci velkých zalesněných oblastí jihovýchodního Norska již neexistuje kategorie 3 km a jen málo a malá území zůstávají v kategorii 1 km.

Největší zbývající část divočiny, přibližně o rozloze 15 km², se nachází východně od hlavního města Oslo, méně než půl hodiny jízdy autem, v rozlehlé zalesněné krajině, která je překvapivě neporušená. Většina rozlohy, jež je bez lidského zásahu, je chráněna velkou lesní rezervací o rozloze 18 km². Před několika lety bylo navrženo, aby byl k této oblasti přidán i národní park sousedící s rezervací. Název celé lesní oblasti je Østmarka (v překladu východní les podle polohy od hlavního města).

Pojďme se blíže podívat na tuto zajímavou lesní krajinu v blízkosti Osla. Proč je významná, jak je chráněná a co vše je možné v ní pozorovat?

Østmarka – rozsáhlá, zbývající lesní krajina v blízkosti hlavního města

Jak lze vysvětlit, že nejméně narušená lesní krajina v jihovýchodním Norsku se nachází v blízkosti hlavního města? Zásadním důvodem je rozmanitá topografie, která modernímu lesnictví znesnadňuje proniknout do vnitřních částí rozlehlého lesa. Kromě toho je velká část lesa ve vlastnictví města a je spravována jako důležitá rekreační oblast.

Krajina a vegetace

Celková plocha lesa Østmarka je asi 250 km². Rozsáhlá topografie se vyznačuje paralelními severojižně probíhajícími hřebeny skalního podloží o nejvyšší nadmořské výšce 398 m. Hřebeny jsou často snadno schůdné a jsou obvykle pokryty pootevřeným borovým lesem, ve kterém roste spousta starých

stromů. Mezi hřebeny najdeme mozaiku smrkového lesa částečně smíšeného s listnatými stromy a také řeky, potoky, různé mokřiny a množství malých i velkých jezer. Zatímco procházky severojižním směrem jsou snadné, na túry z východu na západ je třeba více času. Procházka okolo jednoho z nejmenších jezer může zabrat dokonce několik hodin. Obtížný přístup do vnitřních částí může být považován za nevýhodu, avšak pro účely ochrany krajiny je to výhodné. Rovněž pro lidi, kteří rádi prozkoumávají divokou přírodu a chtějí zažít klid a samotu nebo studovat život zvířat, je tato krajina fascinující. Můžete si s sebou vzít stan a spacák a zažít vzrušující expedici do divočiny jen kousek od hlavního města. Během zimy, kdy jsou zamrzlé mokřiny a jezera a je dostatečné množství sněhu k lyžování, je krajina mnohem přístupnější a díky síti lyžařských tratí se dá snadněji dostat až k srdci lesa.

Vzhledem k tomu, že podloží je celkově chudé na živiny, je většina vegetace běžného charakteru. Nicméně malé oblasti s vápenatým podložím dávají vzniknout místním oázám bohatým na květenu, například kobercům modrého jaterníku podléšky (*Hepatica nobilis*). Byly také nalezeny lokality s výskytem vzácných druhů hub. Pokud budete mít štěstí, můžete narazit i na krásné orchideje.

Zvěř v divoké přírodě

Během zimy 2012/2013 se v lese Østmarka usadil pár vlků (*Canis lupus*). Studie DNA z výkalů odhalila, že samice pochází z oblasti Stockholmu (přibližně 500 km dále na východ) a samec putoval asi ze 100 km vzdáleného severního směru z oblasti Halden.

Dvojice vlků se rozhodla zůstat v divočině a vzbudila velký zájem.

Samotní vlci byli spatřeni pouze zřídka, ale častěji bývaly viděny jejich stezky a zbytky kořisti, obvykle losa (*Alces alces*). Pár se pohyboval téměř po celé oblasti Østmarka a někdy zavítal až do blízkosti domů a lidí. Vzhledem k tomu, že jejich domov se nacházel v rámci úředně vyhlášené „vlčí zóny“, mohli zde zůstat, což přivítala většina lidí. Později se vyskytly nějaké problémy se ztrátou ovcí a rovněž lovci losů považovali pár vlků za svoje konkurenty. Někteří lidé se začali bát chodit do lesa, zatímco jiní považovali přítomnost vlků za vzrušující a během zimy se snažili hledat jejich stezky a zbytky kořisti nebo byli celí dychtiví, aby si je vyfotografovali. Tento vlčí pár v blízkosti hlavního města se těšil velké pozornosti a zprávy o jeho aktivitě se okamžitě šířily po celé zemi.

Vlk je v Norsku vzácný a patří na červený seznam ohrožených druhů. Kolem roku 1960 byl v Norsku a Švédsku prakticky vyhuben. Několik jedinců ale od roku 1980 postupně přicházelo z Finska a Ruska a během zimy 2014/2015 čítala

populace vlků v Norsku a Švédsku dohromady asi 460 jedinců. Z toho asi 35 zvířat žilo v Norsku a nejméně 40 vlků se pohybovalo mezi oběma zeměmi. Začínají se však objevovat problémy s inbreedingem (příbuzenská plemenitba – pozn. překl.), jelikož veškerá norskó-švédská populace pochází pouze ze sedmi jedinců z finsko-ruské populace.

Pár z lesa Østmarka se úspěšně reprodukoval a rozrostl se v malou rodinnou skupinu. Ke konci roku 2014 byla samice během sezóny lovu losů zastřelena. Začátkem roku 2016 uhynul bohužel i alfa samec v důsledku svrabu, který mu zasáhl kůži a způsobil ztrátu srsti. Osud zbývajících mláďat zůstává nejistý. Každopádně se ukazuje, že předností této lesní oblasti je pro migrující vlky jak „divoký“, tak i klidný ráz krajiny a snadná dostupnost kořisti.

Poměrně stálým místním obyvatelem je rys ostrovid (*Lynx lynx*). Jeho hlavní kořistí je srnec obecný (*Capreolus capreolus*), který se vyskytuje převážně v okrajových částech lesa, často směrem k otevřené kulturní krajině. Jakožto poměrně plaché zvíře odráží také rys divokou a zároveň klidnou povahu lesa Østmarka. Fotopasti umístěné v přírodě se úspěšně používají ke sledování a rozpoznání jednotlivých vlků i rysů žijících v této oblasti.

Populace losů je tradičně dobrá, ale každoročně bývá několik zvířat uloveno. Myslivci nicméně tvrdí, že se losí populace po příchodu vlků výrazně snížila.

V mnoha velkých i malých jezerech žije bobr evropský (*Castor fiber*). Jeho aktivita je snadno rozpoznatelná díky pokáceným stromům a stavbě charakteristických přehrad a přibytků. Výskyt bobrů se datuje k roku 1975, kdy byly vysazeny dva páry. Bobři se úspěšně množí bez zjevných problémů s inbreedingem. Po příchodu vlků se ovšem zdá, že se populace bobrů zmenšila. Říká se, že vlk je jedním z mála jejich nepřátel. Za zmínku stojí, že na konci 19. století byl bobr v severní Evropě téměř vyhuben. Zůstalo zde tenkrát pouze méně než sto zvířat v odlehlejší oblasti jižního Norska. Bobr evropský byl po dlouhou dobu mohutně loven. Roku 1899 začal být bobr chráněn a jeho populace se začala zvyšovat. Tento živočišný druh se postupně znovu rozšiřuje v různých částech Norska, stejně jako v mnoha dalších zemích.

V lese žije množství dalších savců, jako je liška obecná (*Vulpes vulpes*), zajíc běláček (*Lepus timidus*), veverka obecná (*Sciurus vulgaris*), kuna lesní (*Martes martes*), lasice hranoštaj (*Mustela erminea*) a různí malí hlodavci.

Během jara, zejména v letech s početným výskytem drobných hlodavců, můžete slyšet volání puštíka obecného (*Strix aluco*), sýce rousného (*Aegolius funereus*) či kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*). Ještě než roztaje všechní sníh, tetřev obecný (*Tetrao tetrix*) a větší a majestátní tetřev

hlušec zaplní v ranních hodinách zvuky ze svých her a bojů zamrzlé mokřiny i celý starý jehličnatý les. Jakmile roztaje led na jezerech, vrací se z Afriky orlovec říční (*Pandion haliaetus*) a začíná se potápět pro potravu. Tento velký pták má několik tradičních hnízdišť ve vrcholcích starých borovic, obvykle na místech, kde má široký přehled o krajině. Dalším velkým dravcem je jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), který je skutečně letitým obyvatelem lesa. Má také poměrně tradiční hnízdiště, obvykle dobře skryté v porostu starých smrků. Jestřáb loví celou řadu ptáků, například tetřívka obecného nebo jeřábka lesního (*Bonasa bonasia*).

V této oblasti hnízdí pět ze sedmi norských ptáků z čeledi datlovitých. Živý křik velkého datla černého (*Dryocopus martius*) může být slyšet na velmi velké vzdálenosti. Tento silný druh je schopen vyhloubit si hnízdo dokonce i ve zdravých velkých borovicích, ale častěji si dělá hnízdo v osikách. Osiky jsou u datlovitých nejčastěji používanými stromy ke hnízdění. Strakapoud malý (*Dendrocopos minor*) vyhledává raději měkké dřevo a často si vybírá i shnilé a ztrouchnivělé břízy.

Současná ochrana lesa Østmarka

Østmarka je nejméně porušená celistvá oblast lesního porostu, která obklopuje Oslo na východní, severní i západní straně. Celá lesní plocha je považována za velmi důležitou rekreační oblast.

S rostoucí populací nicméně vyvstává otázka, zda by neměla být část lesa využita pro stavební účely. Již od 40. let minulého století se začaly ozývat hlasy, které by uvítaly, aby celý „městský les“ byl chráněn zákonem a aby byla konečně zakreslena do map hranice, jež by zastavila postupné ukrajování cenné přírody. V roce 2009 byl nakonec parlamentem přijat „městský lesní zákon“, který definoval trvalou bezzásahovou hranici lesa. Tento krok byl velkým vítězstvím pro ochranu přírody i pro rekreační účely. Přesto není přírodní bohatství doposud plně chráněno, neboť nedošlo k žádnému konkrétnímu omezení v lesnictví. I v nejstarší a nejcennější části lesa je stále dovoleno kácet. Místní a národní nevládní organizace proto stále pracují na ochraně zbývající části starého lesa. Jejich činnost se realizuje v těchto směrech:

1. „Městský lesní zákon“ umožňuje ochranu oblastí, které jsou zvláště důležité pro rekreační účely. V roce 2013 byly v lese Østmarka chráněny dva malé úseky, každý o výměře asi 4 km². Oba byly situovány poměrně kousek od města a zahrnovaly mozaiku starého lesa, jezer a část kulturní krajiny. V těchto místech je běžné lesnictví zakázáno, ale přesto zde existují plány na otevření speciálních vyhlídek, vybudování koupacích

zařízení, ohnišť nebo prořezání velmi hustého mladého lesa. Chráněná území spadají pod městskou správu lesů.

2. Lesní rezervace ve většině nedotčených částí krajiny vznikla v roce 1990 a v roce 2002 byla rozšířena na 18 km². Jedná se o klíčovou oblast pro rysy a vlky. Oblast se ponechává volnému vývoji, ale můžete si zde například posbírat malé suché větve na podpal. Několik jezer je vhodných k rybaření a nacházejí se zde i některé značené letní a zimní stezky.

Přesto je velká část bez stezek, a kdo chce, může prochodit celé dny v tichu a samotě. Je velká šance, že se vám během dne podaří zahlédnout vznášejícího se orla mořského nebo v pozdních večerních hodinách či brzy ráno zpozorovat plavajícího bobra. Na některých suchých hřebenech pokrytých borovicemi můžete vidět stopy od starých požárů, jež pravděpodobně vznikly zásahem blesku. V údolích jsou vlhké a bažinaté smrkové lesy, které jsou dlouhodobě bez narušení požáry nebo větrem. Stromy v této krajině odumírají zcela přirozeně a množství mrtvých stromů se stále zvyšuje. V Norsku žije přibližně 6 000 druhů na povrchu nebo uvnitř odumřelého dřeva, což je asi jedna třetina všech lesních druhů. Převažujícími druhy, které obývají mrtvé dřevo, jsou houby, hmyz, lišejníky a mechy. Ale i jiní živočichové různými způsoby využívají mrtvé stromy, například datlovití, sovy, sýkorky, netopýři či kuny. Když spadne starý strom nebo vítr zničí malou skupinu stromů, začnou klíčit a vyrůstají nové stromy, čímž se lesní ekosystém stále obnovuje svým klidným, ale účinným způsobem.

3. Národní park v blízkosti hlavního města? Pojdme se podívat na některé detaily.

Místní divočina: vize o národním parku v blízkosti hlavního města

Podle norského práva by měly být národní parky co nejpřirozenější, pouze s malým narušením v podobě cest, technických zařízení apod. Národní parky musejí představovat široké měřítko podchycující variabilitu přírody a krajiny Norska a zároveň by měly sloužit k pozitivnímu poznání přírody. Z průzkumů víme, že pro obyvatele Norska je hlavní motivací, proč vyhledávají aktivity v přírodě, únik z každodenního rušného života a možnost zažít mír, klid a ticho. Kromě výše zmíněného je v zákoně jasné řečeno, že národní parky by měly umožnit lidem zažít blízký a ničím nerušený kontakt s přírodou.

Norsko má dva oficiální systematické plány pro národní parky. Dosud již bylo zřízeno 37 parků (obr. 2). Z mapy je patrné, že lesní národní park blízko Oslo by zaplnil mezeru v systému. Přestože neexistuje spodní hranice rozlohy národních parků,

jsou preferovány velké plochy. Přesto ale má nejmenší park – prales Gutulia – pouhých 23 km².

Švédové jsou hrdí, že mají národní park jen kousek od hlavního města Stockholmu: národní park Tyresta je oblastí starého lesa s rozlohou 20 km². Oslo přitom může získat ještě větší a pestřejší národní park hned ve svém sousedství. Návrh vzešel v roce 2012 od „Přátel východního lesa“, což je místní nevládní organizace čítající 4 000 členů. Téměř 50 let se tato organizace snaží pečovat o les, chránit ho proti různým zásahům, jako jsou holoseče, výstavba nových silnic nebo nových staveb rozličného druhu. Jejich argumenty pro národní park jsou:

- Většina norských národních parků se nachází buď v horách, nebo daleko na severu. Chybí zde národní park, který může představovat rozlehlou lesní krajinu v nížinách jihovýchodního Norska.
- Nejméně dotčená krajina v těchto nížinných lesích se ve skutečnosti nachází v blízkosti hlavního města. V jiných oblastech je již síť lesních cest poměrně hustá nebo existují jiné druhy zásahů narušujících plochu souvislého lesa, například vedení vysokého napětí nebo chaty. Toto je poslední možnost.
- Národní park zachová bohatou a pestrou biologickou rozmanitost, a to jak pro sebe sama, tak pro výzkumné účely a zážitky návštěvníků.
- Národní park bude hodnotným a trvalým místem pro outdoorové využití, rekreaci a z kvalitnějšího života a zdraví.
- Vzhledem k rychlému nárůstu počtu obyvatel v okolí Osla je vnější část lesa pod velkým tlakem urbanizace v důsledku výstavby nových budov, komunikací a dalších staveb. Jestliže se nenastaví trvalé limity omezující zásahy, bude cenný lesní porost kousek po kousku ubývat. Je to právě velikost, která dělá les tak cenným, a to jak pro lidi, tak i pro volně žijící zvířata.

Státní úřady v Oslu považují návrh za velmi zajímavý a po různých uváženíích nabídly v roce 2013 celkem 24 km² městských lesů jako startovací plochu pro národní park. Samotný

les se nachází na území čtyř obcí, které však neměly při zakládání parku zájem spolupracovat. Při posledních komunálních volbách na podzim 2015 nakonec dvě z obcí projevíly zájem o vyjednávání.

V prohlášení státních úřadů v Oslu z roku 2013 je uvedeno doporučení založit národní park: „Jedná se o unikátní lesní plochy s vysokou hodnotou pro přírodu. Východní les se může stát lesem v blízkosti města, který může fungovat jako národní park, přičemž hlavním účelem je pečovat o přírodní hodnoty, možnosti rekreace a outdoorové využití.“

Město ležící v blízkosti národního parku by nemělo opomíjet rekreační hodnotu oblasti (obr. 3). Østmarka je rozlehlá oblast a obsahuje i méně přístupné části, takže by mělo být možné kombinovat veřejné užití se zachováním přírody a biodiverzity. Mělo by být dokonce možné provádět pečlivě plánovanou ekoturistiku.

Ministryně pro klimatické otázky a životní prostředí byla v roce 2014 ochotna zabývat se podrobněji návrhem národního parku, podpořili tuto myšlenku místní úřady, má-li oblast potřebná specifika a jestliže lze jasně prokázat, že v Norsku chybí národní park tohoto druhu. Národní zpráva o biodiverzitě z roku 2015 poslední bod potvrdila. Ve stejném roce byli rovněž zvoleni noví místní politici v okolních obcích, takže „Přátelé východního lesa“ mají konečně (únor 2016) optimistické výhledy. Současný zákon na ochranu přírody také nyní naštěstí udává, že by měla být poskytována plná ekonomická náhrada za ztrátu příjmů v důsledku zřízení národního parku. Mimo to je hlavní část lesní krajiny oficiálním majetkem města nebo místních obcí, které ji dlouhodobě spravují s péčí příslušející její vysoké rekreační hodnotě pro nejvyšší koncentraci obyvatel v Norsku.

Je možné, že by malé místní nevládní organizace mohly uspět při realizaci velké vize?

Na národní park v blízkosti města pohlížíme jako na poklad pro budoucnost – pro orla mořského, rysy, bobry, ptáky z čeledi datlovitých, krásné brouky a motýly – a hlavně pro naše děti a vnoučata.

PŘÍLOHY

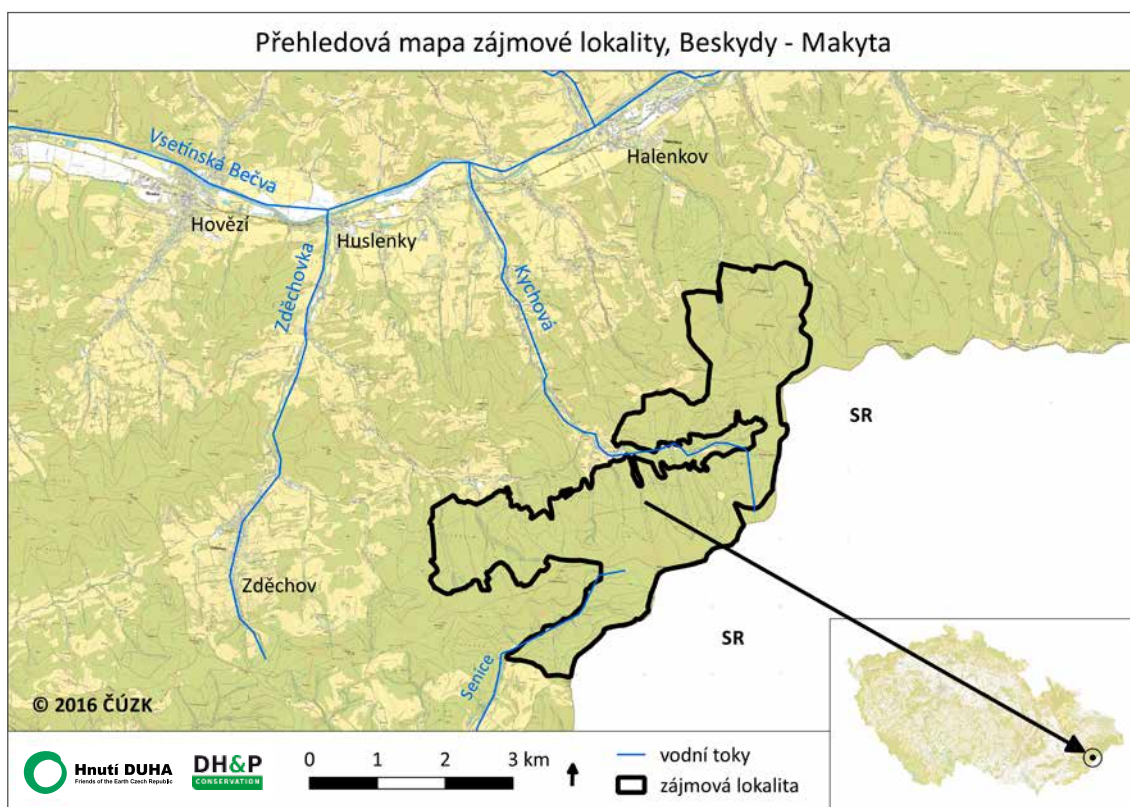
Analýza podmínek na území ČR
z hlediska biodiverzity a vhodnosti
pro ponechání samovolnému vývoji

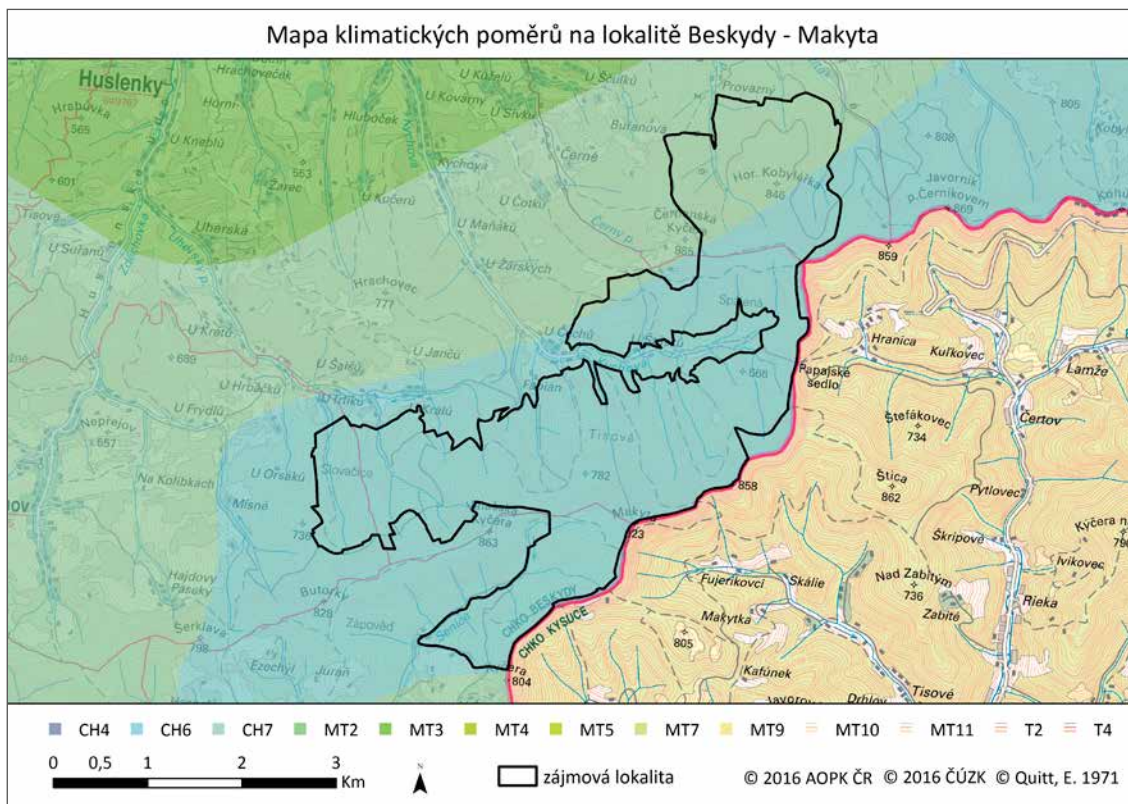

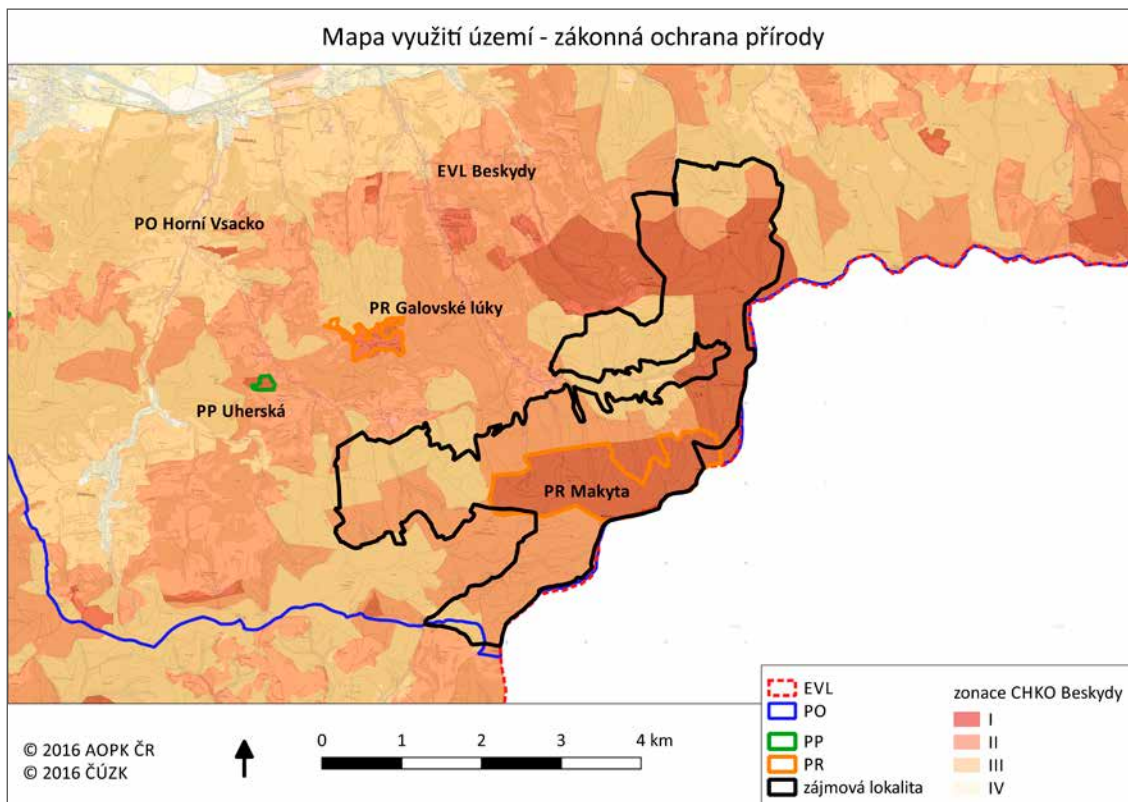
Mapa 1. Přehledová mapa polohy zájmové lokality Beskydy – Makyta.

Mapa 2. Klimatické poměry v lokalitě dle klimatické klasifikace, Quitt 1971.

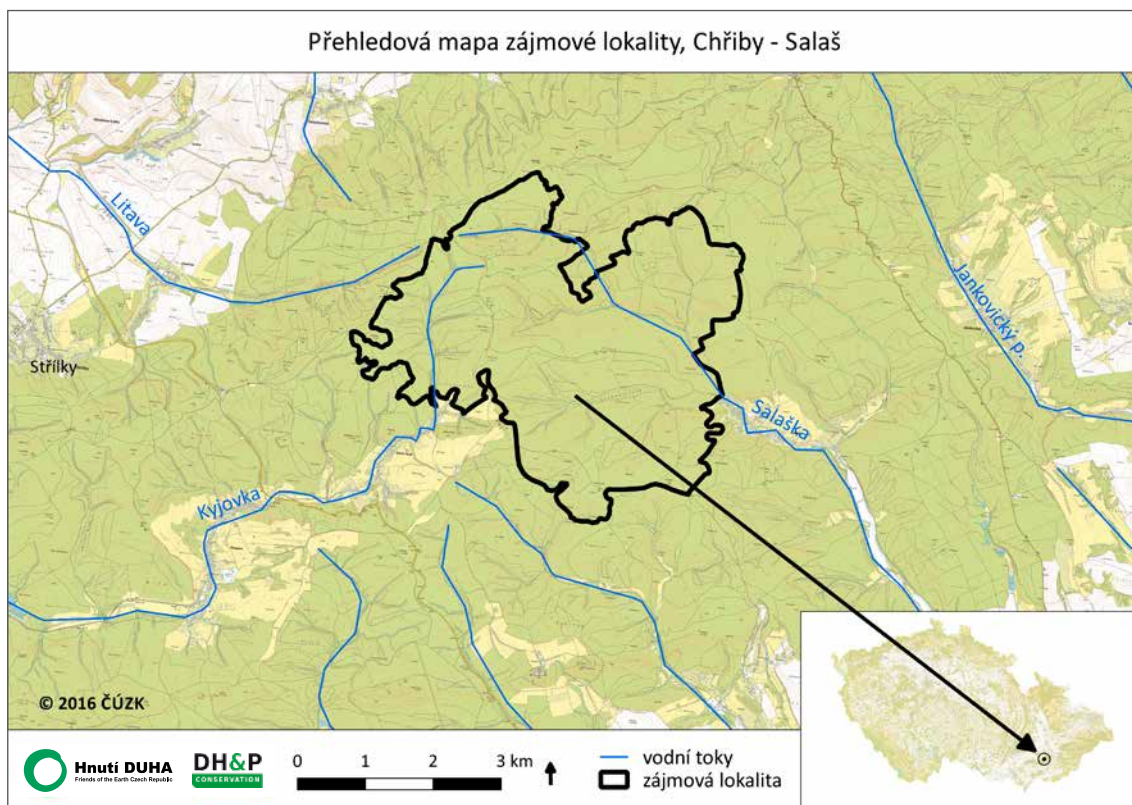

Mapa 3. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

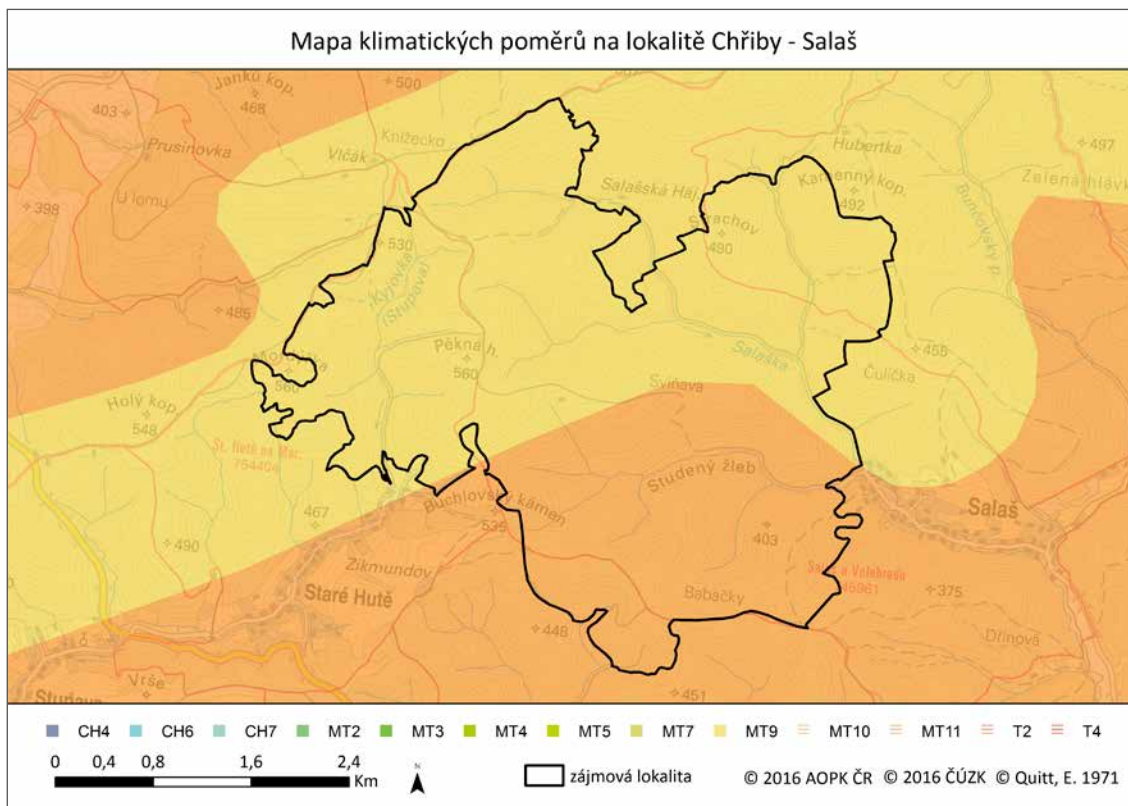

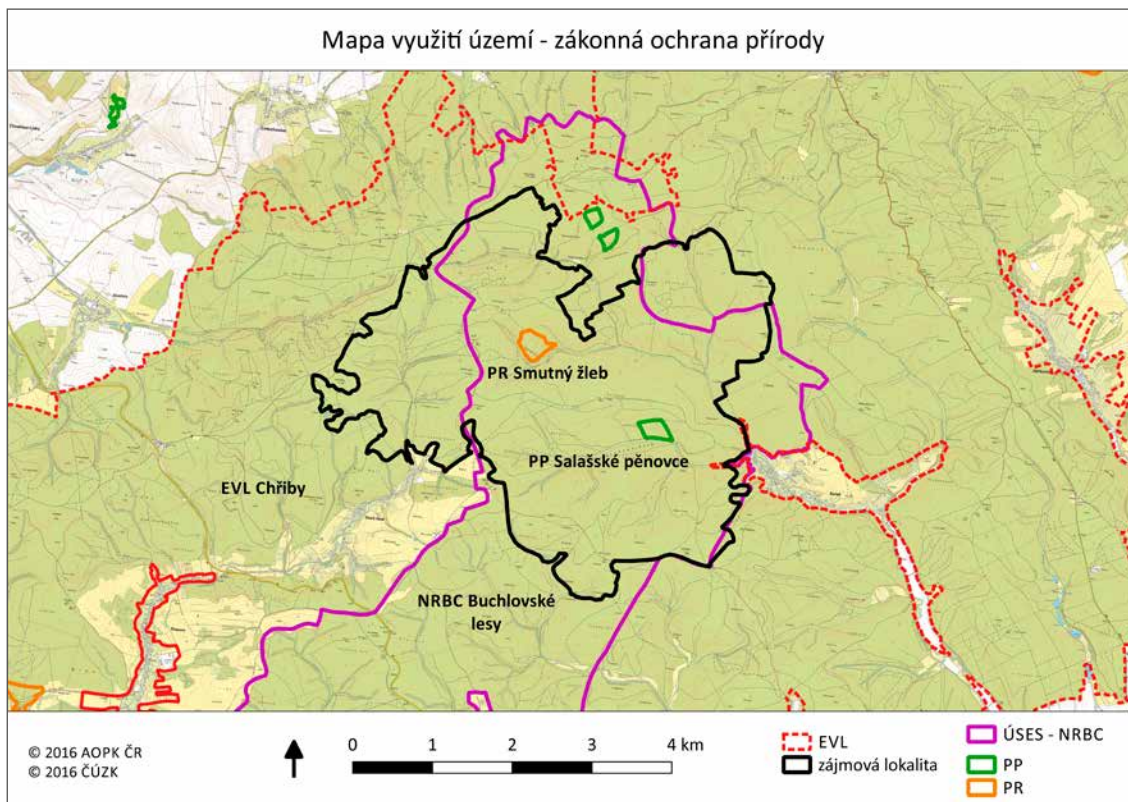
Mapa 1. Přehledová mapa polohy zájmové lokality Chříby – Salaš.

Mapa 2. Klimatické poměry v lokalitě dle klimatické klasifikace, Quitt 1971.

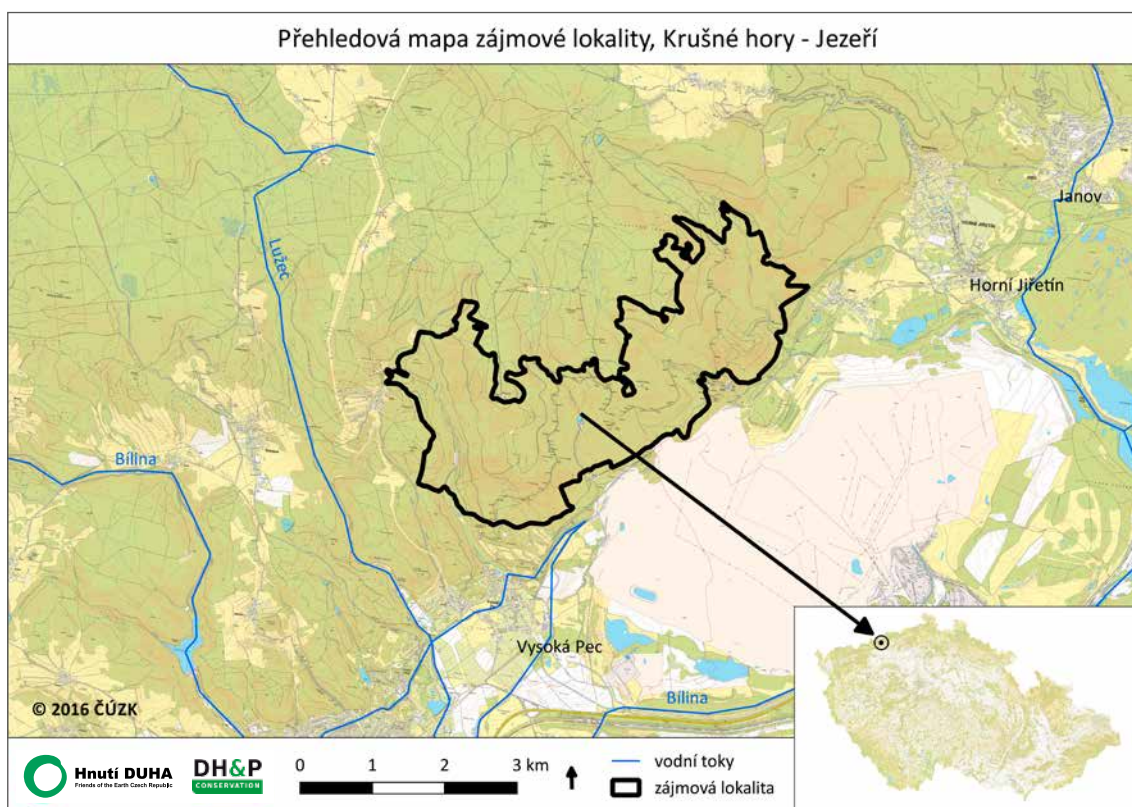

Mapa 3. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

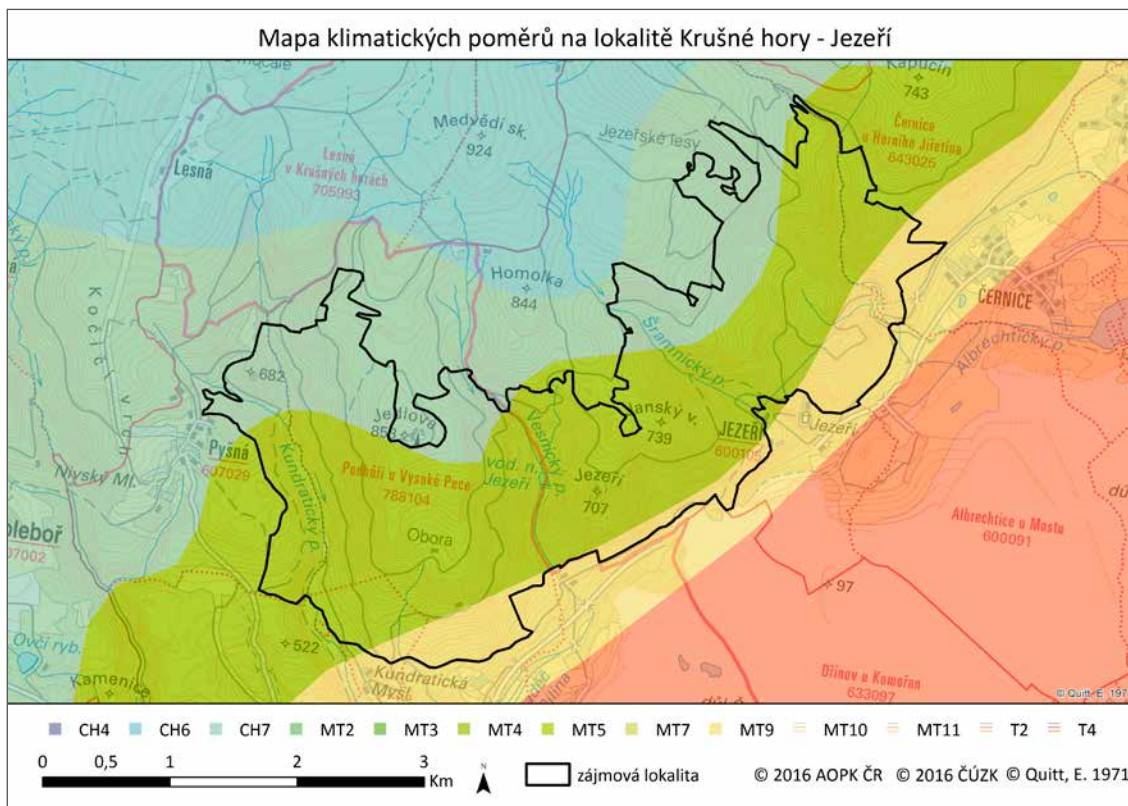

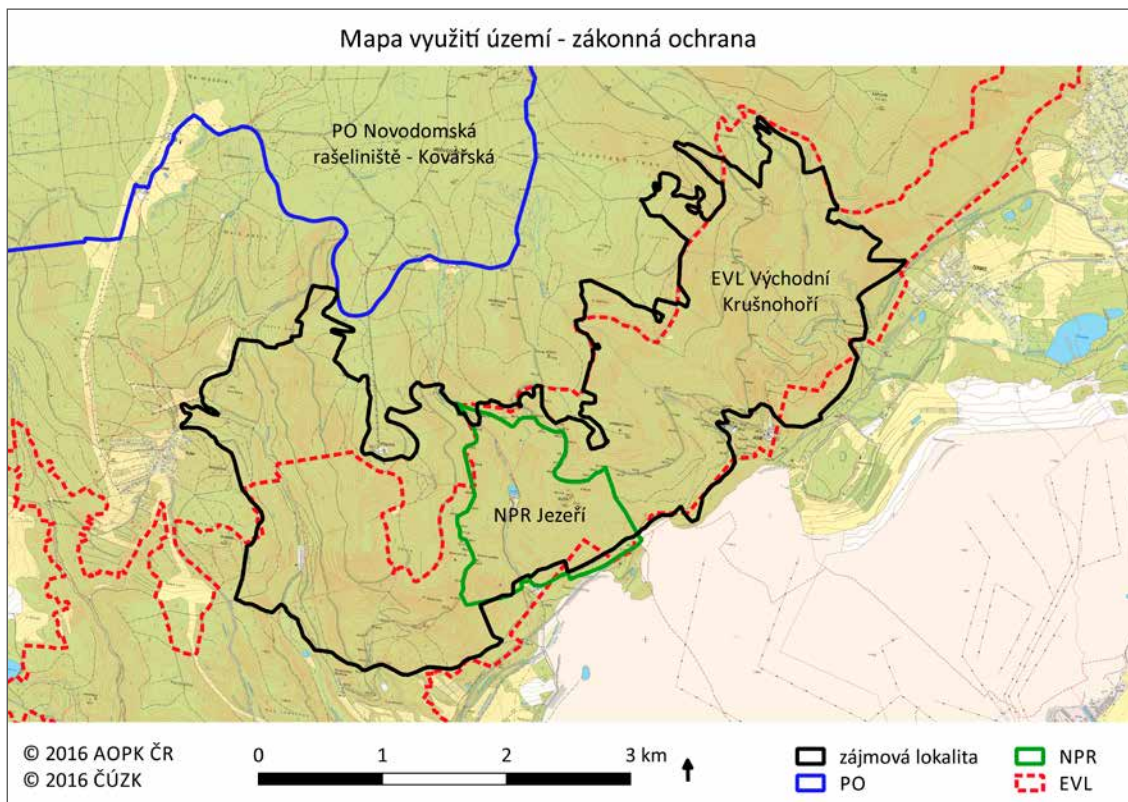
Mapa 1. Přehledová mapa polohy zájmové lokality Krušné hory – Jezeří.

Mapa 2. Klimatické poměry v lokalitě dle klimatické klasifikace, Quitt 1971.

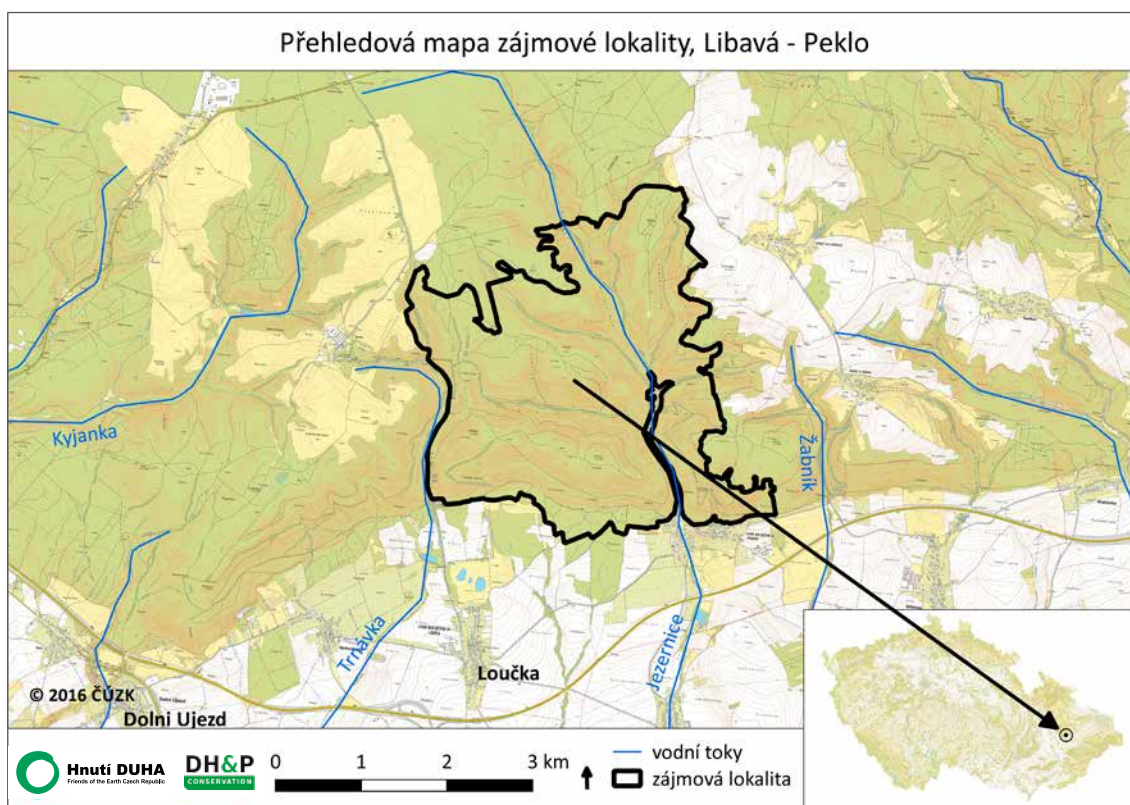

Mapa 3. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

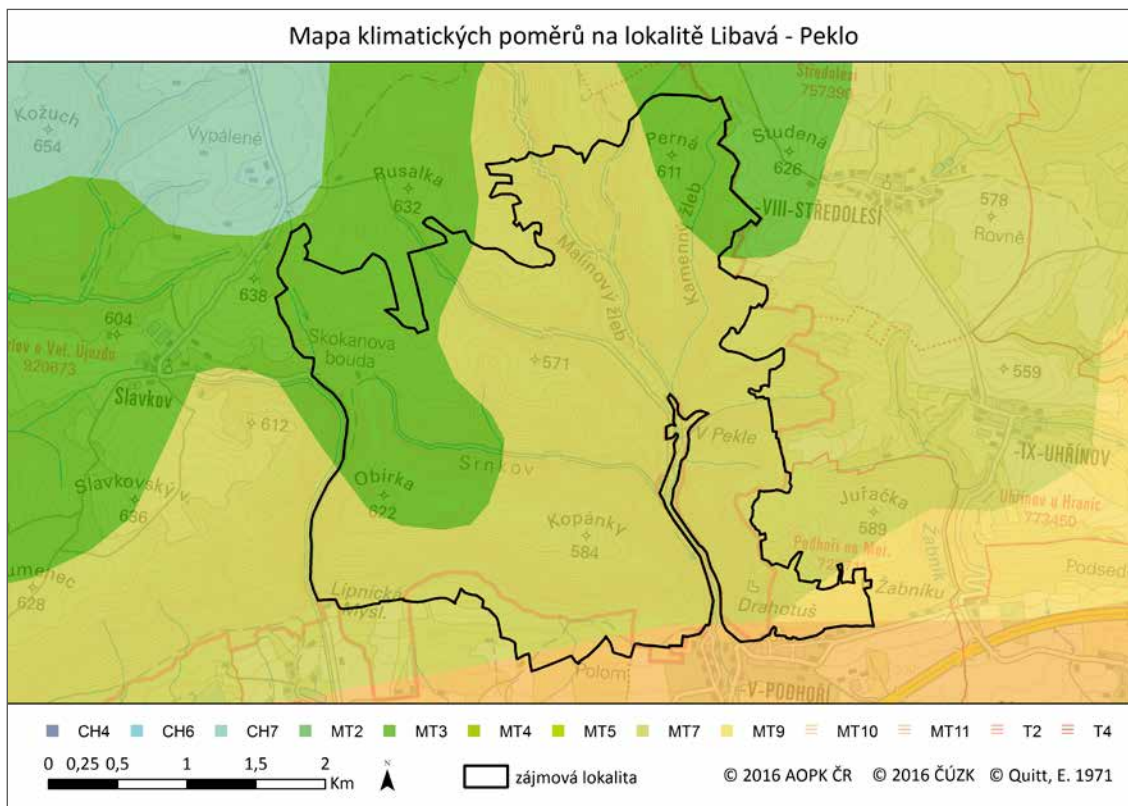

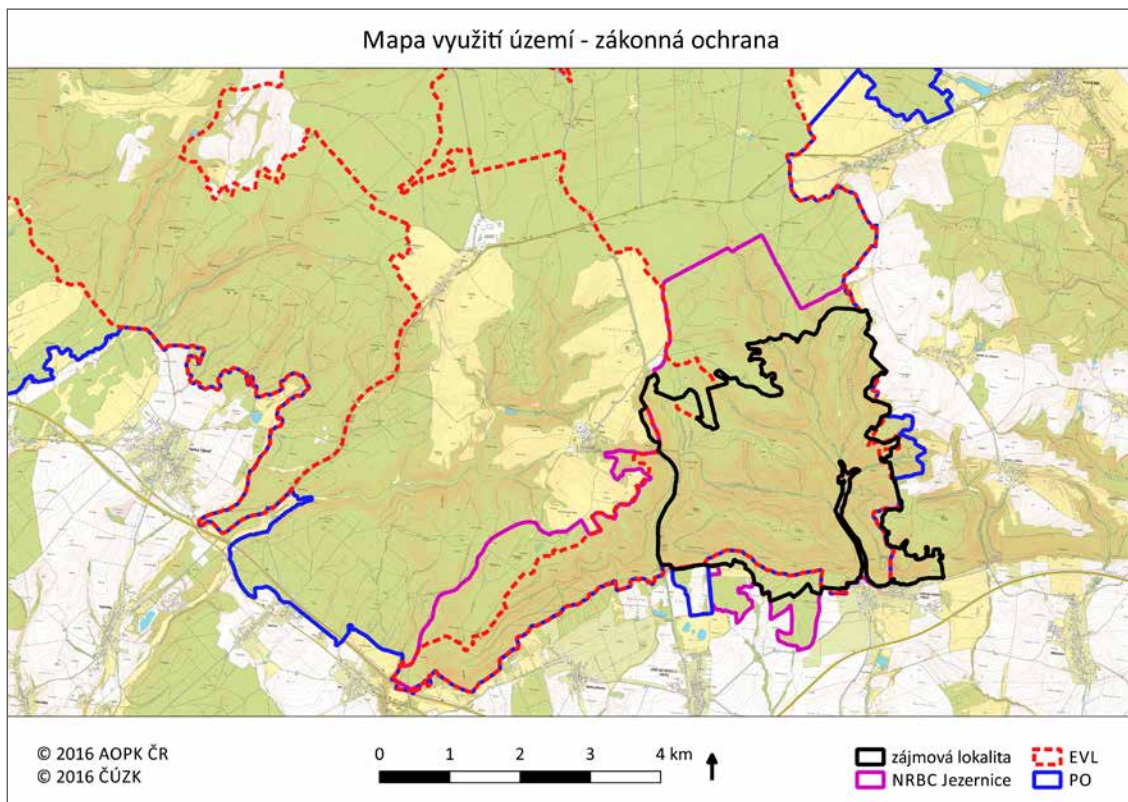
Mapa 1. Přehledová mapa polohy zájmové lokality Libavá – Peklo.

Mapa 2. Klimatické poměry v lokalitě dle klimatické klasifikace, Quitt 1971.

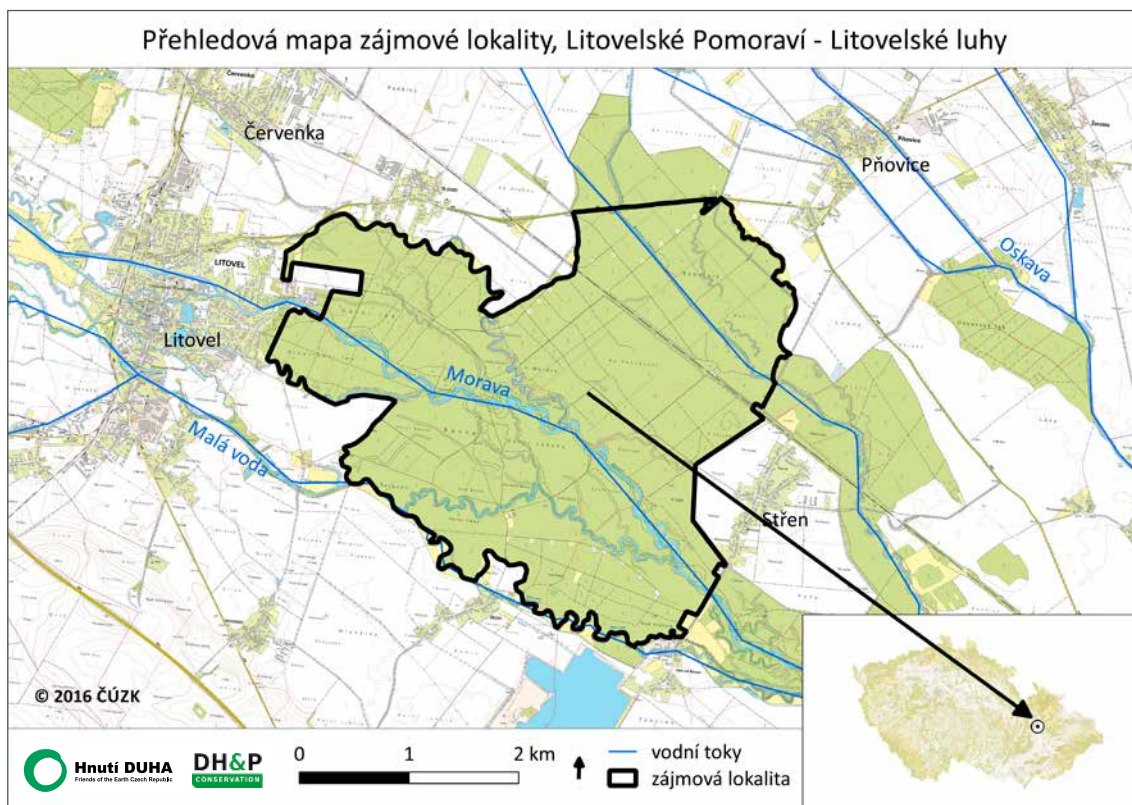
Mapa 3. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

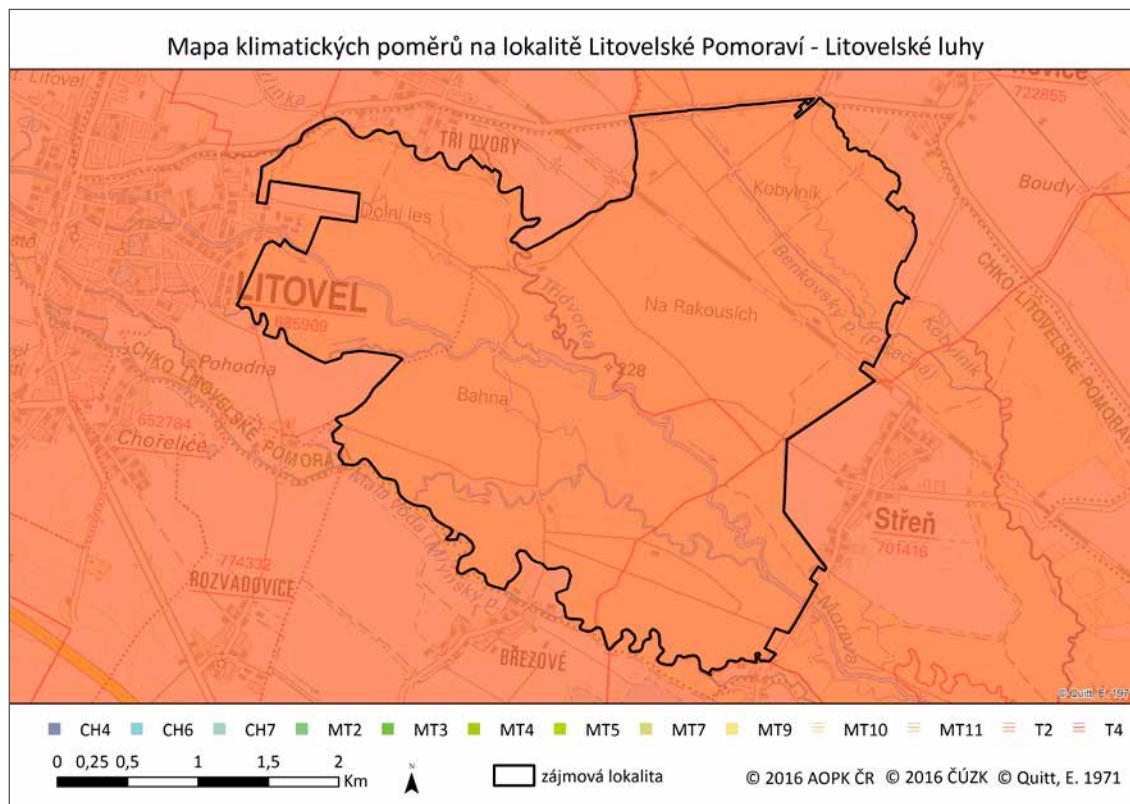

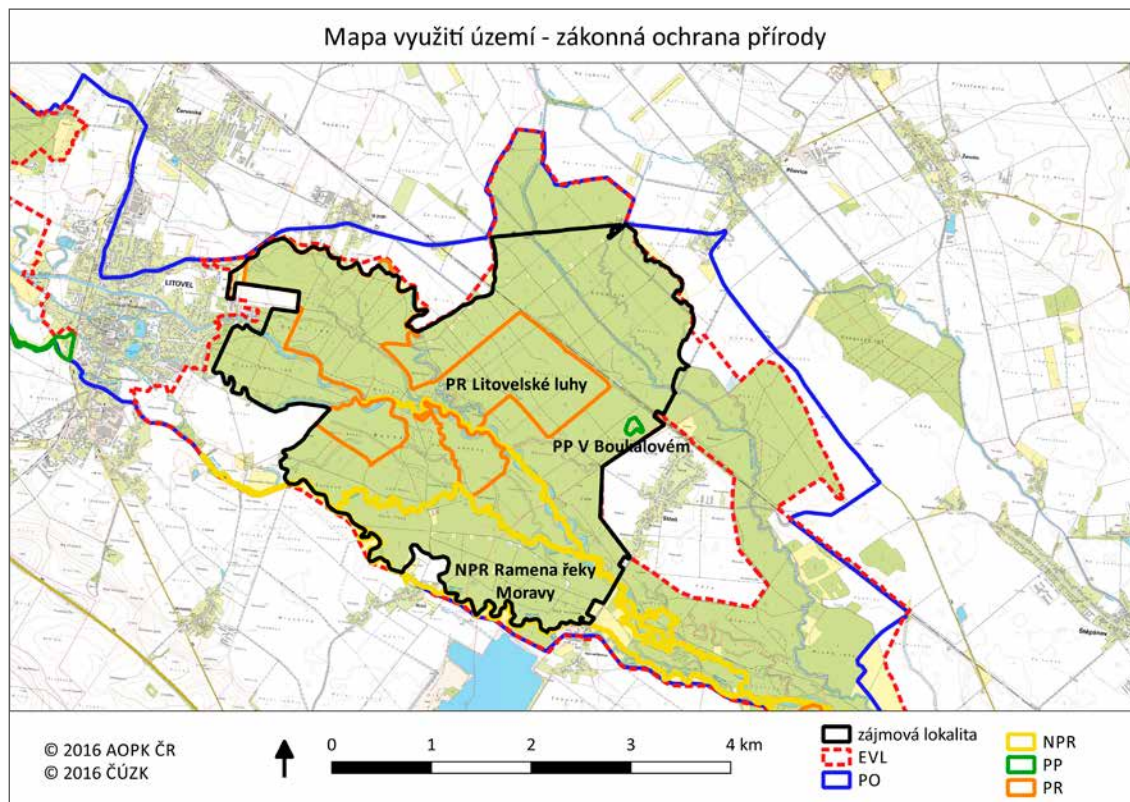
Mapa 1. Přehledová mapa polohy zájmové lokality Litovelské Pomoraví – Litovelské luhy.

Mapa 2. Klimatické poměry v lokalitě dle klimatické klasifikace, Quitt 1971.

Mapa 3. Přehled chráněných území zasahujících do zájmové lokality.

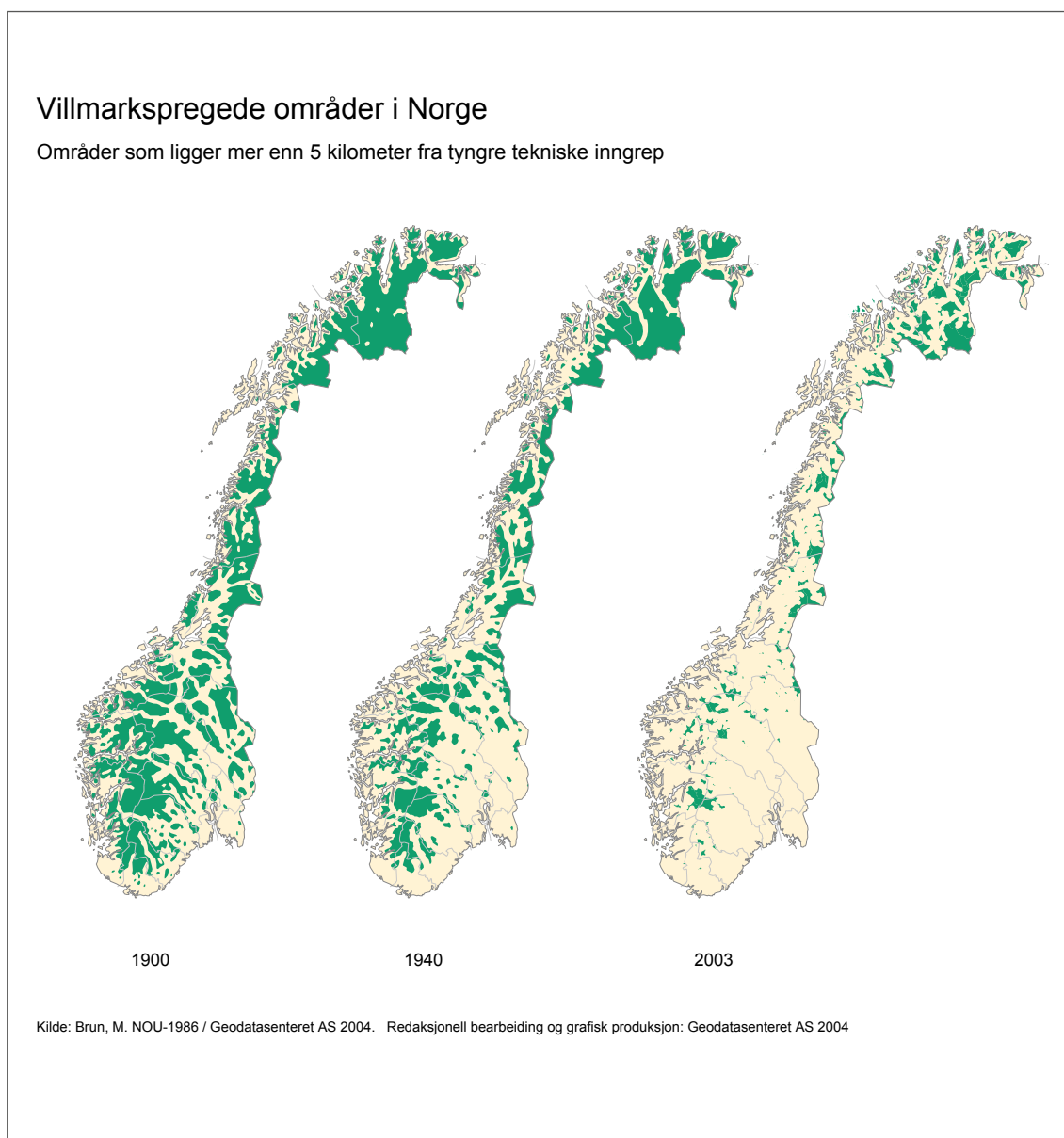

6

PŘÍLOHY

MÍSTNÍ DIVOČINA NÁRODNÍ PARK V BLÍZKOSTI HLAVNÍHO MĚSTA OSLO?

Obr. 1: Úbytek divočiny v Norsku za posledních 100 let (oblastí vzdálených více než 5 km od významnějších technických rušivých vlivů člověka).

Obr. 3: Pohled na střed navrhovaného lesního národního parku v blízkosti hlavního města Oslo. Foto: Sigmund Hågvar.

